

భాగవత గణనాధ్యాయ

పోతన తెలుగు

భాగవతము

నవమ స్కంధము

ఉలపల్లి సాంబశివ రావు

[Pick the date]

Copy Rights :

Pothana Telugu Bhagavatam by [V Sambasiva Rao](#) is licensed under a [Creative Commons Attribution-Non-Commercial 2.5 India License](#) as of September 2009

పోతన తెలుగు భాగవతము - నవమ స్కంధము

తృతీయ ప్రచురణ 2014

ప్రథమ ప్రచురణ 2010

ద్వితీయ ప్రచురణ 2013

రచయిత బమ్మెర పోతన

సంకలన కర్త ఊలపల్లి సాంబశివ రావు.

vsrao50@gmail.com

+91 9959613690

ప్రచురణ తెలుగుభాగవతం.ఆర్గ్

చదువుకుందా భాగవతం; బాగుపడదాం మనం అందరం

నవమ స్కంధము

భూమిక

చదువుకుందా భాగవతం; బాగుపడదాం మనం అందరం

పోతన శ్రీమదాంధ్ర మహా భాగవత విశిష్టాధిక్యానికి కారణం బమ్మెర పోతనామాత్యుల నిబద్ధత. ఆచార్య సి. నారాయణ రావు గారు అన్నట్లు పునర్జన్మ లేకుండా జన్మసాఫల్యం కావించుకోవాలని ఆకాంక్షించారు పోతన. వేయి నిగమాలు చదివినా సుగమంగాని ముక్తి భాగవత నిగమం పరిస్తే అత్యంత సుగమం అవుతుందని విశ్వసించాడు. ఆ ముక్తి వాంఛే కర్షకకవి పోతనచేత భాగవత తెనుగీకరణ చేయించింది. అలా పోతరాజునే శుకరాజు “శుఖముఖసుధాద్రవమున మొనసి యున్న” భాగవతఫల రసాస్వాదనం తెలుగు రసిక విదుల మహిత భాగధేయం.

భారతావనిలో మిక్కిలి ప్రభావశాల వంశాలు సూర్య వంశం, చంద్ర వంశం, శ్రీరాముడు సూర్యవంశ శిరోమణి, కృష్ణు యదువంశపు వాడు. చంద్రవంశపు ధర్మరాజాదుల వెన్నుదన్ను. అలా కృష్ణావతారం చంద్ర వంశపు మహారాజులతో అవినాభావ సంబంధం ఉన్నదే. అట్టి ఘనతరములైన మూడు వంశాల చరిత్రలను నవమ స్కంధంలో అత్యద్భుతంగా వర్ణించారు. ఆ పురాణ పురుషుల పరమ భాగవతుల వర్తనలు మనకు చక్కటి మార్గదర్శకాలు.

భాగవతోత్తముడు అంబరీష మహారాజు ఏకదాశి వ్రతం చేసాడు. అతిథిగా దూర్వాసుడు వచ్చి స్నానానికి గంగకు వెళ్ళాడు. భోజనానికి ఎంతకీ రాడు. ద్వాదశ పారణ చేయాలి. అప్పుడు విప్రులు ధర్మ సందేహం ఎంతో అందంగా తీర్చారు.

అతిథి పోయిరామి నధిప! యీ ద్వాదశి
పారణంబు మానఁ బాడి గాదు
గుడువకుంట గాదు కుడుచుటయును గాదు
సలిలభక్షణంబు సమ్మతంబు.

తరవాత కోపంతో కృత్యను ప్రయోగించి దూర్వాసుడు భంగపడ్డాడు.

సగరుని మనుమడు అంశుమంతుని వినయం చూసి ఋషి “యాగాశ్వాన్ని తీసుకెళ్ళు, గంగ ఉదకంతో బూడిద కుప్పలు తడిస్తే మీ తండ్రులు ఉత్తమగతులు పొందుతా”రని శలవిస్తూ యిలా చెప్పాడు.

గు^{ఱ్ఱ}ముఁ గొనిపో బుద్ధుల
కు^{ఱ్ఱ}డ! మీ తాతయొద్దకున్ నీతండ్రుల్
 వె^{ఱ్ఱ}లు నీఱై రదె! యీ
మి^{ఱ్ఱ}న గంగాజలంబు మెలఁగ శుభమగున్.

రామాయణ ఘట్టం వివరిస్తూ హనుమంతుడు సముద్రం దాటుటను వివరించిన బహుళ జనాదరణ పొందిన పద్యం

అ^లవాటు కలిమి మారుతి
ల^{లి}తామిత లాఘవమున లంఘించెను శై
 వ^{లి}నీగణసంబంధిన్
జలపూరిత ధరణి గగన సంధిం గంధిన్.

యాదవ వంశ భూషణుడు, సాక్షాత్తు శ్రీహరి అవతారుడు శ్రీకృష్ణుని వర్ణించే అత్యంత సుందరమైన పద్యం

నల్లనివాడు పద్మనయనంబులవాడు మహాశుగంబులున్
విల్లును దాల్చువాడు గడు విప్పగు వక్షమువాడు మేలు పైఁ
జల్లెడువాడు నిక్కిన భుజంబులవాడు యశంబు దిక్కులం
జల్లెడువాడు నైన రఘుసత్తముఁ డిచ్చుత మా కభీష్టముల్.

ఇలాంటి మృదుమధుర, మనోజ్ఞన సుధారస పూరితాలైన పద్యాలతో అలంకరించినది యీ నవమ స్కంధం. బమ్మర పోతనామాత్యుల ఘంటం తేనెలో మునిగి, పంచదార అద్ది, ఆస్వాదించమని తెలుగింటికి తెచ్చింది.

కృతజ్ఞతలు

భాగవత గణానాధ్యాయంలో భాగంగా యూనీకోడికరించిన తెలుగు భాగవత సంకలనానికి ఆధారభూతమైన పుస్తకములకు, రచయితలకు, ప్రచురణకర్తలకు, అంతర్జాల సంస్థలకు, సహకరించిన ప్రోత్సాహించిన మిత్రులకు, ఇతర వ్యక్తులకు, జాలగూడు మున్నగు వాటికి అమూల్య సహాయం అందించిన వారికి, అంతులేని సహకారం అందించిన కుటుంబ సభ్యులు అందరికీ పేరుపేరునా కృతజ్ఞతలు.

ఊలపల్లి సాంబశివ రావు, భాగవత గణానాధ్యాయి.

పోతన తెలుగు భాగవతము

సంప్రదించిన ముఖ్య గ్రంథాలు

శ్రీమద్భాగవతము : సుందర చైతన్య స్వామి : సెట్టు

శ్రీమద్భాగవత ప్రకాశము (పుష్క స్కంధము వరకు) : 2003లో : మాస్టర్ ఇ కె
బుక్ ట్రస్ట్, విశాఖపట్నం : సెట్టు

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము, దశమస్కంధము, (టీక తాత్పర్యాల
సహితము) : 1992లో : శ్రీసర్వారాయ ధార్మిక విద్యాసంస్థ, కాకినాడ -
533001 : సెట్టు.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము (12 స్కంధములు) : 1956లో : వెంకట్రామ అండ్
కో., బెజవాడ, మద్రాసు : సెట్టు

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము (12 స్కంధములు) : 1924లో : అమెరికన్
ముద్రాక్షరశాల, చెన్నపట్నము : పుస్తకము

శ్రీమదాంధ్ర మహా భాగవత పురాణరాజము (12 స్కంధములు) - వ్రాతప్రతి -
కృషి ఎవరిదో తెలపబడనిది.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము, సప్తమ స్కంధము టీక తాత్పర్య సహితము :
1968లో : వావిళ్ళ రామస్వామి అండ్ సన్స్, చెన్నపురి : పుస్తకము

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము (అష్టమ నుండి ఏకాదశ స్కంధము వరకు) : వావిళ్ళ
రామస్వామి అండ్ సన్స్, చెన్నపురి : పుస్తకము

శ్రీ మహాభాగవతము (12 స్కంధములు) : 1983లో : ఆంధ్ర సాహిత్య ఎకడమి,
హైదరాబాదు - 500004 : సెట్టు

శబ్దార్థ చంద్రిక : 1942లో : వావిళ్ళ రామస్వామి అండ్ సన్స్, చెన్నపురి :
పుస్తకము

శబ్దరత్నాకరము (బి. సీతారామాచార్యులువారి) : 2007లో : ఆసియన్
ఎడ్యుకేషనల్ సర్వీసెస్, న్యూఢిల్లీ, చెన్నై : పుస్తకము

విద్యార్థి కల్పతరువు (విద్యాన్ ముసునూరి వెంకటశాస్త్రిగారి) : 1959లో :
వెంకట్రామ అండ్ కో., బెజవాడ, మద్రాసు : పుస్తకము

విక్టరీ తెలుగు వ్యాకరణము : విక్టరీ పబ్లిషర్స్, విజయవాడ, 520002 :
పుస్తకము

లిటిల్ మాస్టర్స్ డిక్షనరీ - ఇంగ్లీషు - తెలుగు : 1998లో : పుస్తకము

ట్రొన్స్ ఇంగ్లీషు - తెలుగు నిఘంటువు : పుస్తకము

పోతన తెలుగు భాగవతము (12 స్కంధములు) : 1990 దశకములో : తితిదే
వారి ప్రచురణ : సెట్టు

పెదబాలశిక్ష (గాజుల రామారావు) : గాజుల రామారావు : పుస్తకము

తెవికె - (తెలుగు వికీజిడియా) : అంతర్జాలము

తెలుగు పర్యాయపద నిఘంటువు (ఆచార్య జి ఎన్ రెడ్డిగారి) : 1998లో :

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, హైదరాబాదు - 500001 : పుస్తకము

గజేంద్రమోక్షము : సుందర చైతన్య స్వామి : పుస్తకము

అనంతుని ఛందము : 1921లో : వావిళ్ళ రామస్వామి అండ్ సన్స్, చెన్నపురి :
పుస్తకము

శ్రీసూర్యారాయాంధ్ర నిఘంటువు, 1982 : సాహిత్య ఎకాడమీ వారి ముద్రణ.

సంజ్ఞలు - చిహ్నాలు

పద్యగద్యలకు వాడిన సంజ్ఞ = స₁-స₂-ప.

స₁ = స్కంధం సంఖ్య. 5, 10 ల దశాంశ స్థానం లోని 1, 2 పంచమ, దశమ స్కంధాల భాగాలని సూచిస్తుంది. మిగతా వాటికి దశాంశ స్థానం ఉండదు.

స₂ = ఆ స్కంధంలోని పద్యగద్య యొక్క వరుస సంఖ్య. దశాంశ స్థానంలో 1 ఉంటే అంది సీస పద్యం కింది తేటగీతి / ఆటవెలదిని సూచిస్తుంది. మిగతా వాటికి దశాంశ స్థానం ఉండదు.

ప = పద్యగద్య పేరు సూచిస్తుంది. పద్యగద్యల సంజ్ఞల జాబితా “పోతన తెలుగు భాగవతములో వాడబడిన ఛందోప్రక్రియలు. చిహ్నాలు, సంఖ్యలు”లో ఉన్నాయి.

ఈ జాబితాలోని సంఖ్య ఈ స్కంధంలో ఆ పద్యగద్య లెన్నున్నాయో సూచిస్తుంది.

పద్యాలలోని అక్షరం కింది గీత యతి స్థానాలని సూచిస్తుంది.

పద్యాలలోని అక్షరం **బొద్దుగా ఉండటం ప్రాస** స్థానాన్ని సూచిస్తుంది.

వృత్తాల వారీ పద్యాల లెక్క

పద్యగద్యములు 736 + తేసీతో 44 + ఆసీతో 22 = 802	
పద్యం	నవమ స్కంధము
మొత్తం	802
వ.	283
క.	184
సీ.	66
తేసీతో.	44
మ.	47
చ.	15
ఉ.	29
ఆ.	75
తే.	5
శా.	23
ఆసీతో.	22
మత్త.	3
త.	3
గ.	1
మా.	1
ఇ.	1

పోతన తెలుగు భాగవతము

నవమ స్కంధము

విషయ సూచిక

9-1- ఉపోద్ఘాతము	1
9-2- సూర్యవంశారంభము	1
9-3- వైవస్వతమనువు జన్మంబు	3
9-4- సుద్యుమ్నాదుల చరిత్ర.....	4
9-5- మరుత్తుని చరిత్ర.....	13
9-6- తృణబిందు వంశము.....	14
9-7- శర్యాతి వృత్తాంతము	15
9-8- రైవతుని వృత్తాంతము.....	21
9-9- నాభాగుని చరిత్ర.....	22
9-10- అంబరీషోపాఖ్యానము	24
9-11- దూర్వాసుని కృత్య కథ.....	29
9-12- ఇక్ష్వాకుని వంశము	42
9-13- వికుక్షి చరితము.....	42
9-14- మాంధాత కథ	45
9-15- పురుక్కుతుని వృత్తాంతము.....	52
9-16- హరిశ్చంద్రుని వృత్తాంతము.....	53
9-17- సగరుని కథ.....	57

9-18- భగీరథుని చరితంబు	62
9-19- గంగాప్రవాహ వర్ణన	65
9-20- కల్మాషపాదుని చరిత్రము	69
9-21- ఖట్వాంగుని చరిత్రము	73
9-22- శ్రీరాముని కథనంబు	75
9-23- శ్రీరామాదుల వంశము	97
9-24- భవిష్యద్రాజేతిహాసము	102
9-25- నిమి కథ	103
9-26- చంద్రవంశారంభము	107
9-27- బుధుని వృత్తాంతము	108
9-28- పురూరవుని కథ	110
9-29- జమదగ్ని వృత్తాంతము	118
9-30- పరశురాముని కథ	119
9-31- విశ్వామిత్రుని వృత్తాంతము	134
9-32- నహుషుని వృత్తాంతము	138
9-33- యయాతి కథ	139
9-34- దేవయాని యయాతివరించుట	142
9-35- యయాతి శాపము	146
9-36- పూరువు వృత్తాంతము	148
9-37- యయాతి బస్తోపాఖ్యానము	150
9-38- పూరుని చరిత్ర	157
9-39- దుష్కంతుని చరిత్రము	158
9-40- భరతుని చరిత్ర	164

9-41- రంతిదేవుని చరిత్రము.....	169
9-42- పాంచాలాదుల వంశము.....	175
9-43- బృహద్రథుని వృత్తాంతము.....	176
9-44- శంతనుని వృత్తాంతము.....	177
9-45- భీష్ముని వృత్తాంతము.....	178
9-46- పాండవ కౌరవుల కథ.....	179
9-47- ఋశ్యశృంగుని వృత్తాంతము	184
9-48- ద్రుహ్యనుతుర్వసులవంశము.....	188
9-49- యదువంశ చరిత్రము	188
9-50- కార్తవీర్యుని చరిత్ర.....	189
9-51- శశిబిందుని చరిత్ర.....	190
9-52- వసుదేవుని వంశము.....	195
9-53- శ్రీకృష్ణావతార కథాసూచన.....	198
9-54- పూర్ణి.....	201

పోతన తెలుగు భాగవతము

నవమ స్కంధము

9-1- ఉపోద్ఘాతము

9-1-కంద పద్యము

శ్రీరాజిత! మునిపూజిత!

వారిధి గర్వాతిరేక వారణ బాణా!

సూరిత్రాణ! మహోజ్జ్వల

సారయశస్సాంద్ర! రామచంద్ర నరేంద్రా!

9-2-వచనము

మహనీయ గుణగరిష్ఠులగు నమ్ముని శ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణ వ్యాఖ్యాన వైఖరీ
సమేతుడైన సూతుం డిట్లనియె; నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయిన
పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని.

9-2- సూర్యవంశారంభము

9-3-సీస పద్యము

మనువుల నడవళ్ళు మర్యాదలును వింటి;

మన్వంతరంబున మాధవుండు

దిరిగిన జాడలు దెలిసె సత్యవ్రతుం;

డను రాజు ద్రవిళదేశాధిపుండు

పోయిన కల్పాంతమున విష్ణు సేవించి;

విజ్ఞానమును బొంది వెలుగుజ్ఞుని

కతఁడు వైవస్వతుండై పుట్టి మను వయ్యె;
నతనికి నిక్షాకుడ్రాదిగాఁగఁ

9-3.1-తేటగీతి

బదురు గొడుకులు గల రంధ్రు పరఁగ వారి
వంశ మేరీతి వర్తించె? వారిలోనఁ
జనినవారిని జనువారిఁ జనెడువారిఁ
జెప్పవే వ్యాసనందన! చిత్తగించి.

9-4-కంద పద్యము

చెవులార నేఁడు వినియెద
రవివంశమునందుఁ గలుగు రాజుల కీర్తుల్
 వివరింపు వరుసతోడను
భువిఁ బుణ్యుల కీర్తి వినినఁ బుణ్యము గాదే!

9-5-వచనము

అనినం బరాశరమునిమనుమం డిట్లనియె.

9-6-ఆటవెలది

వినుము మనువుకులము వేయి నూజేండ్లును
బరఁగ విస్తరించి పలుకరాదు
నాకుఁ దోచినంత నరనాథ! వేగంబ
యెఱుకపడఁగఁ బ్రీతి నేర్పరింతు.

9-7-కంద పద్యము

ఎక్కువ దక్కువ పొడవుల

కెక్కటి మొదలయిన పురుషుఁ డింతయుఁ జెడఁ దా

నొక్కఁడుఁ గల్పాంతంబున

నక్కజమై నిల్చె విశ్వ మతడై యుంటన్.

9-3- వైవస్వతమనువు జన్మంబు

9-8-సీస పద్యము

భూమీశ! యమ్మహాపురుషుని నాభిమ;

ధ్వమున బంగారుఁ గెందమ్మి మొలిచె;

నా దమ్మిపూవులో నటమీఁదఁ దనయంత;

నాలుగు మోముల నలువ పుట్టె;

నాబ్రహ్మమనమున నట మరీచి జనించె;

గశ్యపుం డతనికిఁ గలిగెనంత;

నా కశ్యపునికి దక్షాత్మజ యదితికి;

గొమరుడై చీకటి గొంగ పొడమె;

9-8.1-తేటగీతి

జలజ బంధుని పెండ్లాము సంజ్ఞ యందు

శ్రాద్ధదేవుండు మనువు సంజాతుఁ డయ్యె;

మనువునకు శ్రద్ధ యనియెడి మగువ యందుఁ

బదురు గొడుకులు గలిగిరి భద్రయశులు.

9-9-వచనము

వార లిక్ష్వాకుండును, నృగుండును, శర్యాతియు, దిష్టుండును, ధృష్టుండును,

గరూశకుండును, నరిష్యంతుడును, బృషద్ధుండును, నభగుండును, గవియు నన

నెగడి; రటమున్ను మనువు గొడుకులు లేని వాడయి, మిత్రావరుణుల నుద్దేశించి.

9-4- సుద్యుష్మాదుల చరిత్ర

9-10-సీస పద్యము

మనువు బిడ్డలు పుట్ట మఖ మాచరించుచో;
నతని భార్యయు హోత నాశ్రయించి
కూతురు పుట్ట నాకుం జేయు మని పల్కి;
వరభక్తితో; బయోవ్రతము సలిపె;
నా సతి చెప్పిన టద్వర్యుడును హోత;
నగుగాక! వేలుపు మనుచు; బలికె;
హవి సందుకొని కూతు రయ్యెడు మని వష;
ట్కారంబు చెప్పుచు; గదిసి వేల్వ

9-10.1-తేటగీతి

హోత పెడచేత నిల యను నువిద పుట్టె
దాని; బొడగని మనువు సంతాప మంది
కొడుకుమేల్ గాక; యేటికి; గూతు? రకట
చెప్పవే యని పోయె వసిఘ్నకడకు.

9-11-వచనము

చని యిట్లనియె.

9-12-కంద పద్యము

అయ్యా! కొడుకుల కొఱకై
యియ్యాగము నీ యనుజ్ఞ నే జేయంగా

నియ్యాడు దేల పుట్టెను?

మియ్యంతటివారి కొండు మేరయు గలదే!

9-13-వచనము

అదియునుంగాక; మీరు బ్రహ్మవాదులరు; మంత్రవాదులరు; బాపంబు
లందకుండం జేయించువా; రిది యేమి?" యనవుడు మా తాత వసిష్ఠుండు
హోత్యవ్యభిచారం బెఱింగి, మనువున కిట్లనియె.

9-14-తేటగీతి

అధిప! సంకల్ప వైషమ్య మగుటఁ జేసి

హోతకల్లతనంబుననువిదగలిగె

నైనగలిగింతు నీకుబ్రియాత్మజునిగ

నీవు మెచ్చంగఁజూడు నా నేర్పుబలిమి.

9-15-వచనము

అని పలికి భగవంతుండగు వసిష్ఠుండు గీర్తితత్పరుండు గావున మనువు కూఁతు
మగతనంబు కొఱకు నేక చిత్తంబున నాదిపురుషుం డగు హరిం బొగడిన
నప్పరమేశ్వరుండు మెచ్చి తపసి కోరిన వరం బిచ్చె; నది నిమిత్తంబుగా
నిలాకన్యక సుద్యుముండను కుమారుండయి రాజ్యంబు చేయుచు.

9-16-సీస పద్యము

ప్రొద్దు పో కొకనాడు ప్రోయి పేరడవుల;

వెంట వేటాడుచు వేడ్కతోడఁ

గొందఱు మంత్రులుగూడ రా సైంధవం;

బయిన గుఱ్ఱము నెక్కి యందమైన

బలువిల్లు గ్రొవ్వాడి బాణంబులును దాల్చి;

పెను మెకంబులవెంట బిటుసుతోడ
నుత్తరదిశను మహోగ్రుడై చనిచని;
మేరువు పొంతఁ గుమారవనముఁ

9-16.1-తేటగీతి

జేరె నందు మహేశుండు శివయు నెప్పుడు
రతి సలుపుచుందు రందుఁ జొరంగఁ బోవ
నాఁడుదయ్యెను రాజు; రాజానుచరులుఁ
బడఁతులైరి; తదశ్వంబు బడబ యయ్యె.

9-17-వచనము

ఇట్లు మగతనంబు చెడి మగువలై యొండొరుల మొగంబులు చూచి
 మఱుగుచుండి; రనిన విని శుకునకు రాజిట్లనియె.

9-18-ఆటవెలది

రాజుఁ తోటివారు రమణు లై రంటివి;
కాంత లగుట యేమి కారణమున?
నిట్టి దేశ మెఱుగ మెన్నఁడు నా కథల్
వేడ్కదీర నాకు విస్తరింపు.

9-19-వచనము

అదియునుం గాక.

9-20-ఆటవెలది

మగువతనము మాని మగవాఁడు గావచ్చు;
గాక పేరుఁ బెంపు గాసి గాఁగ

మగతనంబు మాని మగువ గావచ్చునె
మానవంతుఁ డైన మానవునకు?

9-21-వచనము

అని యడిగిన నర్జునపౌత్రునకు వ్యాసపుత్రుం డిట్లనియె.

9-22-సీస పద్యము

పురవైరి కొకనాఁడు పొడచూపు వేడుకఁ;
దద్దయు దిక్కుల తమము లెల్లఁ
దమతమ వెలుఁగులు దగిలి గొందులు చొరఁ;
గొందలు మౌనులు గోరి రాఁగఁ
బ్రాణేశు తొడలపై భాసిల్లు నంబిక;
వారలఁ జూచి మై వలువ లేమి
సిగ్గు పుట్టిన లేచి చీరఁ గట్టినఁ జూచి;
దేవియు దేవుండు దీర్ఘ లీల

9-22.1-తేటగీతి

నొంటి దమలోనఁ గ్రీడించుచున్నవారు
మనకు సమయంబు గా దని మరలి మునులు
నరుండు నారాయణుండు ననారతంబు
మెలఁగు చోటికి నడచిరి మేదినీశ!

9-23-వచనము

అది కారణంబుగా, భగవంతు డగు శివుండు దన ప్రియురాలి వేడుకల కొఱకు నిట్లని వక్కాణించె.

9-24-కంద పద్యము

ఈ నెల వెవ్వఁడు జొచ్చిన
మానిని యగు ననిన తొంటి మాట కతమునన్
 మానవుఁడు మగువ పోడిమి
మానక పేరడవులందు మఱియుం దిరిగెన్.

9-25-వచనము

ఇట్లు చెలికత్తియల మొత్తంబులుం దానును నా రాచపూఁబోడి వాఁడిచూపుల
 నాఁడు పోడిమి నెఱపుచు దైవయోగంబున సోమ సుతుండును, భగవంతుడును
 నగు బుధుని యాశ్రమంబు జేరి మెలఁగుచున్న యెడ.

9-26-ఆటవెలది

రాజ కొడుకుఁ జూచె రాజీవదళనేత్ర
రాజవదనఁ జూచె రాజపట్టి
దొంగ కాముఁ డంత దొందడిఁ జిగురాకు
వాలు వెఱికి యుఱికి వారి మొత్తె.

9-27-వచనము

ఇట్లలరువిల్తుని నెఱబిరుదు చిగురు టడిదంబు మొనకు నోహటించి,
 వారలిరువురుం బైపడి వేడుకలకుం జొచ్చిన వారలకుం బురూరవుం డను
 కుమారుండు పుట్టె నివ్వధంబున.

9-28-ఆటవెలది

మనుసుతుండు ఘనుఁడు మగనాలి తనమునఁ
గొడుకుఁ గాంచి విసివి కుందికుంది
చింతఁ బొంది గురు వసిష్ఠుని భావించె

నతని తలపుతోన యతడు వచ్చె.

9-29-వచనము

వచ్చి సుద్యమ్నుండు మగవాడగు కొఱకు నమ్మునిపుంగవుండు శంకరు
నారాధింప నీశ్వరుండును దపసి ప్రయాసంబునకు సంతసిల్లి యిట్లనియె.

9-30-మత్తేభ విక్రీడితము

తను మున్నాడిన మాటయున్ నిజముగాఁ దన్మొనికిం బ్రీతిగా
మనుజుండున్ నెల పో నెలం బురుషుడై మాసాంతరంబైనఁ గా
మినియై యీ గతి వీడు పాటమర భూమిదాన రక్షించుఁ బో
మ్మనినన్ వచ్చె వసిష్ఠుఁ; డా మనుసుతుండరీతి రాజ్యస్థుడై.

9-31-ఆటవెలది

మగువ యగుచు మరల మగవాడు నగుచును
భూతధాత్రి యంత నాతఁ డేలెఁ
బ్రజలు సంతసింప బాహుబలముతోడఁ
గురుని కరుణఁ జేసి కువలయేశ!

9-32-వచనము

అతనికి నుత్కళుండును, గయుండును, విమలుండును నను కొడుకులు
మువ్వరు గలిగి ధర్మపరులై యుత్తరాపథంబునకు రాజులైరి; సుద్యమ్నుండు
ముదుసలి యయి ప్రతిష్ఠానపురంబు విడిచి పురూరవునకు భూమి నిచ్చి
వనంబునకుం జనియె నివ్వధంబున.

9-33-సీస పద్యము

కొడుకు సుద్యమ్నుండు మోరాటవుల కేగ;

వందుచు మనువు వైవస్వతుండు
దనకు బిడ్డలు గల్గె దప మాచరించెను;
హరిఁగూర్చి నూజేండ్లు యమునలోన
హరి యంత నిక్షాకుఁ డాదిగాఁ బదుగురు;
పుత్రుల నిచ్చెను బోసఁగ; వారి
యందుఁ బృషధ్తాఖ్యుఁ డనువాడు గురునాజ్ఞ;
విమల ధర్మంబులు వెలయఁబూని

9-33.1-తేటగీతి

పసుల కదుపులఁ గాచుచు బలుమొగిళ్ళు
వచ్చి నడురేయి జోరున వాన గురియ
మంద విడియించి చుట్టు నేమఱక యుండె
నడవి మొకములు చొరకుండ నరసికొనుచు.

9-34-వచనము

అంత.

9-35-కంద పద్యము

ప్రబ్ధికొనిన పెంజీకటి
నిబ్బరముగ నడికినడికి నింగికి వడితో
 గొబ్బున నెగసి తటాలున
 బైబ్బులి మందావుఁ బట్టె బెలుకుటి యఱవన్.

9-36-కంద పద్యము

ఉల్లములు గలఁగి మొదవుల
వెల్లువ లన్నియును లేచి విచ్చలవిడితోఁ

జెల్లాచెదురై పాటెను

బెల్లుగ నంటే యటంచు బెబ్బులి గాలిన్.

9-37-వచనము

అయ్యవసరంబున.

9-38-శార్దూల విక్రీడితము

ఆ పెంజీకటి మ్రోలఁ గాన కడిదం బంకించి శార్దూల మం

చా పుల్లావు శిరంబుఁ ద్రుంచి తెగదో యంచుం, బులిన్ వెండియున్

వాపోవం దెగ వ్రేసి భూవరుఁడు ద్రోవన్ ఖడ్గరక్తంబుచేఁ

బైపై గీయుచుఁ జేరి చూచెఁ దల దైవ్వంబడ్డ యద్దేనువున్.

9-39-వచనము

చూచి దుఃఖితుండయి యున్న పృషద్ధునిం గని కులగురుం డగు వసిష్ఠుండు
కోపించి “నీవు రాజత్వంబునకుఁ బాసి యీ యపరాధంబున శూద్రుండవు గ”
మ్మని శపియించె; నతండును గృతాంజలి యయి తన కులాచార్యుని వలన
మరలం గైకోలు బడసి యతని యనుమతంబున.

9-40-సీస పద్యము

అఖిలాత్ముఁ డగుచున్న హరియందుఁ బరునందు;

భక్తితోఁ జాలఁ దత్పరత మెఱసి

యూర్ధ్వరేతస్కుఁ డై యున్న ప్రాణులకెల్ల;

నాప్తుడై సర్వేంద్రియములు గెల్చి

సంగంబునకుఁ బాసి శాంతుండు నపరిగ్గ;

హుండునై కోరక యుండి తనకు

వచ్చిన యదియ జీవనము గావించుచుఁ;

దనుఁదాన నిలుపుచు దన్యబుద్ధి

9-40.1-తేటగీతి

జడుని తెఱగున నంధుని చందమునను
జెవిటి భంగిని మహి నెల్లఁ జెల్లఁ దిరిగి
యడవులకు నేగి కార్చిచ్చునందుఁ జొచ్చి
చిక్కి నియతుడై బ్రహ్మంబుఁ జెందె నతఁడు.

9-41-కంద పద్యము

కవి యను కడపటి కొమరుడు
భవనము రాజ్యంబు విడిచి బంధులతో నేఁ
 గి వనమునఁ బరమపురుషునిఁ
బ్రవిమలమతిఁ దలఁచితలచి పరముం బొందెన్.

9-42-వచనము

మఱియుఁ గరూశుండను మానవునివలనం గొందఱు కారూశులు క్షత్రియులు
 గలిగి, ధర్మంబుతోడి ప్రియంబున బ్రహ్మణ్యులై యుత్తరాపథంబునకు రక్షకులైరి;
 దృష్టుని వలన ధార్షణ్యం బను వంశంబు గలిగి భూతలంబున బ్రహ్మభూయంబు
 నొంది నెగడె; నృగుని వంశంబున సుమతి పుట్టె; నతనికి భూతజ్యోతి పుట్టె;
 నతనికి వసువు జనించె; వసువునకుం బ్రతీతుండు గలిగె; బ్రతీతునికి
 నోఘవంతుండు జనించె; నతని కూతు నోఘవతి యను కన్యకను
 సుదర్శనుండు వివాహంబయ్యె; సరిష్యంతుండను మనుపుత్రునికి జిత్రసేనుం; డా
 విభునకు దక్షుం; డా పుణ్యనకు మీడ్వాంసుం; డా సుజనునికి శర్వుం;
 డమ్మహాత్మునికి నింద్రసేనుం; డా రాజునకు వీతిహోత్రుం; డా సుమతికి
 సత్యశ్రవుం; డా ఘనునికి నురుశ్రవుం; డా వీరునకు దేవదత్తుం; డా పండితునకు

నగ్నివేశుండు సుతు లయి జనియించి; రయ్యగ్నివేశుండు గానీనుం డన నెగడి
జాతకర్ణుండను మహర్షి యై వెలసె; నతని వలన నాగ్నివేశ్యాయనం బను
బ్రహ్మకులంబు గలిగెను. ఇవ్విధంబున.

9-43-కంద పద్యము

తెలుపఁబడె నరిష్టంతుని

కుల మెల్లను నీకు దిష్టకులముం దెలియం

దెలిపిద రాజేంద్రోత్తమ!

తెలియుము సర్వంబు నీకుఁ దేటపడంగన్.

9-5- మరుత్తుని చరిత్ర

9-44-వచనము

దిష్టుని కొడుకు నాభాగుం డనువాఁడు కర్మవశంబున వైశ్వత్వంబు నొందె; నా
నాభాగునికి హలంధనుండు కలిగె; నతనికి వత్సప్రీతియు, వత్సప్రీతికిఁ బ్రాంశువు,
నతనికిఁ బ్రమతియు, బ్రమతికి ఖమిత్రుండు, ఖమిత్రునికిఁ జాక్షుషుండు,
నతనికి వివింశతియు, వివింశతికి రంభుండు, రంభునికి ధార్మికుండైన
ఖనినేత్రుండు, నతనికిఁ గరంధనుండు, గరంధనున కవిక్షిత్తు, నా యవిక్షిత్తునకు
మరుత్తుండు జనియించి; రా మరుత్తుండు చక్రవర్తి యయ్యె; నతని చరిత్రంబు
వినుము.

9-45-సీస పద్యము

అంగిరస్సుతుఁడు మహాయోగి సంవర్తుఁ;

డతని యాగమునకు యాజకుండు;

దిరిగి యుండెడివారు మరుదాఖ్యగణము; లో;

ప్సారు విశ్వేదేవు లచటి సభ్యు;

లధిక దక్షిణల బ్రాహ్మణకోటిఁ దనిపెను;
సోమపానంబున సురవరుండు
మది నుబ్బి బంగారు మయము గావించెను;
యాగవస్తువులెల్ల; నధిక నియతి

9-45.1-తేటగీతి

నా మరుత్తుఁడు జేసిన యట్టిభంగి
ద్రీరభావంబుఁ జాగంబుఁ దెంపు గలిగి
మఖము జేసినవారిని మఱియు నెఱుగ
మెల్ల లోకములందు నరేంద్రముఖ్య!

9-46-వచనము

ఆమరుత్తునకు దముండును, దమునకు రాజవర్ధనుండును, రాజ వర్ధనునకు
 సుధృతియు, సుధృతికి సౌధృతేయుండును, సౌధృతే యునకు గేవలుండును,
 కేవలునకు బంధుమంతుడును, నతనికి వేదవంతుండును, వేదవంతునికి
 బంధుండును, బంధునకుఁ దృణ బిందుండును సంభవించిరి; అంత.

9-47-కంద పద్యము

అచ్చరకన్య యలంబుస
గ్రచ్చఱఁ దృణబిందుఁ జూచి కామించి తుదిం
 బచ్చవిలుకాని యమ్ముల
ముచ్చిచ్చున వచ్చిపొందె మోహాతురయై
 9-6- తృణబిందు వంశము

9-48-వచనము

ఆ దంపతులకు నిలబిల యనుగూతురుం జన్మించె; నా కొమ్మను విశ్రవసుండు
 పొందిన నైలబిలుండనం గుటేరుండు పుట్టె; మఱియు నా తృణబిందునకు
 విశాలుండును, శూన్యబంధుండును, ధూమ్రకేతుండును ననువారు మువ్వరు
 గొడుకులు గలిగి రందు విశాలుండు వంశవర్ధనుండయి వైశాలి యను నగరంబు
 నిర్మించె; నా రాజునకు హేమచంద్రుం, డా నరేంద్రునకు ధూమ్రాక్షుం, డా
 పుడమిటేనికి సహదేవుం; డా బలిష్ఠునకుఁ గృశాశ్వుం; డాతనికి సోమదత్తుండు
 జన్మించె; నతండు.

9-49-ఆటవెలది

అమరవిభుఁడు మెచ్చ నశ్వమేధము జేసి
భూరిపుణ్యగతికిఁ బోయె నెలమి;
సోమదత్తుకొడుకు సుమతికి జనమేజ
యుం డనంగఁ గొమరు దుప్పతిల్లె.

9-50-వచనము

వీరులు వైశాలు రనం బరఁగి తృణబిందుని కీర్తివహించి, రాజ్యంబు జేసిరి;
 మఱియును.

9-7- శర్యాతి వృత్తాంతము

9-51-సీస పద్యము

శర్యాతి యను రాజు జనియించె బ్రహ్మప;
రుండైన మనువుకు రుఢితోడ;
నతఁ డంగిరుని సత్రమందు రెండవనాటి;
విహితకర్మము లెల్ల వెలయఁ జెప్పె;
నతని కూతురు సుకన్యక యను వనజాక్షి;

దన తండ్రితోఁ దపోవనికి నరిగి
చ్చవనాశ్రమముఁ జేరి సఖులును దానును;
ఫలపుష్పములు గోయఁ బాటి తిరిగి

9-51.1-ఆటవెలది

యెక్కపుట్టలోన నొప్పారు జ్యోతుల
రెంటిఁ గాంచి వాఁడి ముంటఁ బొడిచెఁ;
గన్య ముగుద మఱచి ఖద్యోతయుగ మంచు
దైవవశముకతనఁ దమకి యగుచు.

9-52-కంద పద్యము

జ్యోతుల ముంటం బొడిచిన
వాతుల నెత్తురులు గురిసె వసుధేశభట
వ్రాతముల కెల్ల నచ్చట
నా తటి మలమూత్రబంధమయ్యె; నరేంద్రా!

9-53-వచనము

వారలంజుచి రాజర్షి యగు శర్యాతి విస్మితుండై “మీర లియ్యాశ్రమ దూషణంబు
 చేయనోపుదు; రది కారణంబుగా మీకీ నిరోధంబు సిద్ధించె” నని పలుకు
 నవసరంబునఁ దండ్రికి సుకన్యక యిట్లనియె.

9-54-తేటగీతి

అయ్య! యీ పుట్టచేరువ నాడి యాడి
యిందులో రెండు జ్యోతుల నేను గాంచి
కంటకంబునఁ బొడువ రక్తంబు గురిసె
నే విధంబునఁ గురిసెనో యెఱుగు మీవు.

9-55-వచనము

అనిన శర్యాతి భీతుండై కూతుం దోడ్కొని వల్మీకంబు కడకుం జని యందుఁ
దపంబు జేయుచున్న చ్యవనునిం గని తన నేర్పున నతని వలనఁ బ్రసన్నత
పడసి తపసి చిత్తంబు నెఱింగి తన పుత్రిక నిచ్చి యెట్టకేలకుం బ్రదికినవాడై
మునీశ్వరుని వీడ్కొని పురంబునకుం జనియె; అంత.

9-56-ఆటవెలది

పరమకోపుఁ డయిన భార్గవుఁ బతిఁ జేరి
మిగులఁ బనుల యెడల మెచ్చఁ దిరిగి
యతని పర్ణశాల నా సుకన్యక యను
మగువ గొన్ని యేండ్లు మనువు మనియె.

9-57-వచనము

అంత నొకనాఁ డయ్యాశ్రమంబునకు వేల్పువెజ్జలైన నాసత్య లిద్దఱు వచ్చిన
వారలం బూజించి తన ముదిమి జూపి చ్యవనుం డిట్లనియె “మీకు మున్ను
యాగభాగంబుల లేని సోమపానంబు నేడు గల్పించి యిచ్చెద; సోమపాన
సమయంబునఁ బానపాత్రంబు మీకు నందిచ్చెద నా ముదిమి మానుపుం” డని
యిట్లనియె.

9-58-కంద పద్యము

నవకంబగు ప్రాయంబున
జవరాండ్రఁ గరంచు మేని చక్కఁదనంబున్
శివతరముగఁ గృప జేయుఁడు
దివిజాధిప వైద్యులార! దీవింతు మిమున్.

9-59-వచనము

అనిన నశ్వనిదేవతలు సంతోషించి “సిద్ధనిర్మితంబయిన యీ మడుగున మునుగు” మని పలికి.

9-60-సీస పద్యము

ముసలితాపసుఁ బట్టి ముగి నెత్తుకొనిపోయి;

ముగురు నా మడుగున మునిగి లేచి

వనితాజనుల నెల్ల వలపించువారలై;

సుందర మూర్తులై సుభగు లగుచుఁ

గమలమాలికలతోఁ గనకకుండలముల;

తోఁ బుష్పసాయకుతోడఁ దుల్య

లై సూర్యతేజస్సులై యున్నవారల;

మువ్వురఁ బొడగాంచి ముగుద బాల

9-60.1-తేటగీతి

యిందుఁ బెనిమిటి వీఁ డని యెఱుగ లేక

గరిత గావున నిజనాథుఁ గానఁ గోరి

సుభగమతులార! నా నాథుఁ జుపుఁ డనుచు

నశ్వదేవతల కపు డ య్యబల మ్రొక్కె.

9-61-వచనము

వార లా పతివ్రత నిజమరితనంబునకు మెచ్చి వయోరూపసంపన్నుం డయిన చ్యవనుం జూపి, దంపతుల వీడ్కోని విమానారూఢులై వేలుపుల ప్రోలికిం జనిరి; అంత.

9-62-సీస పద్యము

యాగంబు చేయంగ నర్థించి శర్యాతి;

చ్యవనమునీందు నాశ్రమము కడకుఁ
గూతు నల్లునిఁ దోడుకొనిపోవు వేడుక;
వచ్చి పుత్రికకుఁ బార్శ్వంబు నందు
సూర్యతేజంబున సొంపారు వరుఁ గని;
వీ డెవ్వఁడో దీని విభుఁడు గాఁడు
చెల్లరే! యని పుత్రి చేసిన ప్రియములు;
మొక్కులు నొల్లక మోము వాంచి

9-62.1-తేటగీతి

మాటుమాటాడ దీవింప మనసు రోసి
చ్యవనుఁ డధికుండు మునిజన సత్తముండు
భువన సన్నుతుఁ డతఁ డెందు బోయె నాతఁ
డెట్లు వంచింపఁబడియె? వీడెవ్వఁ? డబల!

9-63-మత్తేభ విక్రీడితము

తగవే? ధర్మమె? శీలమే? కులజ వై దర్పించి మోదింప నా
జగదారాధ్యుని బుణ్యశీలుఁ దపసిన్ సాధ్వీమనస్సమ్మతున్
మగనిన్ మాని భుజంగుఁ బొందఁ దగునే మానంబు వాటింపగా
దగదే! దుర్గతిఁ ద్రోచితే కఠిన వై తండ్రిం బతిం గూతురా!

9-64-ఆటవెలది

పద్మనయన! మగఁడు ప్రాయంపు వాడైనఁ
గాపు పెట్టి కొంతఁ గావ నేర్పుఁ
గడఁగి ముసలి తపసి గావంగ నేర్చునే
యువతి ముదుకఁ గూర్చ నొప్ప దెందు.

9-65-వచనము

అని పలికిన నప్పరమప్రతివ్రతాలలామంబు చిటునగవు చెక్కుటద్దంబులఁ
జిడిముడిపడఁ దండ్రి కిట్లనియె.

9-66-కంద పద్యము

నియ్యట్లు డితఁడు భార్గవుఁ
డయ్యా! జారుండు గాఁడు; హర్షముతోడన్
నెయ్యంబు నిల్పు మంచును
దొయ్యలి సర్వంబుఁ దండ్రితో వినిపించెన్.

9-67-వచనము

అంత శర్యాతియు నప్రమత్తుండై కూతుం గొగలించుకొని గారవంబున
“నయిదువవు గ” మ్మని దీవించె; నంత భార్యాసహితుండై చ్యవనుండు చని తన
మామకు యాగంబు చేయించి యొక్క పాత్రంబున సోమభాగంబుఁ బట్టి నిజ
తపోబలంబున నశ్వదేవతల కర్పించినం జూచి.

9-68-కంద పద్యము

కోపముతోడను వాసవుఁ
డేపున ముని పైని వజ్రమైత్తిన మరలం
దాపసుఁడు వజ్రభుజమున
నాపవి నిలిపెన్ జగంబు లాశ్చర్యపడన్.

9-69-వచనము

ఇవ్విధంబున నశ్వదేవత లిద్దఱు వైద్యులై సోమపానంబు లేని వారయ్యుఁ
జ్యవను సామర్థ్యంబునఁ బ్రాప్తభాగులయి చనిరి; శర్యాతికి నుత్తానబర్హియు,
నానర్తుండును భూరిపేణుండు నను మువ్వురు గొడుకులు గలిగిరి; అందు.

9-8- రైవతుని వృత్తాంతము

9-70-సీస పద్యము

ఆనర్తునకు రైవతాహ్వాయుం డుదయించె;
నతఁడు కుశస్థలి యను పురంబు
నీరధిలోపల నిర్మించెఁ; బెంపుతో;
నానర్తముఖ విషయంబులేలె;
గనియెఁ గకుద్మి ముఖ్యుంబైన నందన;
శతము; రైవతుఁడు విశాలయశుడు
దన కూతు రేవతి ధాత ముందటఁ బెట్టి;
తగు వరు నడిగెడి తలఁపుతోడఁ

9-70.1-తేటగీతి

గన్యఁ దోడ్కొని బ్రహ్మలోకమున కేగి
యచట గంధర్వ కిన్నరు లజుని మ్రోల
నాటపాటలు సలుపఁగ నవసరంబు
గాక నిలుచుండె నతఁ డొక్క క్షణము తడవు.

9-71-వచనము

అంత నవసరంబయిన నజునికి నమస్కరించి రైవతుండు రేవతిం జూపి
 యిట్లనియె.

9-72-ఆటవెలది

చాల ముద్ధరాలు జవరాలుఁ గొమరాలు
నీ శుభాత్మరాలి కెవ్వఁ డొక్కొ
మగఁడు? చెప్పు మనిన యది చూచి పకపక

నవ్వి భూమిపతికి నలువ పలికె.

9-73-సీస పద్యము

మనుజేశ! దీనికై మదిలోనఁ దలఁచిన;
వార లెల్లను గాలవశతఁ జనిరి;
వారల బిడ్డల వారల మనుమల;
వారల గోత్రంబు వారినైన
వినము మేదిని మీఁద; వినుము నీ వచ్చిన;
యీలోన నిరువదియేడు మాటు
లొండొండ నాలుగు యుగములుఁ జనియె; నీ;
వటు గాన ధరణికి నరుగు మిపుడు

9-73.1-తేటగీతి

దేవదేవుండు హరి బలదేవుఁ డనఁగ
భూమి భారంబు మాన్పంగఁ బుట్టినాఁడు;
సకలభూతాత్మకుఁడు నిజాంశంబుతోడ
యువతిమణి నిమ్ము జనమణి కున్నతాత్మ!

9-74-వచనము

అని యానతిచ్చిన బ్రహ్మకు నమస్కరించి భూలోమునకుఁ జనుదెంచి సోదర
 స్వజన హీనంబగు తన నగరంబున కా రాజు వచ్చి బలభద్రుం గాంచి రేవతీకన్య
 నతని కిచ్చి నారాయణాశ్రమంబగు బదరికావనంబునకు నియమంబునఁ దపంబు
 జేయం జనియె.

9-9- నాభాగుని చరిత్ర

9-75-కంద పద్యము

నభగుఁడను మనుజపతికిని

శుభమతి నాభాగుఁ డనఁగ సుతుఁ డుదయించె;

బ్రభులై కవి యను తలఁపున

విభజించిరి బ్రాత లతని విత్తము నధిపా!

9-76-వచనము

అంత నాభాగుండును బ్రహ్మచారియై తన తోడంబుట్టువులను ధనంబుల పాలిడిగిన వారలు “దండ్రి చెప్పిన క్రమంబున నిచ్చెద” మనిన నాభాగుండు తండ్రి యగు నభగు కడకుం జని “విభాగంబు చేయు” మని పలికిన నతం “డిందు నంగిరసులు మేధ గలవారయ్యును సత్త యాగంబు చేయుచు నాఱవ దినంబున నర్హకర్మంబులు దోషక మూడులయ్యెదరు; వారలకు నీవు వైశ్వదేవసూక్తంబులు రెండెఱింగించినఁ గవి యనం బ్రసిద్ధి కెక్కెదవు; దానంజేసి వారు కృతకృత్యు లై స్వర్గంబునకు బోవుచు, సత్తపరిశేషితంబైన ధనంబు నీకిచ్చెద” రని పలికినం దండ్రి వీడ్కొని నాభాగుండు చని యట్ల చేసిన, నంగిరసులు సత్త పరిశేషితధనంబు లతని కిచ్చి నాకంబునకుం జనిరి; అంత.

9-77-కంద పద్యము

అంగిరసు లిచ్చు పసిఁడికి

మంగళమతిఁ జేరు నృపుని మానిచి యొకఁ డు

త్తుంగుఁడు గృష్ణాంగుఁడు దగ

ముంగల నిలుచుండి విత్తముం జేకొనియెన్.

9-78-వచనము

వానింజుచి నాభాగుండు దనకు మును లిచ్చుటం జేసి తన ధనం బని పలికిన నమ్మహాపురుషుండు “మీ తండ్రి చెప్పిన క్రమంబ కర్తవ్యం” బనిన నాభాగుండు

నభగు నడిగిన నతండు “యజ్ఞమందిర గతం బయిన యుచ్చిష్టం బగు ధనంబు
దొల్లి మహామునులు రుద్రున కిచ్చి; రది కారణంబుగా నా దేవుండు
సర్వధనంబునకు నర్థుం” డనిన విని, వచ్చి నాభాగుండు మహాదేవునకు
నమస్కరించి “దేవా! యీ ధనంబు నీ యధీనం బని మా తండ్రి చెప్పె; నే
నపరాధంబు చేసితి; సహింపు” మనవుడు భక్తవత్సలుండగు
నమ్మహాపురుషుండు నభగు సత్యవచనంబునకు నాభాగుని నిజంబునకు మెచ్చి
“నీవు దప్పక పలికితివి కావున, సత్రపరిశేషితం బగు ధనంబు నీకు నిచ్చితి” నని
పలికి యంతర్దర్శిత్వంబును సనాతనం బగు బ్రహ్మజ్ఞానంబు నునుపదేశించి
తిరోహితుండయ్యె; ఇవ్విధంబున.

9-79-కంద పద్యము

భువిలో నాభాగునికథ

దవిలి మతిన్ రేపు మాపుఁ దలచినమాత్రం

గవి యగు; మంత్రజ్ఞం డగుఁ

బ్రవిమలగతిఁ బొందు నరుఁడు భద్రాత్మకుడై.

9-10- అంబరీషోపాఖ్యానము

9-80-వచనము

అంత నాభాగునకు నంబరీషుండు జనియించె; నతని యందు జగ
దప్రతిహతంబైన బ్రాహ్మణశాపంబు నిరర్థకం బయ్యె” ననిన విని “యేమి
కారణంబున దురంతంబైన బ్రహ్మదండంబు వలన నతండు విడువంబడియె”
ననిన నప్పుడమిత్రానికి శుకుం డిట్లనియె.

9-81-శార్దూల విక్రీడితము

సప్తద్వీప విశాలభూభరము దోస్తంభంబునం బూని సు

ప్రాప్తశ్రీయుతుడై మహావిభవసంప్రచ్ఛాతురిం గల్గి దు
 ర్వాప్తి జెందక వైష్ణవార్చనలమేరం గాలముం బుచ్చుచున్
 సుప్తి బొందక యొప్పె సద్గుణగరిష్టుం డంబరీషుం డిలన్.

9-82-సీస పద్యము

చిత్తంబు మధురిపు శ్రీపాదముల యంద; పలుకులు హరిగుణప్రసనమంద;
 కరములు విష్ణుమందర మార్జనములంద; శ్రవములు హరికథాశ్రవణమంద;
 చూపులు గోవింద రూపవీక్షణమంద; శిరము కేశవ నమస్కృతుల యంద;
 పదము లీశ్వరగేహప్రసర్పణములంద; కామంబు చక్రికైంకర్యమంద;

9-82.1-తేటగీతి

సంగ మచ్యుతజన తనుసంగమంద;
 పూణ మసురారి భక్తాంఘ్రి కమలమంద;
 రసనఁ దులసీదళములంద; రతులు పుణ్య
 సంగతుల యంద యా రాజచంద్రమునకు.

9-83-వచనము

మఱియు నమ్మహివిభుండు.

9-84-సీస పద్యము

ఘన వైభవంబునఁ గల్మషదూరుడై; యజ్ఞేశు నీశు నబ్జాక్షుఁ గూర్చి
 మొనసి వసిష్ఠాది మునివల్లభులతోడఁ; దగిలి సరస్వతీ తటమునందు
 మేధతో బహువాజిమేధంబు లొనరించె; గణుతింపరాని దక్షిణలు బెట్టి;
 సమలోష్ఠహముడై సర్వకర్మంబులు; హరిపరంబులు గాఁగ నవని యేలే;

9-84.1-ఆటవెలది

విష్ణుభక్తులందు విష్ణువునందుఁ గ
లంక యెడల మనసు లంకె పెట్టి
విహితరాజ్యవృత్తి విడువనివాఁడునై
యతఁడు రాచతపసి యనఁగ నొప్పె.

9-85-వచనము

వెండియు నమ్మహాభాగవతుండు

9-86-కంద పద్యము

హరి యని సంభావించును;
హరి యని దర్శించు; నంటు; నాప్త్రాణించున్;
 హరి యని రుచిగొనఁ దలఁచును;
హరిహరి; ఘను నంబరీషు నలవియె పొగడన్?

9-87-వచనము

ఇట్లు పుణ్యచిత్తుండు, నీశ్వరాయత్తుండునై యల్లనల్లన రాజ్యంబు చేయుచున్న
 సమయంబున.

9-88-ఆటవెలది

అతని కీహ మానె హరులందుఁ గరులందు
ధనములందుఁ గేళి వనములందుఁ
బుత్తులందు బంధు మిత్తుల యందును
బురమునందు నంతి పురమునందు.

9-89-వచనము

అంతఁ గొంతకాలంబున కమ్మేది నీకాంతుండు సంసారంబువలని తగులంబు విడిచి
నిర్మలుండై యేకాంతంబున భక్తిపరవశుండై యుండ నా రాచతపసికి
భక్తలోకవత్సలుండగు పురుషోత్తముండు ప్రతిభటశిక్షణంబును,
నిజజనరక్షణంబును, నిఖిలజగదవక్తంబును నగు చక్రంబు నిచ్చి చనియె; అంత.

9-90-కంద పద్యము

తన తోడినీడ కైవడి

ననురూప గుణాడ్య యైన యాత్మమహిషితో

జనవిభుఁడు ద్వాదశేవ్రత

మొనరన్ హరిఁగూర్చి చేసె నొక యేఁ డధిపా!

9-91-వచనము

ఇట్లు వ్రతంబు చేసి, యా వ్రతాంతంబునం గార్తికమాసంబున మూఁడు రాత్రు
లుపవసించి, కాళిందీజలంబుల స్నాతుండయి, మధువనంబున మహాభిషేక
విధానంబున విహిత పరికర సుసంపన్నుం డయి, హరి నభిషేకంబు జేసి,
మనోహరంబు లయిన గంధాక్షతంబులు సమర్పించి యభినవామోదంబులైన
పుష్పంబులం బూజించి తదనంతరంబ.

9-92-శార్దూల విక్రీడితము

పాత్రో ప్రవహింప నంగరుచులం బ్రాయంబులున్ రూపము

లైలై ధూర్తులుగాక వెండిగొరిజల్లెమోరు శృంగంబులుం

గ్రాలం గ్రేపుల యట్టు నాఁకుచును రంగచ్చేలలై యున్న మం

దాలన్ న్యర్బుదషట్క మిచ్చె విభుఁ డుద్యుద్వైదికశ్రేణికిన్

9-93-కంద పద్యము

పెక్కుండు విప్రవరులకు

గ్రక్కున నతిభక్తితోడఁ గడుపులు నిండఁ
జొక్కుపు టన్నంబిడి విభుఁ
డొక్కడఁ బారణము చేయ నుద్యోగింపన్.

9-94-వచనము

అయ్యవసరంబున.

9-95-కంద పద్యము

భాసుర నిగమ పదోప

న్యాసుఁడు సుతపోవీలాసుఁ డనుపమ యోగా
భ్యాసుఁడు రవిభాసుఁడు దు
ర్వాసుఁ డతిథి యయ్యెఁ దన్నివాసంబునకున్.

9-96-వచనము

అట్లతిథి యై వచ్చిన నమ్మునివల్లభునకుఁ బ్రత్యుత్థానంబు చేసి, కూర్చుండ
గద్దయ యిడి పాదంబులు గడిగి పూజించి క్షేమం బరసి తన యింట నన్నంబు
గుడువు మని నమస్కరించిన నమ్మహా త్ముండు సంతసించి భోజనంబునకు
నంగీకరించి, నిర్మలంబులగు కాళిందీజలంబులం బరమధ్యానంబు చేయుచు,
మునింగి లేచి రాక తడవు చేసిన, ముహూర్తార్థావశిష్ట యగు ద్వాదశి యందుఁ
బారణ చేయవలయుటఁ జింతించి బ్రాహ్మణాతిక్రమదోషంబునకు శంకించి
విద్యజ్ఞనంబుల రావించి వారల నుద్దేశించి.

9-97-కంద పద్యము

ముని నీరు జొచ్చి వెడలడు

చనియెడు ద్వాదశియు నింత చనియెన్నీలో
నన పారణయున్ వలయును

వినిపింపుం డర్థధర్మవిధ మెట్టిదియో?

9-98-వచనము

అని పలికిన నా రాజునకు బ్రాహ్మణజను లిట్లనిరి.

9-99-ఆటవెలది

అతిథి పోయిరామి నధిప! యీ ద్వాదశి

పారణంబు మానఁ బాడి గాదు

గుడువకుంట గాదు కుడుచుటయును గాదు

సలీలభక్షణంబు సమ్మతంబు.

9-11- దూర్వాసుని కృత్య కథ

9-100-వచనము

అని ధర్మసందేహంబు పాపిన, నా రాజర్షిశ్రేష్ఠుండును మనంబున హరిం దలంచి
నీరు పారణంబు చేసి, జలంబుల మునింగిన తపసి రాక కెదురుచూచుచున్న
సమయంబున.

9-101-సీస పద్యము

యమునలోఁ గృతకృత్యుడై వచ్చి రాజుచే;

సీవితుండై రాజుచేష్టితంబు

బుద్ధిలో నూహించి బొమముడి మొగముతో;

నదరెడి మేనితో నాగ్రహించి

రెట్టించి యాకలి గొట్టుమిట్టాడంగ;

నీ సంపదున్మత్తు నీ నృశంసు

నీ దురహంకారు నిందఱుఁ గంటిరే? ;

విష్ణుభక్తుఁడు గాడు వీడు; నన్నుఁ

9-101.1-తేటగీతి

గుడువ రమ్మని మునుముట్టఁ గుడిచినాఁడు
 ధర్మభంగంబు చేసి దుష్టుర్ముఁ డయ్యె;
 నయిన నిప్పుడు చూపెద నన్ని దిశల
 నేను గోపింప మాన్చువాఁ డెవ్వఁ? డనుచు.

9-102-చంపకమాల

పెటపెటఁ బండ్లు గీటుచును భీకరుడై కనుఁ గ్రేవ నిప్పుకల్
 పొటపొటరాల గండములుపొంగ మునీంద్రుఁడు హుంకరించుచున్
 జట మొదలంటఁగాఁ బెటికి చక్కన దానన కృత్య నాయుధో
 త్కట వరశూల హస్తయుతఁగా నొనరించి కవించె రాజుపైన్.

9-103-వచనము

అంత.

9-104-కంద పద్యము

కాలానల సన్నిభయై
 శూలాయుధహస్త యగుచు సుఱసుఱ స్రుక్కన్
 నేలఁ బదంబులఁ ద్రొక్కుచు
 వాలి మహాకృత్య మనుజువల్లభుఁ జేరెన్.

9-105-ఆటవెలది

ఆ ప్రకార మెఱిగి హరి విశ్వరూపుండు
 వెఱ్ఱి తపసి చేయు వేడబంబుఁ
 జక్కఁబెట్టు మనుచుఁ జక్రంబుఁ బంచిన
 వచ్చె నదియుఁ బ్రళయవహ్ని పగిది.

9-106-వచనము

వచ్చి మునిపంచిన కృత్యను దహించి, తనివిచనక ముని వెంటం బడిన,
మునియును మేరుగుహ జొచ్చిన నదియు నురగంబు వెనుకొను దవానలంబు
చందంబునఁ దోన చొచ్చి మఱియును.

9-107-మత్తేభ విక్రీడితము

భువిదూఱన్ భువిదూఱు; నబ్ధిఁ జొర నబ్దుల్ జొచ్చు; నుద్వేగియై
దివిఁ బ్రాకన్ దివిఁ బ్రాకు; దిక్కులకుఁ బో దిగ్విధులం బోవు; జి
క్తి వెసం గుంగినఁ గుంగు; నిల్వ నిలుచుం; గ్రేడింపఁ గ్రేడించు; నొ
క్తువడిన్ దాపసు వెంటనంటి హరిచక్రం బన్యదుర్వక్తమై.

9-108-శార్దూల విక్రీడితము

ఏ లోకంబున కైన వెంటఁబడి తోనేతెంచు చక్రానల
జ్వాలల్ మానుపువారు లేమిఁ జని దేవజ్యేష్ఠు లోకేశు వాఁ
డాలోకించి విధాత! విశ్వజననవ్యాపారపారీణరే
ఖాలీలేక్షణ! కావవే కరుణ జక్రంబున్ నివారింపవే.

9-109-వచనము

అనిన బ్రహ్మ యిట్లనియె.

9-110-మత్తేభ విక్రీడితము

కర మర్ధిన్ ద్విపరార్థ సంజ్ఞ గల యీ కాలంబుఁ గాలాత్ముడై
సోదిన్ నిండఁగఁ జేసి లోకములు నా చోటున్ విభుం డెవ్వడో
పరిపూర్తిన్ గనుఁ గ్రేవఁ గెంపుగదురన్ భస్మంబుగాఁజేయు నా
హరి చక్రానల కీల కన్యఁ డొకరుం డడ్డంబు గా నేర్పునే?

9-111-ఆటవెలది

ఏను భవుడు దక్షుఁ డింద్రాదులును బ్రజా
పతులు భృగుడు భూతపతులు శిరము
లందుఁ దాల్చు మతని యాజ్ఞ జగద్ధితం
బంచు భూరికార్యమతుల మగుచు.

9-112-వచనము

కావున సుదర్శనానల నివారణంబునకు నోప" నని విరించి పలికిన దుర్వాసుండు
కైలాసంబునకుం జనుదెంచి, శర్వు నాలోకించి చక్రా నలంబు తెఱింగెఱింగించిన
నమ్మహాదేవుం డిట్లనియె.

9-113-సీస పద్యము

వినవయ్య! తండ్రి! ఈ విశ్వేశ్వరుని యందుఁ;
జతురాస్య జీవకోశములు పెక్కు
వేల సంఖ్యలు గూడి వేళతో నిబ్బంగి;
నగుచుండుఁ జనుచుండు; నదియుఁగాక
యెవ్వనిచే బ్రాంతి నేమందుచున్నార;
మేను దేవలుఁ డసురేంద్ర సుతుఁడు,
నారదుఁ డజుఁడు సనత్కుమారుఁడు ధర్ముఁ;
డాకపిలుఁడు మరీచ్ఛాదు లన్య

9-113.1-ఆటవెలది

పారవిదులు సిద్ధపతులు నెవ్వని మాయ
నెఱుఁగలేము దాన నింత పడుదు
మట్టి నిఖిలనాథు నాయుధశ్రేష్ఠంబుఁ

దొలగఁ జేయ మాకు దుర్లభంబు.

9-114-వచనము

మునీంద్ర! నీవు నమ్మహాత్ముని శరణంబు వేడుము; అతండు మేలు చేయంగలవా" డని పలికిన నీశ్వరునివలన నిరాశుండై దుర్వాసుండు వైకుంఠనగరంబునకుం జని.

9-115-శార్దూల విక్రీడితము

ఆ వైకుంఠములోని భర్మ మణి సౌధాగ్రంబు పై లచ్చితోఁ
రైవన్ మెల్లన నర్మభాషణములం గ్రీడించు పుణ్యన్ హరిన్
దేవాధీశ్వరుఁ గాంచి యో వరద! యో దేవేశ! యో భక్తర
క్షావిద్యాపరతంత్ర! మానుపఁగదే చక్రానలజ్వాలలన్,

9-116-ఉత్పలమాల

నీ మహిమార్ణవంబు తుది నిక్కముగా నెఱుంగంగ లేక నీ
ప్రేమకు వచ్చు దాసునకుఁ గ్రించుతనంబున నెగ్గు చేసెతిన్
నా మఱిపున్ సహింపు మట నారకుడైన మనంబులో భవ
న్నామము చింత చేసిన నంత సుఖస్థితి నొందకుండనే?

9-117-వచనము

అని పలికి పాదకమలంబులకు మ్రొక్కి, లేవక యున్న దుర్వాసునిం గని హరి యి ట్లనియె.

9-118-చంపకమాల

చలమున బుద్ధిమంతులగు సాధులు నా హృదయంబు లీల దొం
గిలి కొనిపోవుచుండుదు రక్తిల్పిషభక్తలతాచయంబులన్

నిలువగఁ బట్టి కట్టుదురు నేరుపుతో మదకుంభిక్తైవడిన్;
వలలకుఁ జిక్కి భక్తజన వత్సలతం జనకుండుఁ దాపసా!

9-119-ఆటవెలది

నాకు మేలు గోరు నా భక్తుఁ డగువాఁడు
 భక్తజనుల కేన పరమగతియు;
 భక్తుఁడెందు జనినఁ బటతెంతు వెనువెంట
 గోవు వెంటఁ దగులు కోడె భంగి.

9-120-వచనము

అదియునుం గాక.

9-121-ఆటవెలది

తనువు మనువు విడిచి, తనయులఁ జుట్టాల
నాలి విడిచి, సంపదాలి విడిచి,
నన్నకాని యన్య మెన్నుడు నెఱుగని
వారి విడువ నెట్టివారి నైన.

9-122-కంద పద్యము

పంచేంద్రియముల తెరువుల
వంచించి మనంబునందు వరమతులు ప్రతి
 స్థించి వహింతురు నన్నును
మంచివరుం బుణ్యసతులు మరగిన భంగిన్.

9-123-కంద పద్యము

సాధుల హృదయము నాయది;

సాధుల హృదయంబు నేను; జగముల నెల్లన్
సాధుల నేన యెఱుంగుదు
సాధు లెఱుంగుదురు నాడు చరితము విప్రా!

9-124-ఆటవెలది

ధారుణీసురులకుఁ దపము విద్యయు రెండు
ముక్తి చేయుచుండు ముదముతోడ;
దుర్వినీతులగుచు దుర్జనులగువారి
కివియుఁ గీడు జేయ కేల యుండు? .

9-125-కంద పద్యము

నా తేజము సాధులలో
నాతతమై యుండు వారి నలఁచు జనులకున్
హేలి క్రియ భీతి నిచ్చుం
జేతోమోదంబుఁ జెఱిచు సిద్ధము సుమ్మీ.

9-126-కంద పద్యము

అదె పో బ్రాహ్మణ! నీకును
సదయుఁడు నాభాగసుతుఁడు జనవినుత గుణా
స్పదుఁ డిచ్చు నభయ మాతని
మది సంతసపఱచి వేడుమా శరణంబున్.

9-127-మత్తేభ విక్రీడితము

అని శ్రీవల్లభుఁ డానతిచ్చిన మహోద్వచ్చక్రకీలావళీ
జనితాయాసుఁడు నిర్వికాసుఁ డుదితశ్వాసుండు దుర్వాసుఁడ
ల్లన యేతెంచి సుభక్తిఁ గాంచెఁ గరుణాల్లావణ్య వేషున్ విదో

పు నయోదారమనీపు మంజుమితభాపున్ నంబరీపున్ వెసన్.

9-128-వచనము

కని దుఃఖితుండయి, యమ్మహీవల్లభు పాదంబులు పట్టి విడువకున్న నా
నరేంద్రచంద్రుండు చరణస్పర్శనంబునకు నోడుచుఁ గరుణారసభరిత
హృదయుండయి, హరిచక్రంబు నిట్లని స్తుతియించె.

9-129-సీస పద్యము

నీవ పావకుండవు; నీవ సూర్యుండవు;
నీవ చంద్రుండవు; నీవ జలము;
నీవ నేలయు; నింగి నీవ; సమీరంబు;
నీవ; భూతేంద్రియ నికర మీవ;
నీవ బ్రహ్మాంబును; నీవ సత్యంబును;
నీవ యజ్ఞంబును; నీవ ఫలము;
నీవ లోకేశులు; నీవ సర్వాత్మయు;
నీవ కాలంబును; నీవ జగము;

9-129.1-తేటగీతి

నీవ బహుయజ్ఞభోజివి; నీవ నిత్య
మూలతేజంబు; నీకు నే మ్రొక్కువాడ
నీరజాక్షుండు చాల మన్నించు నట్టి
శస్త్రముఖ్యమ! కావవే చాలు మునిని.

9-130-మత్తేభ విక్రీడితము

హరిచే నీవు విస్ఫుష్టమై చనగ మున్నాలించి నీ ధారలన్
దరణిన్ వ్రాలుట నిక్కమంచు మునుపే దైత్యశ్వరవ్రాతముల్

శిరముల్ పాదములున్ భుజాయుగళముల్ చేతుల్ నిజాంగంబులం
దురులన్ బ్రాణసమీరముల్ వదలు నీ యుద్ధంబులం జక్రమా!

9-131-ఆటవెలది

కలగి నిద్రపోవఁ గలలోన వచ్చిన
నిన్నుఁ జూచి దీర్ఘనిద్ర పోదు
రసురవరులు శయ్యలం దున్న సతులు ప్ర
భాతమందు లేచి పలవరింప.

9-132-ఉత్పలమాల

చీకటిఁ బాపుచున్ వెలుగు జేయుచు సజ్జనకోటిసెల్ల స
శ్రీకను జేయు నీరుచులు చెల్వుగ ధర్మసమేతలై నినున్
వాకున నిట్టి దట్టిదని వర్ణన చేయ విధాత నేరఁ డ
స్లోకము నీదు రూపు గలదుం దుది లేదు పరాత్పరాద్యమై.

9-133-ఆటవెలది

కమలలోచనుండు ఖలుల శిక్షింపంగఁ
బాలు చేయ నీవు పాలు పడితి
వైన నింకజాలు నాపన్నుడై యున్న
తపసిఁ గావు మీవు ధర్మవృత్తి.

9-134-వచనము

అని వినుతించి కేలుఁ దమ్మిదోయి నొసలం బొసంగించి యిట్లనియె.

9-135-ఆటవెలది

ఏ నమస్కరింతు నింద్రశాత్రవ ధూమ

కేతువునకు ధర్మ సేతువునకు
విమల రూపమునకు విశ్వదీపమునకుఁ
జక్రమునకు గుప్త శక్రమునకు.

9-136-వచనము

అని మఱియు నిట్లనియె.

9-137-ఆటవెలది

విహిత ధర్మమందు విహరింతు నేనియు
నిష్ఠమైన ద్రవ్యమిత్తునేని
ధరణిసురుఁడు మాకు దైవతం బగునేని
విప్రునకు శుభంబు వెలయుఁగాక.

9-138-కంద పద్యము

అఖిల గుణాశ్రయుఁ డగు హరి
సుఖియై నా కొలువు వలనఁ జొక్కెడి నేనిన్
నిఖిలాత్మమయుం డగుటకు
సుఖమందుం గాక భూమిసురుఁ డివ్వెళన్.

9-139-వచనము

అని యివ్వధంబునం బొగడు పుడమిఱ్ఱేనివలన మన్నించి, తపసిని దాహంబు
నొందింపక, రక్కసులగొంగచక్రంబు తిరిగి చనియె; అంత దుర్వాసుండు శాంతిం
బొంది మెల్లని మేలి మాటల నా రాజుం దీవించి, యిట్లనియె.

9-140-మత్తేభ విక్రీడితము

నరనాథోత్తమ! మేలు చేసితి కదా! నా తప్పు మన్నించి శ్రీ

హరి పాదాబ్జము లింత ముట్టగొలుతే? యాశ్చర్యమౌనెన్నుచో
నరుదండ్రే నినుబోటి సాధునకుఁ దానై యిచ్చుటల్ గాచుటల్
సోరిదీన్ నైజగుణంబులై సరస వచ్చుం గాదె మిత్రాకృతిన్.

9-141-వచనము

అదియునుం గాక.

9-142-మత్తేభ విక్రీడితము

ఒక మాటెవ్వని పేరు కర్ణములలో నొయ్యారమై సోకినన్
సకలాఘంబులు పల్లటిల్లి తొలగెన్ సంభ్రాంతితో నట్టి స
త్తుకరున్ మంగళతీర్థపాదు హరి విష్ణున్ దేవదేవేశుని
న్నకలంకస్థితిఁ గొల్చు భక్తులకు లే దడ్డంబు రాజాగ్రణీ!

9-143-మత్తకోకిలము

తప్పు లోగొని చక్రపావక దాహముం బెడఁబాపి తౌ
నొప్పునొప్పు భవద్దయారస మో నరేశ్వర! ప్రాణముల్
చెప్ప మున్నును పోయి క్రమ్మఁజేరె ధన్యుడ నైతి నీ
కెప్పుడున్ శుభ మేను గోరెద నింకఁ బోయెద భూవరా!

9-144-కంద పద్యము

అనిన విని రాజముఖ్యుడు
మునివల్లభు పాదములకు మ్రొక్కి కడున్ మ
 న్ననచేసి యిష్ట భోజన
మనువుగఁ బెట్టించెఁ దృప్తుఁ డయ్యె నతండున్.

9-145-వచనము

మఱియు నమ్మునీంద్రుం డిట్లనియె.

9-146-శార్దూల విక్రీడితము

కంటిన్ నేటికి నిన్ను నీ వచనముల్ కర్ణద్వయిం బ్రీతిగా
 వింటిన్నన్నముఁ గొంటి నీ గృహమునన్ వేడ్కన్ ఫలం బందె నే
 మంటిం బోయెద; నీ చరిత్ర మమరుల్ ముర్ఖుల్ సుఖాసీనులై
 మింటన్ మేదిని సన్నుతింపఁగల రీమీదన్ నరేంద్రాగ్రణీ!

9-147-వచనము

అని చెప్పి దుర్వాసుం డంబరీషుని దీవించి కీర్తించి మింటి తెరువున
 బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె, మునీశ్వరుండు వచ్చి మగుడం జనువేళకు
 నొక్కవత్సరంబు నిండి వ్రతంబు పరిపూర్ణం బైన.

9-148-ఆటవెలది

అవనిసురుఁడు గుడువ నతి పవిత్రంబైన
 వంటకంబు భూమివరుఁడు గుడిచెఁ
 దపసి నెగులు మాన్పఁ దానెంత వాడను
 హరి కృపామహాత్య మనుచుఁ దలచి.

9-149-వచనము

మఱియును.

9-150-కంద పద్యము

హరి గొల్పుచుండువారికిఁ
 పరమేష్ఠిపదంబు మొదలు పదభోగంబుల్
 నరకసమము లను తలఁపున

ధరణీ రాజ్యంబుతోడి తగులము మానెన్.

9-151-వచనము

ఇట్లు విరక్తుండై.

9-152-ఆటవెలది

తనకు సదృశులైన తనయుల రావించి

ధరణీ భరము వారిఁ ద్రాల్పఁ బంచి

కాననంబు చొచ్చెఁ గామాది విజయుడై

నరవిభుండు హరి సనాథుఁ డగుచు.

9-153-కంద పద్యము

ఈ యంబరీషు చరితముఁ

దీయంబున విన్నఁ జదువ ధీసంపన్నుం

డై యండును భోగపరుం

డై యండును నరుఁడు పుణ్యుడై యుండు నృపా!

9-154-వచనము

విను మయ్యంబరీషునకు విరూపుండును, గేతుమంతుండును, శంభుండును

ననువారు మువ్వరు గొడుకు; లందుఁ గేతుమంతుండును శంభుండును

హరింగూర్చి తపంబు చేయువారై వనంబునకుం జనిరి; విరూపునికిఁ

బృషదశ్వుండును, బృషదశ్వునకు రథీతరుండును గలిగి; రమ్మహాత్మునికి

సంతతి లేకున్ననంగిరసుఁ డను మునీంద్రుం డతని భార్యయందు

బ్రహ్మతేజోనిధు లయిన కొడుకులం గలిగించె వారలు రథీతరగోత్రులు

నాంగిరసులను బ్రాహ్మణులునై యితరు లందు ముఖ్యులయి ప్రవర్తిల్లి రని చెప్పి

శుకుం డిట్లనియె.

9-12- ఇక్షాకుని వంశము

9-155-కంద పద్యము

ఒకనాఁడు మనువు దుమ్మిన
 వికలుఁడు గా కతని పూణవివరము వెంటం
 బ్రకటయశుం డిక్షాకుం
 డకలంకుఁడు పుట్టి రవికులాధీశుండై.

9-156-సీస పద్యము

ఇక్షాకునకుఁ బుత్రు లైలమిఁ బుట్టిరి నూర్వుఁ;
 రమర వికుక్షియు నిమియు దండ
 కుండు నాతని పెద్దకొడుకులు మువ్వు రా;
 ర్వావర్త మందు హిమాచలంబు
 వింధ్యాద్రిమధ్య ముర్వీమండలము గొంత;
 యేలిరి యిరువదియేపు రొక్క
 పొందున నా తూర్పుభూమి పాలించిరి;
 యందఱు పడమటి కధిపులైరి

9-156.1-తేటగీతి

యున్ననలువది యేడ్వరు నుత్త రోర్వి
 దక్షిణోర్వియుఁ గాచిరి తండ్రి యంత
 నష్టకాశాద్ధ మొనరింతు ననుచు నగ్ర
 సుతు వికుక్షి నిరీక్షించి శుద్ధమైన
 మాంసఖండంబు దెమ్మనె మహితయశుఁడు.

9-13- వికుక్షి చరితము

9-157-మత్తేభ విక్రీడితము

అగుగా కంచు వికుక్షి వేటజని ఘోరా^రణ్యభూమిం దగన్
మృగసంఘంబులఁ జంపి బిట్టలసి తా; మే నొల్లబో నాకటన్
సగమై యొక్క శశంబుఁ బట్టి తిని శే^షంబైన మాంసంబు శీ
ప్రుగతిం దండ్రికే దెచ్చి యిచ్చె నకలంక^కస్పూర్తి వర్ధిల్లగాన్.

9-158-తరళము

కులగురుండు వసిష్ఠుఁ డంత వి^{కు}క్షి కుందెలు దింట లో
పల నెఱింగి యనర్హ మెంగిలి పైత్వకం బొనరింపగా
వలదు వీడు దురాత్మకుం డన వాని తండ్రియు వానిఁ జెం
తలను జేరఁగనీక దేశము దాటి పో నడిచెన్ వడిన్.

9-159-ఆటవెలది

కొడుకు వెడలఁగొట్టి గుణవంతుఁ డిక్షాకుఁ
డా వసిష్ఠుఁ డేమి యానతిచ్చె
నదియుఁ జేసి యోగి యై వనంబునఁ గళే
బరము విడిచి ముక్తి పదము నొందె.

9-160-చంపకమాల

జనకుడు ముక్తి కేగ నయ^{శా}లి వికుక్షి శశాదుఁ డంచు భూ
జనులు నుతింప నీ ధరణి^దక్ర మశేషము నేలి యాగముల్
గొనకొని చేసిఁ బ్రీతి హరిఁ^{గూ}ర్చి పురంజయుఁ బుత్రుఁ గాంచె బే
ర్కొనె నమరేంద్ర వాహుఁడుఁ గ^{కు}త్స్థుఁడు నంచును వాని లోకముల్.

9-161-సీస పద్యము

కృతయుగాంతంబున దితిసుతామరులకు;

రణ మయ్యె; నందు నా రాక్షసులకు
 నమర వల్లభుఁ డోడి హరితోడఁ జెప్పిన;
 జలజనేత్రుఁడు పురంజయుని యందు
 వచ్చి నే నుండెద వాసవ! వృషభంబ;
 వై మోవు మని పల్క నమరవిభుఁడు
 గోరాజమూర్తిఁ గత్తుదేశంబున;
 నా పురంజయు మోచె నంత నతఁడు

9-161.1-తేటగీతి

విష్ణుతేజంబు దనయందు విస్తరిల్ల
 దివ్యచాపంబు చేబట్టి దీర్ఘ నిశిత
 బాణములఁ బూని వేల్పులు ప్రస్తుతింప
 నంతఁ గాలాగ్ని చాడ్చున ననికి నడచె.

9-162-చంపకమాల

నడచి శరావళిన్ దనుజనాథుల మేనులు చించి కంఠముల్
 దొడిఁదొడిఁ ద్రుంచి కాలుపురి త్రోవకుఁ గొందఱు బుచ్చి కొందఱన్
 వడి నురగాలయంబున నివాసము చేయఁగ దోలి యంతనూ
 టడక నిశాచరేంద్రుల పురంబులు గూల్చెఁ బురంజయాఖ్యతన్.

9-163-వచనము

ఇవ్విధంబున శశాదపుత్రుండు రాక్షసుల పురంబులు జయించిన కతనం
 బురంజయుండును, వృషభరూపుండైన యింద్రుండు వాహనంబగుటం జేసి
 యింద్రవాహనుండును, నతని మూపురం బెక్కి రణంబు చేసిన కారణంబునఁ
 గకుట్టెండును నన నీ మూఁడు నామంబులం బ్రసిద్ధికెక్కి, దైత్యుల ధనంబుల

నిందున కిచ్చె నప్పురంజయుని పుత్రుం డనేనసుం, డతని పుత్రుండు
 పృథుండు; పృథుని కొడుకు విశ్వగంధుండు; విశ్వగంధునకు నందనుండు
 చంద్రుండు; చంద్రుసుతుండు యవనాశ్వుండు; యవనాశ్వతనూభవుండు
 శవస్తుం; డతడు శావస్తీ నామ నగరంబు నిర్మించె; శవస్త తనయుండు
 బృహదశ్వుండు; బృహదశ్వతనూజుండు గువలయాశ్వుండా నరేంద్రుండు.

9-164-కంద పద్యము

లావు మెఱసి యిరువది యొక

నేవురు నందనులుఁ దాను వీరుఁ డతఁడు భూ

దేవుఁ డుదంకుడు పనుప దు

రావహుఁడై చంపె ధుంధు నమరాబంధున్.

9-165-వచనము

అది కారణంబుగా ధుంధుమారుం డన నెగడె నయ్యసురముఖానలంబునఁ
 గువలయాశ్వకుమారు లందఱు భస్మంబై; రండు దృఢాశ్వుండును,
 గపిలాశ్వుండును, భద్రాశ్వుండును ననువారలు ముగ్గురు చిక్కి; రండు
 దృఢాశ్వునకు హర్యశ్వుండును, హర్యశ్వునకు నికుంభుండును, నికుంభునకు
 బర్హిణాశ్వుండును, బర్హిణాశ్వునకుఁ గృతాశ్వుండును, గృతాశ్వునకు సేనజిత్తును,
 సేనజిత్తునకు యువనాశ్వుండును, జనించి; రయ్యువనాశ్వుండు గొడుకులు లేక
 నూర్వురు భార్యలుం దానును నివ్వెఱ పడియుండ నా రాజునకు మునులు
 గృపచేసి యిందుని గూర్చి సంతతికొఱకు నైంద్రయాగంబు చేయించిరి; అందు.

9-14- మాంధాత కథ

9-166-సీస పద్యము

భూమీశు భార్యకుఁ బుత్రులభమునకై;

పోయు తలంపున భూమిసురులు
జలములు మంత్రించి జలకలశము దాచి;
నియమంబుతోఁ గూడి నిద్రపోవ
ధరణీశ్వరుఁడు పేరుదప్పితోఁ నా రాత్రి;
ద్వతి లేక యజ్ఞమందిరముఁ జొచ్చి
యానీరు ద్రావిన నంత మేల్కొని వార;
లెవ్వఁడు ద్రావె నీరెందుఁ బోయె;

9-166.1-ఆటవెలది

ననుచు రాజు ద్రావు టంతయు భావించి
యెఱిగి చోద్య మంది యాశ్వరాజ్ఞ
యెవ్వఁ డోపుఁ గడవ; నీశ్వరునకు నమ
స్కార మనుచు నేది కార్య మనుచు.

9-167-వచనము

వారలు దుఃఖించుచుండు నంతఁ గొంత తడవునకు యువనాశ్వని కడుపు
 వ్రక్కలించుకొని చక్రవర్తి చిహ్నంబులు గల కుమారుండు జన్మించి తల్లి లేని
 కతంబునఁ గడుపునకు లేక యేడ్చుచుండ, నిండుండు వచ్చి, శిశువునకు
 నాకఱి దీటుకొఱకు వాని నోటం దన వ్రేలిడినం, ద్రావిన కతంబున వాని పేరు
 మాంధాత యని నిర్దేశించి చనియె; ఇవ్వధంబున.

9-168-ఆటవెలది

కడుపు పగుల ముద్దుకొడుకు జన్మించినఁ
దీఱఁ డయ్యెఁ దండ్రి దేవ విప్ర
కరుణ యట్లకాదె? కడిది దైవములావు

కలుగువాఁడు బ్రతుకుఁ గాక చెడునె?

9-169-వచనము

ఇట్లు బ్రతికి యున్న యువనాశ్వుండు గొంతకాలంబునకుఁ దపంబుచేసి సిద్ధిం
బొందె; నంత.

9-170-సీస పద్యము

పడమటఁ బొడమెడు బాలచంద్రుని మాడ్కిఁ;
బూటపూటకు వృద్ధిబొందె బాలుఁ;
డల్లన పరిపూర్ణ యౌవనారూఢుడై;
రావణాది రిపుల రాజవరుల
దండించి తనుఁ ద్రసదస్సుఁ డంచు సురేంద్రుఁ;
డంకింప శూరుడై యఖిలదేవ
మయు నతీంద్రియు విష్ణు మాధవు ధర్మాత్ముఁ;
నజుని యజ్ఞాదీశు నాత్ముఁ గూర్చి

9-170.1-తేటగీతి

చేసెఁ గ్రతువులు భూరిదక్షిణల నిచ్చి
ద్రవ్య యజమాన విధి మంత్ర ద్రర్మ యజ్ఞ
కాల ఋత్వి కృదేశ ముఖ్యంబు లెల్ల
విష్ణురూపంబు లనుచు భావించి యతఁడు.

9-171-కంద పద్యము

బలిమి నడంచుచు నరులం
జలి వెలుగున్ వేడివెలుగుఁ జనుచో ట్లెల్లన్
జలరుహనయనుని కరుణను

జెలువుగ మాంధాత యేలె సిరి నిండారన్.

9-172-వచనము

అంతనా రాజునకు శతబిందుని కూతురగు బిందుమతి యందుఁ
బురుక్కుతుండును, నంబరీఘండును, ముచుకుందుండును, ననువారు
ముగ్గురు గొడుకులు నేబండ్రు గూతులును జనియించి పెరుగుచున్న యెడ.

9-173-సీస పద్యము

యమునాజలములోన నధికుఁడు సౌభరి;
తపము చేయుచు జలస్థలమునందుఁ
బిల్లులుఁ దన ప్రాణవల్లభయును గూడి;
మెలఁగ నానందించు మీనరాజుఁ
గనుఁగొని సంసారకాంక్షియై మాంధాత;
నొక కన్య నడుగ నృప్రోత్తముండు
దరుణి నిత్తును స్వయంవరమునఁ జేకొను;
మనవుడు ననుఁ జూచి యౌవనాంగి

9-173.1-అటవెలది

యేల ముసలిఁ గోరు నిట్టట్టు వడఁకెడి
వాడఁ జాల నరసినాడ నొడల
జిగియు బిగియు లేని శిథిలుండఁ గరఁగింప
బాలఁ దిగిచికొను నుప్రాయ మెట్లు?

9-174-వచనము

అదియునుం గాక.

9-175-ఆటవెలది

బాల పువ్వుబోడి ప్రాయంపు వానిని
జెన్నువాని ధనము జేర్చువాని
మరిగెనేనిఁ గొంత మరుగుగా కెదిరిఁ ద
న్నఱిగి ముసలితపసి నేల మరుగు?

9-176-వచనము

అని విచారించి సౌభరి దన తపోబలంబునం జేసి ముసలితనంబు విడిచి యెల
ప్రాయంపుఁ గొమరుం డయి యలంకరించుకొని ముందట నిలువంబడిన
మాంధాతయుఁ గన్నియల నగరు గాచికొని యున్నవారికి సెలవు జేసిన వా
రమ్మునీంధ్రుని నా రాజపుత్రిక లున్న యెడకుఁ గొనిపోయి చూపిన.

9-177-ఉత్పలమాల

కోమలులార వీఁడు నలకూబరుడో; మరుడో; జయంతుడో;
యేమఱి వచ్చె; వీనిఁ దడవేల వరింతుము నేమ యేమ యం
దా మునినాథుఁ జూచి చలితాత్మికలై సొరదిన్ వరించి రా
భామిను లందఱుం గుసుమబాణుడు గీ యని ఘంట వ్రేయఁగన్.

9-178-వచనము

ఇట్లు రాజకన్యకల నందఱుం జేకొని సౌభరి నిజతపఃప్రభావంబున ననేక
లీలావినోదంబులఁ గల్పించి.

9-179-సీస పద్యము

గృహరాజముల యందుఁ గృతకాచలములందుఁ;
గలువలు విలసిల్లు కొలఁకులందుఁ
గలకంఠ శుక మధుకర నినాదములచే;

వర్ణనీయములైన వనములందు
మణివేదికలయందు మహనీయ పర్యంక;
పీఠ లీలాశైల బిలములందు
శృంగారవతులగు చెలువలు పలువురు;
తనపంపు చేయ సుస్థలములందు

9-179.1-తేటగీతి

వస్త్ర మాల్యానులేప సువర్ణహార
భూరి సంపద నిష్ఠాన్న భోజి యగుచుఁ
బూటపూటకు నొక వింత పొలుపుఁ దాల్చి
రాజకన్యల నందఱ రతులఁ దేల్చె.

9-180-కంద పద్యము

పెక్కండ్లు రాజముఖులకు
 నొక్కడు మగఁ డయ్యుఁ దనియకుండె మునీంద్రుం
 డెక్కుడు ప్పుతధారలచే
 నక్కజమై తృప్తి లేని యనలుని భంగిన్.

9-181-వచనము

ఇవ్వొధంబున.

9-182-కంద పద్యము

ఆరామంబున మునివరుఁ
 డా రామలతోడ బహువిహరమయుండై
 గారాములఁ దన కిట్టటు
 పోరాములు చేసి కొన్ని ప్రొడ్దుల్ పుచ్చెన్.

9-183-వచనము

అంత నొక్కనాఁడు మాంధాత్యమేదినీవల్లభుండు “మునీశ్వరుం డెందుఁ బోయెఁ
గూతు లెక్కడ నలజడి పడుచున్నవారలో” యని తలంచి వెదకవచ్చి, యొక్క
మహాగహనంబున మణిమయ సౌధంబులం జక్రవర్తియుంబోలెఁ గ్రీడించుచున్న
తాపస రాజుం గని, సంతసించి, వెఱుగుపడి, మన్ననలం బొంది మెల్లన
కూతులం బొడగని సత్కరించి యిట్లనియె.

9-184-కంద పద్యము

నాతోడలార! మీ పతి
మీతోడే? పనుల యెడల మీలే యనుడున్
నాతోడిదె నాతోడిదె
తాతా మీ లనుచు ననిరి తరుణులు వరుసన్.

9-185-వచనము

అంతఁ గొంతకాలమునకు బహుభార్యాచర్యుండగు సౌభరి యేకాంతంబునఁ
దన్నుఁ దాన చింతించుకొని, మీనమిథున సంగదోషంబునం గాపురంబు దనకు
నగపడుట యెఱింగి, పశ్చాత్తాపంబున నిట్లనియె.

9-186-మత్తేభ విక్రీడితము

ఉపవాసంబుల డయ్యుటో? విషయసంయోగంబు వర్జించుటో?
తపముం బూని చరించుటో? హరిపదధ్యానంబునన్ నిల్చుటో?
యపలాపంబున నేల పొందితి? హతంబయ్యెం దపంబెల్ల నీ
కపటస్త్రీపరిరంభముల్ మునులకుం గైవల్య సంసిద్ధులే?

9-187-చంపకమాల

మునినఁట; తత్త్వవేదినఁట; మోక్షమకాని సుఖంబులెవ్వియుం

జనవట; కాంత లేబదట; సౌధచయంబట; వాసదేశముం,
దనయులు నైదువేలట; నిద్రానము మీనకుటుంబి సౌఖ్యముం
గనుటట; చెల్లరే! నగవుగాక మహాత్ములు చూచి మెత్తురే?

9-188-ఆటవెలది

తపము జేయువాడు తత్త్వజ్ఞుడగువాడు
నెలమి మోక్ష మిచ్చయించువాడు
నేకతంబు విడిచి యేర్పడనేరడు
కాపురంబు జేయుఁ గఱటి తపసి.

9-189-వచనము

అని దుఃఖించి, తన్నుం దాన నిందించుకొని, తన వేడబంబు వివేకించుచు,
నిహపరసాధకుండై, కాపురంబువిడిచి, సతులుం దానును వానప్రస్థధర్మంబున
నడవికిం జని, ఘోరతపంబు జేసి, శరీరంబు గుదియించి, యగ్నిసహితుండై,
పరబ్రహ్మంబు జోచ్చె; అంత.

9-190-కంద పద్యము

మునిపతి వనమున కరిగిన
వనితలుఁ తోనరిగి ప్రాణవల్లభు గతికిం
జనిరి వెనుతవిలి విడువక
యనలము చన శిఖలు నిలువ కరిగిన భంగిన్.

9-15- పురుక్కుతుని వృత్తాంతము

9-191-వచనము

అంత మాంధాత పెద్దకొడుకగు నంబరీషునిం దత్పితామహుండగుటంజేసి
యువనాశ్వుండు దనకుఁ బుత్రుండు గావలయునని కోరి పుచ్చుకొనియె;

నయ్యంబరీఘనకు యౌవనాశ్వుం, డతనికి హరితుండు జనియించి రది
కారణంబుగా నంబరీష యౌవనాశ్వు హరితులు మాంధాత్య గోత్రంబునకు ప్రవరు
లయిరి; మాంధాత రెండవ కొడుకు పురుకుత్సుఁ; డతని నురగలోకంబునకుఁ
గొనిపోయి నాగకుమారులు దమ చెల్లెలు నర్మదయను కన్యకను వివాహంబు
చేసిరి; పురుకుత్సుండు నక్కడ ననేక గంధర్వ నాథుల వధించి తన నాగ
లోకసంచరణంబు దలంచువారికి నురగభయము లేకుండ వరంబు పడసి తిరిగి
వచ్చె; ఆ పురుకుత్సునకుఁ ద్రసదస్యుండు, ద్రసదస్యునకు ననరణ్యండు, నా
యనరణ్యనకు హర్యశ్వుండు, హర్యశ్వునకు నరుణుండును, యరుణునకుఁ
ద్రిబంధనుండు, ద్రిబంధనునకు సత్యవ్రతుండును జన్మించి రా సత్యవ్రతుండ
త్రిశంకుం డనం బరగె; అతండు.

9-16- హరిశ్చంద్రుని వృత్తాంతము

9-192-సీస పద్యము

గురుశాపవశమునఁ గూలీ చండాలుడై;
యనఘాత్ముఁ గౌశికు నాశ్రయించి;
యతని లావున దివిజులయంబున కేగ;
మన్నింప కమరులు మరలఁ ద్రోయ;
దల క్రిందుగాఁ బడి దైన్యంబుతో రాగ;
గౌశికుఁ డెప్పటి ఘనత మెఱసి
నిలిపె నాకసమున; నేడు నున్నాడు త్రి;
శంకుఁ; డాతఁడు హరిశ్చంద్రుఁ గనియె;

9-192.1-తేటగీతి

నా హరిశ్చంద్రుఁ గౌశికుఁ డర్థి జేరి
యాగదక్షిణామిషమున నఖిలధనముఁ

గొల్ల గొని మీఁదఁ గులహీనుఁ గొలువఁ బెట్ట;
బొంక కలజడిఁ బొందె నా భూవరుండు.

9-193-వచనము

ఇట్లు విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రు నెగులపఱచుట విని వసిష్ఠుండు
విశ్వామిత్రునిఁ గృద్ధమ్మవు గమ్మని శపించె; విశ్వామిత్రుండును వసిష్ఠుని
బకంబవు గమ్మని శపించె; పక్షిరూపు లయ్యును వైరంబు మానక
యయ్యిరువురును యుద్ధంబు చేసి రంత హరిశ్చంద్రుండు పుత్రులు లేక నారదు
నుపదేశంబున వరు ణోపాసనంబు నతి భక్తితో జేయ నా వరుణుండు
ప్రత్యక్షంబైన నతనిక మ్రొక్కి యిట్లనియె.

9-194-ఆటవెలది

వరుణదేవ! నాకు వరవీరగుణముల
కొడుకు పుట్టినేని కొడుకుఁ బట్టి
పశువుఁ జేసి నీవు పురిణమింపఁగ వేల్పుఁ
గొడుకు నీఁ గదయ్య కొసరు లేక.

9-195-వచనము

అని పలికినం గుమారుండు గలిగెడు మని వరంబిచ్చి వరుణుండు చనియె; నంత
హరిశ్చంద్రునకు వరుణప్రసాదంబున రోహితుఁడను కుమారుండు జన్మించె;
వరుణుండును హరిశ్చంద్రకుమారు నుద్దేశించి.

9-196-సీస పద్యము

పురిటిలోపల వచ్చి పుత్రు వేలుపు మన్నఁ;
బురుడు బోయినగాని పొసఁగ దనియె;
బలురాకమును వచ్చి బాలు వేలుపు మన్నఁ;

బండ్లు లేకుండ నభావ్యుఁ డనియె;
బండ్లు రాజుచి డింభకుని వేలుపు మన్న;
బడి పండ్లురామి నభావ్యుఁ డనియె;
బడిపండ్లు పొడమినఁ గొడుకు వేలుపు మన్న;
బోరుల కొదవక పోల దనియె;

9-196.1-ఆటవెలది

దొడరి యిట్టు గొడుకుతోడి మోహంబునఁ
బ్రొద్దు గడుపుచుండె భూవరుండు
దండ్రి తలఁపుకొలది దనలోనఁ జింతించి
యింట నుండ కడవి కేగెఁ గొడుకు.

9-197-వచనము

ఇట్లు వనంబునకుఁ జని శరశరాసన ధరుండయి రోహితుండు దిరుగుచుండి
 వరుణగ్రస్తుండై హరిశ్చంద్రుండు మహోదరవ్యాధిచే బీడితుండుగా నుండుట విని
 పురంబునకుం దిరిగిరా గమకింప నిందుండు ముసలి తపసియై వచ్చి నిట్లనియె.

9-198-కంద పద్యము

పుణ్యభూము లరుగు; పుణ్యతీర్థంబులఁ
గుంకు; పుణ్యజనులఁ గోరి చూడు;
పుణ్యకథలు వినుము భూపాలపుత్రక!
మేలు గలుగునట్టి మేర గలదు.

9-199-వచనము

అని యిట్లు మగిడించినం దిరిగి చని రోహితుం డొక్క యేఁ డవ్వనంబునం దిరిగి
 క్రమ్మఱఁ జనుదేర నిందుండు వచ్చి తొంటి యట్ల నివారించె; ఇవ్వధంబున.

9-200-సీస పద్యము

ఐదేండ్లు మరలించె నమరేందుఁ డా బాలు;
నాటవ యేటఁ డా నడవినుండి
యింటికి వచ్చుచు నెలమి నజీగర్దు;
మధ్యమ పుత్రు సన్మాన్యదరితు
ఘను శునశ్శేపునిఁ గొని యాగపశువుగ;
నా హరిశ్చంద్రున కాతఁ డిచ్చెఁ;
బురుషమేధము చేసి భూపాల వర్యుఁడు;
వరుణాది నిఖిల దేవతలఁ దనిపె

9-200.1-తేటగీతి

హోత కొశికుఁ; డధ్వర్యుఁ డొనర భృగువు;
బ్రహ్మ జమదగ్ని; సామంబు పాడువాడు
ముని వసిష్ఠుఁ; డా మఖమున ముదముఁ బొంది
కనకరథ మిచ్చె నిందుఁ డా మనుజపతికి.

9-201-వచనము

శునశ్శేపుని ప్రభావంబు వెనుక వివరించెద; నంత భార్యాసహితుం డైన
 హరిశ్చంద్రు వలనం బ్రీతుండై విశ్వామిత్రుండు నిరస్తదోషుం డైన యతనికి
 ముఖ్యజ్ఞానంబు గృప జేసిన మనం బన్నమయంబు గావున, మనంబున
 నన్నరూపి యైన పృథివి నెఱంగి, పృథివిని జలంబువలన నడంచి, జలంబుఁ
 దేజంబువలన నింకించి, తేజంబు వాయువు వలనం జేరిచి, వాయువు
 నాకాశంబునం గలిపి, యాకాశంబుఁ దామసాహంకారంబునందు లయంబు చేసి,
 యహంకార త్రయంబు మహత్తత్త్వంబునందు డిందించి, పరతత్త్వంబునకు
 లోకంబులు సృజించెద నను తలంపైన మహత్త త్త్వంబు నందు విషయాకారంబు

నివర్తించి, విషయవర్జితంబైన మహత్తత్త్వంబును బరతత్త్వంబుగా నెఱుంగుచు
నయ్యెఱుకవలన సంసారహేతువైన ప్రకృతిని భస్మంబు చేసి, యయ్యెఱుకను
నిర్వాణసుఖపారవశ్యంబునం బరిహరించి, సకలబంధవిముక్తుండై హరిశ్చంద్రుం
డవాఙ్మనస గోచరంబయిన నిజరూపంబుతో వెలుంగుచుండె; అతని
కుమారునకు లోహితునకు హరితుండు పుట్టె; హరితునకుఁ జంపనామ
ధేయుఁడు జనియించె; అతండు దనపేర జంపానగరంబు నిర్మించె; ఆ చంపునికి
సుదేవుండు, సుదేవునికి విజయుండు, విజయునకు రురుకుండు, రురుకునకు
వృకుండు, వృకునకు బాహుకుండు జనియించిరి; అందు బాహుకుండు.

9-17- సగరుని కథ

9-202-సీస పద్యము

దండించి పగవారు దనభూమిఁ జేకొన్న;
నంగనలును దాను నడవి కేగి
యడవిలో ముసలియై యాతఁడు చచ్చిన;
నాతని భార్య దా ననుగమింపఁ
గదియుచో నా స్త్రీకి గర్భంబు గలుగుట;
యౌర్వమునీశ్వరుఁ డాత్మ నెఱిగి
వారించె; నంత నవ్వనజాక్షి సవతులు;
చూలు నిండారినఁ జూడఁ జాల

9-202.1-తేటగీతి

కర్ణి నన్నంబు గుడుచుచో నందుఁ గలిపి
విషము పెట్టిరి; పెట్టిన విరిసి పడక
గరముతోఁ గూడ సగరుండు ఘనుఁడు పుట్టి
వరయశస్సుర్నితోఁ జక్రవర్తి యయ్యె.

9-203-శార్దూల విక్రీడితము

చండస్ఫూర్తి నతండు తండ్రిపగకై సంగ్రామరంగంబులం
జెండెన్ హైహయబర్హరాదుల; వధించె దాళజంఘాదులన్;
ముండిభూతులుగా నిరంబరులుగా మూర్తుల్ సబీభత్సలై
యుండంజేసె, నిజారులన్ సగరనామోర్వవిభుం డల్పుడే.

9-204-కంద పద్యము

ఖగరాజరుచులు గల యిల
పగరాజుల నడచి యేల బాహాశక్తిన్
నగరాజధీరు శూరున్
సగరున్ హతవిమతనగరుఁ జను వినుతింపన్.

9-205-సీస పద్యము

బైర్వుండు చెప్పంగ నమర వేదాత్మకు;
హరి నీశు నమ్మతు ననంతుఁగూర్చి
వాజిమేధంబులు వసుధేశ్వరుఁడు చేసె;
నందొక్క మఖమున హయము విడువ
నగభేది గొనిపోయి నాగలోకంబునఁ;
గపిలుని చేరువఁ గట్టి తొలఁగెఁ;
నంత గుఱ్ఱముఁ గాన కా రాజు దన పుత్ర;
నివహంబు దిశలకు నెమకఁ బంప

9-205.1-తేటగీతి

వారు నిల యేడు దీవుల వరుస వెదకి
మఖతురంగంబు లేకున్న మిగిడి రాక

ప్రాభవంబున దోర్దండబలము మెఱసి
గొచ్చి కోరాడి త్రవ్విరి కుతల మెల్ల.

9-206-వచనము

ఇట్లు సుమతికొడుకులు నేలంద్రవ్వి పాతాళంబునం దూర్పుముట్టి యున్న
నుత్తరభాగంబునం గపిలమునిపొంతనున్న తురగంబుఁ గని.

9-207-చంపకమాల

ఎఱిగితి మద్దిరయ్య తడవటికి? గుఱ్ఱపుదొంగ చిక్కె; నీ
జఱుభుని బట్టి చంపుఁ; డతిసాధుమునీంద్రుఁడుబోలె నేత్రము
ల్లఱవక బాకినోరు మెదలింపక బైసుక పట్టి నంచు న
య్యఱువది వేపురున్ నిజకరాయుధముల్ జళిపించి డాయుచోన్.

9-208-చంపకమాల

కపిలుఁడు నేత్రముల్ దెఱవఁగాఁదమ మేనుల మంట పుట్టి తా
రపగతదైర్యులై పడి యఘాళికతంబున మూడచిత్తులై
న్మపసుతు లందఱున్ ధరణి నీఱయి రా క్షణమంద; సాధులం
దపసులఁ గాసిఁ బెట్టిడి మదస్ఫురితాత్ములు నిల్వనేర్తురే? .

9-209-సీస పద్యము

కొందఱు కపిలుని కోపానలంబున;
మ్రుందిరి సగరకుమారు లనుచు
నందు రా ముని శాంతుఁ డానందమయమూర్తి;
తోడరి కోపించునే? దువ్వ నేలఁ
గాక జన్మించునే గగనస్థలంబున? ;
నే సాంఖ్యమతమున నిద్ధమతులు

భవసముద్రము మృత్యుప్రదమును లంఘింతు;

రా బుద్ధిఁ జేయు పరాత్మభూతుఁ

9-209.1-తేటగీతి

డఖిలబోధకుఁ డతనికి నరసిచూడ

సఖు లమిత్రులు నెవ్వరు? సగరసుతులు

దాము దయచేయు నేరమిఁ దనువులందు

ననలకీలలు పుట్టి నీఱ్ఱిరి గాక.

9-210-వచనము

మఱియు సగరుండు గేశిని యందు గన్న పుత్రుం డసమంజసుం డనువాడు,
సమంజస గుణంబులు లేక పూర్వజన్మంబున యోగీశ్వరుండై యుండి,
సంగదోషంబువలన యోగభ్రష్టుండయి సగరునకు జన్మించి, జాతిస్మరజ్ఞానంబు
గలిగి లోకంబువారలకుఁ దమ వారలకు నప్రియంబగు వర్తనంబునం దిరుగుచు
నొక్కనాడు.

9-211-చంపకమాల

వరుస నయోధ్యలోనఁ గలవారల నాడెడు పిన్నవాండ్ర నా

సరయువులోనఁ వైచి జనసంఘముఁ దండ్రియుఁ దిట్టుచుండ వాఁ

డురుమతిఁ గొన్ని ప్రౌద్ధులకు యోగబలంబునఁ జేసి బాలురం

దిరిగి పురంబు లోపలికిఁ దెచ్చిన నివ్వెఱఁ గంది రందఱున్.

9-212-వచనము

అయ్యసమంజసుని కొడు కంశుమంతుం డనువాడు వినీతుండై తన యొద్దఁ
బనులు జేయుచుండు నంత; సగరుండమ్మనుమని నంశుమంతు నశ్వంబు
వెదకి తెమ్మనిపించిన నతండు దనతండ్రుల చొప్పునం జని, వారలు ద్రవ్విన

మహాఖాతంబుచోచ్చి, యందు భస్మరాసులపొంత నున్న హయంబుఁ గని, యా సమీపంబు నందున్న కపిలాఖ్యుం డయిన విష్ణుదేవునికి దండప్రణామంబు చేసి, యిట్లని స్తుతియించె.

9-213-సీస పద్యము

మతిచిక్కఁబట్టి సమాధి గౌరవమున;
 వాసిగాఁ దనకు నవ్వల వెలుంగు
 నినుఁ గానఁ డొకనాఁడు నిన్నెఱుంగునె? బ్రహ్మ;
 యజుని మనంబున నవయవముల
 బుద్ధి జన్మించిన భూరిజంతువులందు;
 హీనులమైన మా కైఱుఁగ వశమె?
 తమలోన నీ వుండఁ దా మెఱుంగరు నిన్ను;
 గుణములఁ జూతురు గుణములైనఁ

9-213.1-తేటగీతి

గాన రొకవేళఁ జీఁకటిఁ గందు రాత్మ
 లందుఁ దెలియరు వెలుపల నమరు బొందు
 లరయుదురు దేహధారు లత్యంధు లగుచుఁ
 గడిఁది నీ మాయ నెన్నఁడుఁ గడువ లేక.

9-214-వచనము

అని వినుతి చేయుచు, హయంబు విడువు మని చెప్పక తన తండ్రులు నీఱగుటం దడవక, మ్రొక్కి నిలుచున్న యంశుమంతునికిఁ గరుణావిప్రులం డగు కపిలుం డిట్లనియె.

9-215-కంద పద్యము

గుఱ్ఱముఁ గొనిపో బుద్ధుల
కుఱ్ఱఁడ! మీ తాతయొద్దకున్ నీతండ్రుల్
 వెఱ్ఱులు నీళ్ల రదె! యీ
మిఱ్ఱన గంగాజలంబు మెలఁగ శుభమగున్.

9-216-వచనము

అని పలికిన నమస్కరించి, తురంగంబుఁ గొనివచ్చి, యా సగరుని కీచ్చిన సగరు
 డా పశువువలన జన్మంబు కడమ నిండించి యంశుమంతునకు రాజ్యంబిచ్చి,
 ముక్తబంధనుండై, యౌర్వుండు చెప్పిన మార్గంబున నుత్తమ గతికిం జనియెను;
 అంత.

9-217-కంద పద్యము

జనకులు మ్రగ్గినచోటికి
ననిమిషనదిఁ దెత్తు ననుచు నటవీస్థలికిం
 జని తపము చేయఁ జాలక
మనమున వగ లొలయ నంశుమంతుఁడు దీఱన్.

9-218-కంద పద్యము

అతని కొడుకు దిలీపుఁడు
భూతలమున గంగ దెచ్చి పొందించుటకై
 ప్రీతిం దపంబు చేయుచు
భాతిగఁ దేలేక కాలపరవశుఁ డయ్యెన్.

9-18- భగీరథుని చరితంబు

9-219-కంద పద్యము

అతని సుతుండు భగీరథుఁ

డతి తప మొనరించి కనియె నమ్మతాపాంగన్

సుతరంగన్ ముఖవనరుహ

రతభృంగన్ శివజటాగ్రరంగన్ గంగన్.

9-220-వచనము

కని నమస్కరించిన గంగ గృపజేసి, వరంబు వేడు మనిన నా రాచపట్టి
యిట్లనియె.

9-221-కంద పద్యము

మా వారి భస్మరాసుల

నీ వారిం గలిపికొనుము; నెటి మావారల్

నీ వారిఁ గలయ నాకము

మా వారికేఁ గలుగు నిది ప్రమాణము తల్లీ!

9-222-ఇంద్రప్రజము

చెల్లన్ మదిన్ నిన్ను భజింతు గంగన్

పుల్లాంతరంగన్ బహుపుణ్యసంగం

గల్లోలలక్ష్మీజితకశమల్లిం

దల్లిన్ సుధీకల్పలతామతల్లిన్.

9-223-వచనము

అని వినుతి చేయుచున్న రాజకుమారునకు లోకపావ నిట్లనియె.

9-224-మత్తేభ విక్రీడితము

వినువీధిం బఱతెంచి నేలఁబడు నా వేగంబునున్ నిల్ప నో

పినవాఁ డెవ్వడు? మేదినీతలము నే భేదించి పాతాళముం

జనుదున్; వచ్చితినేని నా జలములన్ సంస్నాతులై మానవుల్
నను; బొందించు నఘవ్రజం బెచట నే నాశంబు; బొందించెదన్.

9-225-వచనము

అది కారణంబుగా విచారించెద” నని పలుకుచున్న లోకమాతకు
రాజన్యవర్యుండగు భగీరథుం డిట్లనియె.

9-226-మత్తేభ విక్రీడితము

పరతత్వజ్ఞులు శాంతచిత్తులు తపః పారీణు లార్యుల్ ఘనుల్
బురుషశ్రేష్ఠులు వచ్చి తల్లి! భవదంభోగాహముల్ చేయగా
నరసంఘాఘము నిన్ను; బొందునె జగన్మాధుండు నానాఘ సం
హరు; డా విష్ణు;డు వారిచిత్తముల; డా నైయుంట మందాకినీ.

9-227-మత్తేభ విక్రీడితము

తనలో నిన్ని జగంబులుం గలుగుటం దా నిన్నిటం గల్గుటన్
జననీ! తంతువులందు; జీర గల యా చందంబునన్ విశ్వభా
వనుడై యొప్పు శివుండు గాక మఱి నీ వారిన్ నివారింప నే
ర్చిన వారెవ్వరు? నిన్ ధరించుకొఱకై శ్రీకంఠునిం గొల్చెదన్.

9-228-వచనము

అని యెఱింగించి వీడ్కొని, చని, భగీరథుండు మహేశ్వరు నుద్దేశించి గ్రద్దనఁ
దపంబు చేసిన.

9-229-ఆటవెలది

భక్తవత్సలుండు పాలాక్షు; డా భగీ
రథుని మెచ్చి నిజ శిరంబునందు

శౌరిపాదపూత సులీల మై దివి నుండి

ధరకు వచ్చు గంగఁ ద్రాల్చె నపుడు.

9-19- గంగాప్రవాహ వర్ణన

9-230-వచనము

ఇట్లమ్మహానదీప్రవాహంబు, పురారాతిజటాజూటరంధ్రంబుల వలన వెలువడి,
నిరర్గళాయమానంబై, నేలకుఁ జల్లించి, నెఱసి నిండి పెల్లు వెల్లిగొని, పెచ్చు పెరిగి
విచ్చలవిడిం గ్రేపువెంబడి నుఱక క్రేళ్ళుఱుకు మఱక ప్రాయంపుఁ గామధేనువు
చందంబున ముందఱికి నిగుడు ముద్దుఁ జందురు తోడి నెయ్యంబునఁ గ్రయ్య
నడరి చొప్పుదప్పక సాగి చనుదెంచు సుధార్ణవంబు కైవడిఁ బెంపుఁ గలిగి
మహేశ్వరు వదనగహ్వరంబు వలన నోంకారంబు పిఱుంద వెలువడు
శబ్దబ్రహ్మంబు భంగి నదభ్రవిభ్రమంబై య మృహీపాల తిలకంబు తెరువు
వెంటనంటి వచ్చు వెలియేనుఁగు తొండంబుల ననుకరించి పఱచు
వఱదమొగంబులును, వఱదమొగంబుల పిఱుందనందంద క్రందుకొని పొడచూపి
తొలంగు బాలశారదా కుచకుంభంబులకు నగ్గలం బైన బుగ్గలును,
బుగ్గలసంగడంబునం బారిజాతకుసుమ స్తబకంబుల చెలువంబులం దెగడు
వెలినురువులును, వెలినురువుల చెంగట నద్దోన్మీ లిత
కర్పూరతరుకిసలయంబులఁ చక్కందనముఁ గేలిగొను సుళ్ళును, సుళ్ళ
కెలంకుల ధవళజలధరరేఖాకారంబుల బాగు మెచ్చని నిడుద యేఱులును,
నేఱులం గలసి వాయువశంబున నొండొంటిం దాకి బిట్టు మిట్టించి, మీది కెగయు
దురితభంగంబులైన భంగంబులును, భంగంబులకొనల చిన్నభిన్నంబులై
కుప్పించి, యుప్పురం బెగసి, ముత్తయంపు సరుల వడుపున,
మల్లికాదామంబుల తెఱంగునఁ గర్పూరఖండకదంబంబుల చెలువంబున
నిందుశకలంబుల తేజంబునఁ, దారకానికరంబుల పొలుపున మెఱయుచు, ముక్తి

కన్యా వశీకరంబులైన శీకరంబులునుం గలిగి, మధ్యమలోక శ్రీకరంబై, శ్రీకరంబు
 తెఱంగున విష్ణుపదంబు ముట్టి, విష్ణుపదంబు భాతి నుల్లసితహంసరుచిరంబై,
 రుచిరపక్షంబురీతి నతిశోభితకువలయంబై, కువలయంబు చెన్నున
 బహుజీవనంబై, జీవనంబులూగున సుమనోవికాసప్రధానంబై, ప్రధాన పర్వంబు
 పొలుపున నేకచక్ర బక భీమ మహాభంగ సుభద్రార్జున చరిత్రారామంబై,
 రామచిత్తంబు మెలపువం దనవారిలోజొచ్చిన దోషాచరుల కభయప్రదాన
 చణంబై, ప్రదానచణ వర్తనంబు భాతి సముపాసిత మృత్యుంజయంబై,
 మృత్యుంజయురూపంబుపోలిక విభూతి సుకుమారంబై, కుమారచరిత్రంబురేవను
 గ్రౌంచప్రముఖవిజయంబై, విజయ రథంబుభాతి హరిహయూమంధరంబై,
 మంధరవిచారంబు గ్రద్దన మహారామగిరివనప్రవేశకామంబై, కామకేతనంబు
 పెల్లున నుద్దీపిత మకరంబై మకరకేతను బాణంబు కైవడి విలీనపరవాహినీకలిత
 శంబరంబై, శంబరారాతి చిగురు గొంతంబుసూటి నధ్యగవేదనాశమనంబై,
 శమనదండంబు జాడ నిమ్నోన్నత సమవృత్తంబై, వృత్తశాస్త్రంబు విధంబున
 వడిగలిగి సదా గురులఘువాక్యచ్చటా పరిగణితంబై, గణితశాస్త్రంబు కొలఁదిని
 ఘనఘనమూల వర్గమూల సంకలిత భిన్నమిశ్ర ప్రకీర్ణఖాతభీష్మంబై,
 భీష్మపర్వంబు పెంపున ననేక భగవద్గీతంబై, గీతశాస్త్రంబు నిలుకడను
 మహాసుషితను ఘన నానాశబ్దంబై, శబ్దశాస్త్రంబు మర్యాద నచ్చువడి హల్లు
 గలిగి, మహాభాష్యరూపావతారవృత్తి వృద్ధిగుణసమర్థంబై, యర్థశాస్త్రంబు
 మహిమను బహుప్రయోజన ప్రమాణ దృష్టాంతంబై, దృష్టాంతంబు తెఱంగున
 సర్వసామాన్య గుణవిశేషంబై, శేషవ్యాపారంబు కరణిని సుస్థిరోద్ధరణత్వరంబై,
 పరబ్రహ్మంబుగరిమ నతిక్రాంతానేక నిగమంబై, నిగమంబు నడవడిని
 బ్రహ్మవర్ణపదకమసంగ్రహంబై, గ్రహశాస్త్రంబు పరిపాటిని గర్కట మీన మిథున
 మకరరాశి సుందరంబై, సుందరి ముఖంబు పోడిమిని నిర్మల చంద్రకాంతంబై,
 కాంతాధరంబు రుచిని శోణద్భావ్యావిలాసంబై, విలాసవతి కొప్పునొప్పునఁ

గృష్ణనాగాధికంబై, యధికమతిశాస్త్రసంవాదంబు సొంపున నపార సరస్వతీ విజయ
విభ్రమంబై, విభ్రమవతిచనుదోయి పగిది నిరంతర పయో వ్యాప్తాఖిలలోక
జీవనప్రద తుంగభద్రాతిరేఖా సలలితంబై, లలితవతి నగవు మించున నపహాసిత
చంద్రభాగధేయంబై, భాగధేయవంతుని వివాహంబు లీల
మహామేఖలకన్యకావిస్తారంబై, తారకెంగేలి యొడికంబున నాక్రాంత
సూర్యతనయంబై, సూర్యతనయు శరవర్షంబు పోలిక భీమరథ్యాటోపవారణంబై,
వారణంబు పరుసునం బుప్పురోన్నత సంరంభంబై, రంభ నెమ్మొము డాలున
సురసాతిశయ దశం బై, దశరథ తనయు బొమముడి చాడ్చున సింధుగర్వ
ప్రభంజనం బై, ప్రభంజతనయు గదపెట్టు మాడ్కిని సమీపగత దుశ్శాసన దుర్మద
నివారకరంబై, వారకన్యక ముంజేతి గతిని ముహుర్ముహుర్చులీత
కంకణాలంకృతంబై, కృతయుగంబు నోజ నపంకంబై, పంకజాసనుముఖంబు
నొటపునఁ బ్రభూతముఖ్యవర్ణంబై, వర్ణగుణితంబు తెఱకువను బహుదీర్ఘబిందు
విసర్గంబై, సర్గబంధకావ్యంబు విన్ననువున గంభీరభావమధురంబై,
మధురాపురంబు సొబగున మహానందనందనంబై, నందనవనంబు పొందున
విహారమాణ కౌశికంబై, కౌశికహయంబు రీతి సుదశద్రువంబై, ద్రువు తలంపు
క్రియం గ్రియాబరిశీలిత విశ్వంభరంబై, విశ్వంభరుని శంఖంబు రూపున
దక్షిణావర్తోత్తరంబై, యుత్తరావివాహంబు చందంబునఁ బ్రముదిత నరంబై,
నరసింహు నఖరంబుల భాతి నాశ్రిత ప్రహ్లాద గురువిభవ ప్రదానంబై,
దానకాండంబు సిరిం గామధేను కల్పలతాద్యభివనంబై, నవసూతికాకుచంబు
పేర్మిని నిరంతర పయోవర్ణనంబై, ధనదు నిలయంబు తూనికను సంభృత మకర
పద్మ మహాపద్మ కచ్చపంబై, కచ్చప కర్పరంబు బలిమిని
బతితశైలసముద్ధరణంబై, ధరణీధరంబు సాటి నుత్తుంగ తటముఖ్యంబై,
ముఖ్యవరాహంబు గరిమ నున్నత క్షమంబై, క్షమాసుర హస్తంబు గరగరికను
సత్సవిత్ర మనోరామం బై, రామచంద్రుని బాణంబుకడింది నభాగ్యత ఖరదూషణ

మదాపహరణ ముఖరంబై, ముఖర రామ కుఠారంబు రీతిని భూభృన్మూలచ్ఛే
దన ప్రబలంబై, బలరామహాలంబుభాతిని బ్రతికూలసన్నికర్షణ ప్రబుద్ధంబై,
బుద్ధదేవునిమేని యొఱపున నభియాతి రక్షోదార మనోహరం బై,
హరతాండవంబు మేర నుల్లసితానిమిషంబై, యనిమిషావతారంబు కీర్తిని శ్రుతి
మంగళప్రదంబై, ప్రదాత యీగి సూటినర్థ పరంపరా వామనంబై,
వామనచరణరేఖను బలివంశవ్యపనయంబై, నయశాస్త్రంబు మార్గంబున
సామభేదమాయోపాయ చతురంబై, చతురాన నాండంబు భావంబున నపరిమిత
భువన జంతుజాల సేవ్యమానం బై, మానినియన లోతు చూపక, గరితయన
చడిచప్పుడు చేయక, ముగుద యన బయలు పడక, ప్రమద యన
గ్రయ్యంబాటుచు, బతివ్రత యన నిట్టట్టుఁ జనక, తల్లియన నెవ్వయైన
లోగొనుచు, దైవంబన భక్త మనోరథంబు లిచ్చుచు, నంతకంతకు విస్తరించి
గుఱిగడచి, యవాఙ్మోనన గోచరంబై ప్రవహించి.

9-231-మత్తేభ విక్రీడితము

జగతీనాధు రథంబుపజ్జ బహుదేశంబుల్ వడిన్ దాటి త
త్తగరక్షాపకుమార భస్మముల మీదన్ ముంచి పాఱన్ మరు
న్నగరావాసము వారు పొందిరి నవీనశ్రీలతో గంగ నీ
రుగతిం గాక మహాదురంత సుజనద్రోహానలం బాటునె.

9-232-మత్తేభ విక్రీడితము

హరు మెప్పించి మహా తపో నియతుడై యాకాశగంగానదీన్
ద్రకుం దెచ్చి నితాంత కీర్తిలతికా స్తంభంబుగా నవ్య సు
ష్ఠిర లీలం బిత్తకృత్య మంతయు నొనర్చెన్ వారితానేక దు
స్తర వంశవృద్ధుఁ డా భగీరథుఁడు నిత్యశ్రీకరుం డల్పుడే?

9-233-కంద పద్యము

హరిఁ దమ మనముల లోనిడి
హరి పాదాంభోజ జనితమైన నదిన్ సు
స్థిరులై కుంకి మునీంద్రులు
హరిఁ గలిసిరి త్రిగుణరహితులై యవ్వేళన్.

9-234-వచనము

అంత నా భగీరథునకు శ్రుతుండును, శ్రుతునకు నాభావరుండును,
నాభావరునకు సింధుద్వీపుండును, సింధుద్వీపునికి నయుతాయువును,
నయుతాయువునకు ఋతుపర్ణుండును జనియించెను; అతండు.

9-235-ఆటవెలది

నయ విశాలబుద్ధి నలచక్రవర్తితో
సంగడినితనము చాలఁ జేసి
యక్షహృదయ మతని కవ్యస్తముగ నిచ్చి
యశ్వవిద్య నేర్చె నతనివలన.

9-20- కల్మాషపాదుని చరిత్రము

9-236-వచనము

ఆ ఋతుపర్ణునకు సర్వకాముండును, సర్వకామునకు మదయంతీ వల్లభుండైన
సుదాసుండును, బుట్టి నా రాజశేఖరుని మిత్రసహుండును, గల్మాషపాదుండు
నని చెప్పుదు రా భూవరుండు వసిష్ఠుని శాపంబున రాక్షసుడయి, తన
కర్మంబున నపత్యుండయ్యె,” ననిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రు డేమి కారణంబున
సుదాసునకు గురుశాపంబు ప్రాప్తంబయ్యె” నని యడిగిన శుకుం డిట్లనియె.

9-237-సీస పద్యము

అ సుదాసుఁడు వేటకై వనంబున కేగి;
 గర్వించి యొక్క రక్తసునిఁ జంపి
 వానితోఁ బుట్టిన వానిఁ బో విడిచిన;
 వాఁడును దనతోడివాని చావు
 పోనీక కపటియై భూపాలుగృహమున;
 నడబాలతనమున నర్థిఁ గొలిచి
 యుండ వసిష్ఠున కుర్వీశుఁ డొక్కనాఁ;
 డన్నంబు జేయంగ నతనిఁ బనుప

9-237.1-తేటగీతి

వాఁడు మానవ మాంసంబు వండి తెచ్చి
 మునికి వడ్డింపఁ గోపించి ముని నరేంద్రుఁ
 బిలిచి మనుజామిషంబును బెట్టి తనుచు
 నలుకతో రాక్షసుడవు గమ్ముని శపించె.

9-238-వచనము

ఇట్లు శపియించి పదంపడి, రాక్షసుండు వండి తెచ్చుటయు, సుదాసుం
 డెరుంగమియుఁ దన మనంబున నెఱింగి, వసిష్ఠుఁడు పండ్రెండేండ్లు
 రక్తసుండవయి యుండుమని నియమించెను; అయ్యవసరంబున.

9-239-మత్తేభ విక్రీడితము

గురువున్ మాటుశపింతు నంచు జలముల్ గోపంబుతో దోయిటన్
 నరనాథుండు ధరింపఁ దత్సతి పతిన్వారింప మిన్నుం దిశల్
 ధరయున్ జీవమయంబకా నిఖిలముం దాఁ జూచి చల్లెన్ ధరా
 వరుఁ డాత్మీయపదంబులం గరపుటివాఁపూరముం బొక్కుచున్.

9-240-వచనము

ఇట్లు మిత్రసహుండు గావునఁ గళత్రానుకూలుండై శపియింప నొల్లక సుదాసుండు
రాక్షస భావంబు నొంది, కల్మషవర్ణంబు లయిన పాదంబులతో నడవులం
దిరుగుచు.

9-241-కంద పద్యము

ఆకట మలమల మాడుచు

వీక నతం డడవి నున్న విప్ర మిథునముం

దాకి తటాలున విప్రునిఁ

గూకటి చేబట్టి మ్రింగఁ గొనిపోవుతఱిన్.

9-242-వచనము

అంత నా బ్రాహ్మణుని భార్య మోదికొనుచుం బెగ్గడిల్లి, డగ్గుత్తికతోఁ బతికి నడ్డంబు
వచ్చి, యేడ్చుచు రాచరక్కసున కిట్లనియె.

9-243-కంద పద్యము

మానుషదేహము గలుగుట

భూనాయక! దుర్లభంబు పుట్టినమీదన్

దానము, బరోపకారము

భూనుతకీర్తియును వలదె పురుషున కెందున్?

9-244-మత్తేభ విక్రీడితము

రవి వంశాగ్రణివై సమస్తధరణీరాజ్యను సంధాయివై

భువనస్తుత్యుడవై పరార్ధరతివై పుణ్యానుకూలుండవై

వివరంబేమియు లేక నా పెనిమిటిన్ విప్రుం దపశ్శీలు స

త్తువరున్ బ్రహ్మవిదున్ జగన్నుతగుణున్ భక్షింపగాఁ బాడియే?

9-245-శార్దూల విక్రీడితము

తండ్రి! మీకు దినేశవంశజులకున్ **దై**వం బగున్ బ్రాహ్మణుం
డండ్రా మాటలు లేవె? భూమిసుర గోహత్యాభిలాషంబు గై
కొండ్రే మీ యటువంటి సాధువులు? రక్షభావ మిట్లె? మీ
తండ్రి దాతలఁ బూర్వులం దలఁపవే **ధర్మ**ంబునుం బోగదే.

9-246-శార్దూల విక్రీడితము

అన్నా! చెల్లెల నయ్యెదన్; విడువు నీ**క**న్నంబు బెట్టింతు; నా
హ్మన్నా ధున్ ద్విజు గంగికుట్టి నకటా! **హిం**సింప నేలయ్య? నీ
వెన్నం డింతులతోడఁ బుట్టవె? నిజం **బిట్ట**ిన మున్నుట్ట నా
పన్నన్ నన్ను శిరంబు ద్రుంచి మఱి మత్తాణేశు భక్షింపవే.

9-247-కంద పద్యము

అని కరుణ పుట్ట నాడుచు
వనితామణి పలవరింప **వసు**ధాదేవుం
దినియె నతఁడు పులి పశువుం
దిను క్రియ శాపంబు కతన **ధీ**రహితుండై.

9-248-వచనము

అంత నా బ్రాహ్మణి గోపించి “కామార్తనయిన నాదు పెనిమిటిని భక్షించితివి
గావున నీవు నెలఁతలంబొందఁ జేరినవేళ మరణంబుఁ బొందు” మని
కల్మాషపాదుని శపించి, పతిశల్యంబులతో నగ్నిప్రవేశంబు జేసి సుగతికిం జనియె;
నంతఁ బండ్రెండేండ్లు చనిన నా రాజు మునిశాపనిర్ముక్తుండై.

9-249-ఆటవెలది

రతులకొఱకు నాలి **రా**వింప నదియును

బెదరి విప్రసతి శపించు టెఱిగి
మగని నడ్డపెట్టి మైథునకర్మంబు
మాన్య సతుల గోష్ఠి మానె నతడు.

9-250-కంద పద్యము

అది కారణముగఁ బుత్రా
భ్యుదయము లేదా సుదాసభూపాలునకుం
దదనుమతి నవ్వసిష్ఠుఁడు
మదయంతికిఁ గడుపుజేసె మదనక్రీడన్.

9-251-వచనము

ఇట్లు సుదాసుని భార్య యగు మదయంతి వసిష్ఠునివలన గర్భిణి యై యేడేండ్లు
గర్భంబు ధరించి నీళ్ళాడ సంకటపడుచున్న వసిష్ఠుండు వాఁడి యగు నశ్మంబున
నా గర్భంబుఁ జీరిన నశ్మకుం డను కుమారుండు పుట్టి; నతనికి మూలకుండు
పుట్టి; నతండు.

9-252-కంద పద్యము

వీరుఁడగు పరశురాముఁడు
ఘోర కుఠారమున నృపులఁ గూలుచు వేళన్
నారీజనములు దాచిన
నారీకవచుం డనంగ నలి నుతి కెక్కెన్.

9-21- ఖట్వాంగుని చరిత్రము

9-253-వచనము

ఆ నారీకవచుండు నిర్మూలం బయిన రవివంశంబునకు మూలం బగుటంజేసి
మూలకుండనం బరగెనా మూలకునకు విశ్వసహుండు పుట్టి విశ్వసహునకు
ఖట్వాంగుడు పుట్టి చక్రవర్తి యయ్యెను; అతండు.

9-254-సీస పద్యము

అమరులు వేడిన నసురనాథులఁ జంపి;
త్రిదశులతోఁ దన బ్రతుకుకాల
మెంతని యడిగిన నిదె నిండుచున్నది;
తడవులే దేమైన నడుగు మనిన
వరములు గోరక వరవిమానం బెక్కి;
తనపురికేతెంచి తత్త్వబుద్ధిఁ
బరమేశ్వరుని యంద భావంబుఁ గీలించి;
కులదైవతద్విజకులముకంటె

9-254.1-తేటగీతి

నంగనా ప్రాణ రాజ్య పుత్రాదు లెల్ల
గావు ప్రియములు ధర్మంబు గడచి నాదు
మతి ప్రవర్తింప దెన్నఁడు మది నెఱుంగ
నన్య మా యీశ్వరునిఁ దక్క ననుచు మఱియు.

9-255-మత్తేభ విక్రీడితము

ఇలమీఁదన్ బ్రదుకేల? వేల్పులవరం బేలా? ధనం బేల? చం
చల గంధర్వపురీ విడంబనము లైశ్వర్యంబు లేలా? జగం
బులఁ బుట్టించు తలంపునం బ్రకృతితోఁ బోతై తుదిం బాసి ని
ర్మలమై వాఙ్మనసామితం బగు పరబ్రహ్మంబు నేఁ జెందెదన్.

9-256-వచనము

అని నిశ్చయించి.

9-257-మత్తేభ విక్రీడితము

కలసెన్ సంగములెల్లఁ బాసి నియతిన్ ఖట్వాంగు డశాంతమై
కల దయ్యున్ మఱిమీఁద లే దనెడిదై కల్యాణమై యాత్మలోఁ
దలఁపం బల్కగరానిదై పరమమై తత్త్వజ్ఞు లూహించి హృ
జ్జలజాతంబుల వాసుదేవుఁ డని సంస్థాపించు నా బ్రహ్మమున్.

9-22- శ్రీరాముని కథనంబు

9-258-వచనము

అట్టి ఖట్వాంగునకు దీర్ఘబాహుండు, దీర్ఘబాహునకు రఘువు, రఘువునకుఁ
 బృధుశ్రవుండుఁ, బృధుశ్రవునకు నజుండు, నజునకు దశరథుండును, పుట్టి; రా
 దశరథునకు సురప్రార్థితుండై పరబ్రహ్మమయుండైన హరి నాల్గువిధంబులై
 శ్రీరామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న నామంబుల నిజాంశ సంభూతుండై జన్మించె;
 తచ్చరిత్రంబు వాల్మీకి ప్రముఖులైన మునులచేత వర్ణితంబైనది; యైననుం
 జెప్పెద సావధానమనస్కుండవై యాకర్ణింపుము.

9-259-మత్తేభ విక్రీడితము

అమరేంద్రాశకుఁ బూర్ణచంద్రుఁ డుదితుండై నట్లు నారాయణాం
శమునం బుట్టి మదాంధ రావణశిరస్సుంఘాతసంఘేదన
క్రమణోద్ధాముఁడు రాముఁ డా గరితకుం గౌసల్యకున్ సన్నుతా
సమవైర్మల్య కతుల్య కంచితజనుస్సుంసారసాఫల్యకున్.

9-260-మత్తేభ విక్రీడితము

సవరక్షార్థము దండ్రి పంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడరా

నవలీలం దునుమాడె రాముఁ డదయుండై బాలుడై కుంతల
చ్చవిసంపజ్జితహోటకం గపటభాప్తావిస్ఫురన్నాటకన్
జవభిన్నార్యమఘోటకం గరవిరాజత్థేటకం దాటకన్.

9-261-కంద పద్యము

గారామునఁ గౌశిక మఖ
మా రాముఁడు గాచి దైత్యు నధికు సుబాహున్
 ఘోరాజిఁ ధ్రుంచి తోలెన్
మారీచున్ నీచుఁ గపటమంజులరోచున్.

9-262-మత్తేభ విక్రీడితము

ఒక మున్నూటు గదల్చి తెచ్చిన లలాటగ్రాక్షుచాపంబు బా
లకరీంద్రంబు సులీలమైఁ జెఱకుగోలం ధ్రుంచు చందంబునన్
సకలోర్వీశులు చూడఁగా విఱిచె దోశక్తిన్ విదేహక్షమా
పక గేహంబున సీతకై గుణమణిప్రస్ఫీతకై లీలతోన్.

9-263-కంద పద్యము

భూతలనాథుఁడు రాముఁడు
ప్రీతుండై పెండ్లియాడెఁ బృధుగుణమణి సం
 ఘాతన్ భాగ్యోపేతన్
సీతన్ ముఖకాంతివిజిత సితఖద్యోతన్.

9-264-కంద పద్యము

రాముఁడు నిజబాహుబల
స్థేమంబున భంగపఱిచె దీర్ఘకురారో
 ద్ధామున్ విదళీకృతనృప

భామున్ రణరంగభీము భార్గవరామున్.

9-265-కంద పద్యము

దశరథుడు మున్ను గైకకు

వశుడై తానిచ్చి నట్టి వరము కతన వా

గ్దశ చెడక యడివి కనిచెను

దశముఖముఖకమలతుహినధామున్ రామున్.

9-266-కంద పద్యము

జనకుడు పనిచిన మేలని

జనకజయును లక్ష్మణుండు సంసేవింపన్

జనపతి రాముడు విడిచెను

జనపాలారాధ్య ద్విషదసాధ్య నయోధ్యన్.

9-267-కంద పద్యము

భరతున్ నిజపదసేవా

నిరతున్ రాజ్యమున నునిచి న్యపమణి యెక్కెన్

సురుచిర రుచి పరిభావిత

గురుగోత్రాచలముఁ జిత్రకూటాచలమున్.

9-268-ఉత్పలమాల

పుణ్యుడు రామచంద్రుఁ డట ప్రోయి ముదంబునఁ గాంచె దండకా

రణ్యముఁ దాపనోత్తమ శరణ్యము నుద్దత బర్హి బర్హ లా

వణ్యము గొతమీ విమల వాకణ పర్యటనప్రభూత సా

ధుణ్యము నుల్లసత్తరు నికుంజ వరేణ్యము నగ్రగణ్యమున్.

9-269-సీస పద్యము

అ వనంబున రాముఁ డనుజ సమేతుడై;
 సతితోడ నొక పర్ణశాల నుండ
 రావణు చెల్లలు రతిఁ గోరి వచ్చిన;
 మొగి లక్ష్మణుఁడు దాని ముక్కు గోయ
 నది విని ఖరదూషణాదులు పదునాల్గు;
 వేలు వచ్చిన రామవిభుఁడు గలన
 బాణానలంబున భస్మంబు గావింప;
 జనకనందన మేని చక్కదనము

9-269.1-తేటగీతి

విని దశగ్రీవుఁ డంగజ వివశుఁ డగుచు
 నర్థిఁ బంచినఁ బసిఁడిట్టి యై నటించు
 నీచు మారీచు రాముఁడు నెఱి వధించె
 నంతలో సీతఁ గొనిపోయె నసురవిభుఁడు.

9-270-ఉత్పలమాల

అ యసురేశ్వరుండు వడి నంబరవీధి నిలాతనూజ న
 న్నాయము చేసి నిష్కరుణుఁడై కొనిపోవఁగ నడ్డమైన ఘో
 రాయతహేతిఁ ద్రుంచె నసహాయత రామనరేంద్రకార్యద
 త్తాయువుఁ బక్షవేగపరిహాసితవాయువు నజ్జటాయువున్.

9-271-వచనము

అంతనా రామచంద్రుండు లక్ష్మణసహితుండై, సీత వెదక నరుదెంచి,
నిజకార్యనిహతుండైన జటాయువునకుఁ పరలోకక్రియలు గావించి,
ఋశ్యమూకంబునకుం జని.

9-272-కంద పద్యము

నిగ్రహము నీకు వల దిఁక
నగ్రజు వాలిన్ వధింతు నని నియమముతో
నగ్రేసరుగా నేలెను
సుగ్రీవుం జరణఘాతచూర్ణగ్రావున్.

9-273-కంద పద్యము

లీలన్ రామవిభుం డొక
కోలం గూలంగ నేసె గురు నయశాలిన్
శీలీన్ సేవితశూలిన్
మాలిన్ వాలిన్ దశాస్యమానోన్మాల్మిన్.

9-274-కంద పద్యము

ఇలమీద సీత వెదకఁగ
నలఘుఁడు రాఘవుఁడు పనిచె హనుమంతు నతి
చ్చలవంతున్, మతిమంతున్,
బలవంతున్, శౌర్యవంతు, బ్రాభవవంతున్.

9-275-కంద పద్యము

అలవాటు కలిమి మారుతి
లలితామిత లాఘవమున లంఘించెను శై
వలీనీగణసంబంధిన్

జలపూరిత ధరణి గగన సంధిం గంధిన్.

9-276-వచనము

ఇట్లు సముద్రంబు దాటి సీతం గని, హనుమంతుండు దిరిగి చనుదెంచుచు
నక్షకుమారాదుల వధియించి.

9-277-కంద పద్యము

సముదగ్రత ననిలసుతుం

డమరాహిత దత్త వాల హస్తాగ్నుల భ

స్మము చేసె నిరాతంకన్

సముదాసురసుభటవిగతశంకన్ లంకన్.

9-278-వచనము

ఇట్లు లంకాదహనంబు చేసివచ్చి వాయుజుండు సీతకథనంబు చెప్పిన విని
రామచంద్రుండు వనచరనాథ యూధంబులుం దానును చనిచని.

9-279-శార్దూల విక్రీడితము

అరాజేంద్రుడు గాంచె భూరివిధరత్నాగారమున్ మీన కుం

భీరగ్రాహకరోరమున్ విపుల గంభీరంబు నభ్రభ్రమ

ద్వోరాన్యోన్యవిభిన్న భంగభవనిర్హ్నోషచ్చటాంభఃకణ

ప్రారుద్ధాంబరపారమున్ లవణపారావారముం జేరువన్.

9-280-వచనము

కని తనకుఁ ద్రోవ యిమ్మని వేడిన నదియు మార్గంబు చూపక మిన్నందిన నా
రాచపట్టి రెట్టించిన కోపంబున.

9-281-కంద పద్యము

మెల్లని నగవున నయనము

లల్లార్చి శరంబు విల్లు నందిన మాత్రన్

గుల్లలు నాచులుఁ జిప్పలుఁ

బెల్లలునై జలధి పెద్ద బీడై యుండెన్.

9-282-వచనము

ఇట్లు విపన్నుండగు సముద్రుండు నదులతోఁ గూడి మూర్తి మంతుండయి
చనుదెంచి రామచంద్రుని చరణంబులు శరణంబు జొచ్చి యిట్లని స్తుతియించె.

9-283-శార్దూల విక్రీడితము

ఓ కాకుత్స్థకులేశ! యోగుణనిధీ! యో దీనమందార! నే

నీ కోపంబున కెంతవాఁడ? జడధిన్; నీవేమి భూరాజవే?

లోకాధీశుఁడ; వాదినాయకుఁడ; వీ లోకంబు లెల్లప్పుడున్

నీ కుక్షిం బ్రభవించు; నుండు; నడఁగున్; నిక్కంబు సర్వాత్మకా!

9-284-కంద పద్యము

ధాతల రజమున దేవ

వ్రాతము సత్త్వమున భూతరాశిఁ దమమునన్

జాతులగా నొనరించు గు

ణాతీతుఁడ వీవు గుణగణాలంకారా!

9-285-కంద పద్యము

కట్టుము సేతువు; లంకం

జుట్టుము; నీ బాణవహ్ని సురవైరితలల్

గొట్టుము నేలంబడఁ; జే

పట్టుము నీ యబల నధికభాగ్యప్రబలన్.

9-286-ఆటవెలది

హరికి మామ నగుదు; నటమీద శ్రీదేవి

తండ్రి; నూరకేల తాగడింప?

గట్టఁ గట్టి దాటు కమలాప్తకులనాథ!

నీ యశోలతలకు నెలవుగాఁగ

9-287-వచనము

అని విన్నవించిన రామచంద్రుండు సముద్రునిం బూర్వప్రకారంబున నుండు
పొమ్మని వీడుకొల్పెను; అంత.

9-288-కంద పద్యము

ఘన శైలంబులుఁ దరువులు

ఘనజవమునఁ బెరికి తెచ్చి కపికులనాథుల్

ఘనజలరాశిం గట్టిరి

ఘనవాహప్రముఖదివిజగణము నుతింపన్.

9-289-వచనము

ఇట్లు సముద్రంబు దాటి రామచంద్రుండు రావణ తమ్ముం డైన విభీషణుండు
శరణంబు వేడిన నభయం బిచ్చి; కూడుకొని లంకకుఁ జని విడిసి వేడెపెట్టించి
లగలుపట్టించిన.

9-290-సీస పద్యము

ప్రాకారములు ద్రవ్వె పరిఖలు పూడిచి;

కోటకొమ్మలు నేలఁ గూలఁ ద్రోచి

వప్రంబు లగలించి వాకిళ్ళు పెకలించి;

తలుపులు విఱచి యంత్రములు నెఱచి

ఘనవిటంకంబులు ఖండించి పడవైచి;

గోపురంబులు నేలఁ గూలఁ దన్ని

మకరతోరణములు మహిఁ గూల్చి కేతనం;

బులు చించి సోపానములు గదల్చి

9-290.1-ఆటవెలది

గృహము లెల్ల వ్రచ్చి గృహరాజముల గ్రొచ్చి

భర్మకుంభచయము పాటవైచి

కరులు కొలను చొచ్చి కలఁచిన కైవడిఁ

గపులు లంకఁ జొచ్చి కలఁచి రపుఁడు.

9-291-వచనము

అంత నయ్యసురేంద్రుండు పంచినఁ గుంభ, నికుంభ, ధూమ్రాక్ష, విరూపాక్ష,
సురాంతక, నరాంతక, దుర్ముఖ, ప్రహస్త, మహాకాయ ప్రముఖులగు
దనుజవీరులు శర శరాసన తోమర గదాఖడ్గ శూల భిందిపాల పరశు పట్టిస ప్రాస
ముసలాది సాధనంబులు ధరించి మాతంగ తురంగ స్వందన సందోహంబుతో
బవరంబు చేయ సుగ్రీవ, పవనతనయ, పనస, గజ, గవయ, గంధమాదన,
నీలాం గద, కుముద, జాంబవదాదు లా రక్కసుల నెక్కటి కయ్యంబు లందుఁ
దరుల గిరులఁ గరాఘాతంబుల నుక్కడించి త్రుంచి; రంత.

9-292-కంద పద్యము

ఆ యెడ లక్ష్మణుఁ డుజ్జ్వల

సాయకములఁ ద్రుంచె శైలసమకాయు సురా

జేయు ననర్గళమాయో

పాయున్ నయగుణ విధేయు నయ్యతికాయున్.

9-293-ఆటవెలది

రామచంద్రవిభుఁడు రణమున ఖండించె
మేటికడిమి నీలమేఘవర్ణు
బాహుశక్తిపూర్ణుఁ బటుసింహనాదసం
కుచిత దిగిభకర్ణుఁ గుంభకర్ణు.

9-294-కంద పద్యము

అలవున లక్ష్మణుఁ డాజి
స్థలిఁ గూల్చెన్ మేఘనాదుఁ జటులాఘోదున్
బలభేదిజయవినోదున్
బలజనితసుపర్వసుభటభావవిషాదున్.

9-295-వచనము

అంత.

9-296-కంద పద్యము

తనవా రందఱు మ్రగ్గిన
ననిమిషపతివైరి పుష్పకారాఢుండై
యనికి నడచి రామునితో
ఘనరౌద్రముతోడ నంపకయ్యము చేసెన్.

9-297-వచనము

అ య్యవసరంబున.

9-298-కంద పద్యము

సురపతిపంపున మాతలి

గురుతరమగు దివ్యరథముఁ గొనివచ్చిన, నా
ధరణీవల్లభుఁ డెక్కెను
ఖరకరుఁ డుదయాద్రి నెక్కు కైవడి దోషన్.

9-299-వచనము

ఇట్లు దివ్యరథారూఢుండయి రామచంద్రుండు రావణున కిట్లనియె.

9-300-మత్తేభ విక్రీడితము

చపలత్వంబున డాఁగి హేమమృగమున్ సంప్రీతిఁ బుత్తెంచుటో
కపటబ్రాహ్మణమూర్తివై యబల నా కాంతారమధ్యంబునం
దపలాపించుటయో మదీయశితదివ్యామోఘబాణాగ్ని సం
తపనం బేగతి నోర్చువాడవు? దురంతం బెంతయున్ రావణా!

9-301-కంద పద్యము

నీ చేసిన పాపములకు
నీచాత్మక! యముఁడు వలదు నేడిట నా నా
రాచముల ద్రుంచి వైచెద
ఖేచర భూచరులు గూడి క్రీడం జూడన్.

9-302-వచనము

అని పలికి.

9-303-మత్తేభ విక్రీడితము

బలువింటన్ గుణటంకృతంబు నిగుడన్ బ్రహ్మాండ భీమంబుగా
బ్రళయోగ్రానలసన్నిభం బగు మహాబాణంబు సంధించి రా
జలలాముండగు రాముడేసి ఖరభాషాశ్రావణున్ దేవతా

బలవిద్రావణు వైరిదారజనగర్భస్రావణున్ రావణున్.

9-304-కంద పద్యము

దశరథసూనుండేసిన

విశిఖము హృదయంబుఁదూఱ వివశుం డగుచున్

దశకంధరుండు గూలెను

దశవదనంబులను రక్తధారలు దొరఁగన్.

9-305-వచనము

అంతనా రావణుండు దెగుట విని.

9-306-సీస పద్యము

కొప్పులు బిగి వీడి కుసుమమాలికలతో;

నంసభాగంబుల నావరింప

సేసముత్యంబులు చెదరఁ గర్ణిక లూడఁ;

గంఠహారంబులు గ్రందుకొనఁగ

వదనపంకజములు వాడి వాతెఱ లెండఁ;

గన్నీళ్ళవఱద లంగములు దడుప

సన్నపు నడుములు జవ్వాడఁ బాలిండ్ల;

బరువులు నడుములఁ బ్రబ్బికొనఁగ

9-306.1-ఆటవెలది

నెత్తి మోదికొనుచు నెటిఁ బయ్యెదలు జాఱ

నట్టు నిట్టుఁ దప్పటడుగు లిడుచు

నసురసతులు వచ్చి రట భూతభేతాళ

సదనమునకు ఫేరకదనమునకు.

9-307-వచనము

ఇట్లు వచ్చి తమతమ నాథులం గని, శోకించి; రండు మండోదరి రావణుం జూచి
యిట్లనియె.

9-308-ఉత్పలమాల

హా! దనుజేంద్ర! హా! సురగణాతక! హా! హృదయేశ! నిర్జరేం
ద్రాదుల గెల్చి నీవు కుసుమాస్త్రునికోలల కోర్వలేక సో
న్మాదముగన్ రఘుప్రవరుమానిని నేటికిఁ దెచ్చి? తప్పుడేఁ
గాదని చెప్పినన్ వినక కాలవశంబునఁ బొంది తక్కుటా.

9-309-ఆటవెలది

ఎండఁ గాయ వెఱచు నినుడు వెన్నెలఁ గాయ
వెఱచు విధుఁడు గాలి వీవ వెఱచు
లంకమీద; నిట్టి లంకాపురికి మాకు
నధిప! విధవభావ మడరె నేడు.

9-310-కంద పద్యము

దురితముఁ దలపరు గానరు
జరుగుదు రెట కైన నిమిష సాఖ్యంబుల కై
పరవనితాసక్తులకును
బరధనరక్తులకు నిహముఁ బరముం గలదే?

9-311-వచనము

అని విలపింప నంత విభీషణుండు రామచంద్రుని పంపుపడసి, రావణునకు
దహనాది క్రియలు గావించె; నంత రాఘవేంద్రుండు నశోకవనంబున కేగి,
శింశుపాతరు సమీపంబు నందు.

9-312-శార్దూల విక్రీడితము

దైతేయప్రమదా పరీత నతిభీతన్ గ్రంథి బంధాలక
వ్రాతన్ నిశ్శ్వసనానిలాశ్రుకణ జీవం జీవదారామ భూ
జాతన్ శుష్కకపోల కీలిత కరాబ్జాతం బ్రభూతం గృశీ
భూతం బ్రాణసమేత సీతః గనియెన్ భూమీశుః డా ముందటన్.

9-313-వచనము

కని రామచంద్రుండును దాపంబు నొంది, భార్యవలన దోషంబు లేకుంట
 వహ్నిముఖంబునం బ్రకటంబుజేసి, దేవతల పంపున దేవిం జేకొని.

9-314-ఉత్పలమాల

శోపితదానవుండు నృపనోముఁడు రాముఁడు రాక్షసేంద్రతా
శేషవిభూతిఁ గల్పసమజీవివి గమ్మని నిల్పె నర్థి సం
తోషణుఁ బాపశోషణు నదూషణు శశ్వదరోషణున్ మితా
భాషణు నార్యపోషణుఁ గృపాగుణభూషణు నవ్యిభీషణున్.

9-315-వచనము

ఇట్లు విభీషణసంస్థాపనుండయి రామచంద్రుఁడు సీతాలక్ష్మణ సమేతుండయి
 సుగ్రీవ హనుమదాదులం గూడికొని, పుష్పకారాఢం డయి, వేల్పులు గురియు
 పువ్వులనోనలం దడియుచుఁ దొల్లి వచ్చిన తెరువుజాడలు సీతకు నెఱిగించుచు,
 మరలి నందిగ్రామంబునకు వచ్చెను; అయ్యవసరంబున.

9-316-ఆటవెలది

రామచంద్రవిభుని రాక వీనుల విని
భరతుఁ డుత్సహించి పాదుకలను
మోచికొనుచు వచ్చి ముదముతోఁ బురజను

లొల్ల గొలువ నన్న కెదురువచ్చె.

9-317-వచనము

వచ్చి పాదుకల ముందట నిడికొని, యెడనెడ సాష్టాంగదండప్రణామంబులు
చేయుచు, మెల్లమెల్లన డాసి, రామచంద్రుని పాదంబులు దన నొసలం
గదియించి, తచ్చరణరేణువులు దుడిచి, శిరంబునం జల్లికొని, తనివి చనక,
మఱియు నప్పదకమలంబు లక్కున మోపి కొనుచు, సంతసంపుఁ గన్నీటం
గడిగి, క్షేమంబు లరయుచుండె; నంత సీతాలక్ష్మణ సహితుండయి విభుండును,
దన కెదురువచ్చిన బ్రాహ్మణ జనంబులకు నమస్కరించి, తక్కినవారలచేత
మన్ననలు పొంది, వారల మన్నించెను; అయ్యవసరంబున.

9-318-చంపకమాల

నృపవర! పెక్కునాళ్ళగొలె నిన్ గనకుండిన యట్టి నేడు మా
తపములుపండె నిందఱము ధన్యులమైతి మటంచుఁ బుట్టముల్
చపలతఁ ద్రిప్పి పువ్వుల వసంతములాడుచుఁ బాడుచున్ గత
త్రపులయి యాడుచుం బ్రజలు దద్దయుఁ బండుగ జేసి రెల్లెడన్.

9-319-సీస పద్యము

కవ గూడి యిరుదెసఁ గపిరాజు రాక్షస;
రాజు నొక్కటఁ జామరములు వీవ
హనుమంతుఁ డతిధవళాతపత్రముఁ బట్ట;
బాదుకల్ భరతుండు భక్తిఁ దేర
శత్రుఘ్ను డమ్ములుఁ జూపంబుఁ గొనిరాఁగ;
సౌమిత్రి భృత్యుడై చనువుచూప
జలపాత్రచేబట్టి జనకజ గూడిరాఁ;

గాంచనఖడ్గ మంగదుడు మోవఁ

9-319.1-ఆటవెలది

బసిడి కేడె మర్ది భల్లూకపతి మోచి

కొలువఁ బుష్పకంబు వెలయ నెక్కి

గ్రహము లెల్లఁ గొలువఁ గడు నొప్పు సంపూర్ణ

చంద్రుపగిది రామచంద్రుఁ డొప్పె.

9-320-వచనము

ఇట్లు పుష్పకారూఢుండై, కపి బలంబులు చేరికొలువ. శ్రీరాముం డయోధ్యకుం జనియె; నంతకు మున్న యప్పురంబునందు.

9-321-సీస పద్యము

వీధులు చక్కఁ గావించి తోయంబులు;

చల్లి రంభా స్తంభచయము నిలిపి

పట్టుజీరలు చుట్టి బహుతోరణంబులు;

గలువడంబులు మేలుకట్లుఁ గట్టి

వేదిక లలికించి వివిధరత్నంబుల;

ముగ్గులు పలుచందములుగఁ బెట్టి

కలయ గోడల రామకథలెల్ల వ్రాయించి;

ప్రాసాదముల దేవభవనములను

9-321.1-తేటగీతి

గోపురంబుల బంగారు కుండ లెత్తి

యెల్ల వాకిండ్ల గానిక లేర్పరించి

జనులు గైచేసి తూర్యమోషములతోడ

నెదురు నడతెంచి రా రాఘవేంద్రుకడకు.

9-322-కంద పద్యము

సమద గజదానధారల

దుమదుమలై యున్న పెద్ద త్రోవలతోడన్

రమణీయ మయ్యె నప్పురి

రమణుఁడు వచ్చినఁ గరంగు రమణియపోలెన్.

9-323-ఆటవెలది

రామచంద్రవిభుని రాకఁ దూర్యములతో

రథ గజాశ్వ సుభటరాజితోడ

నమరెఁ బురము చంద్రుఁ డరుదేర ఘూర్ణిల్లు

జంతుభంగమిలిత జలధిభంగి.

9-324-వచనము

ఇట్లోప్పుచున్న యప్పురంబు ప్రవేశించి, రాజమార్గంబున రామచంద్రు
డరుగుచున్న సమయంబున.

9-325-మత్తేభ విక్రీడితము

ఇతఁడే రామనరేంద్రుఁ డీ యబలకా యింద్రారి ఖండించె న

లతఁడే లక్ష్మణుఁ డాతఁడే కపివరుం డా పొంతవాడే మరు

త్తుతుఁ డా చెంగట నా విభీషణుఁ డటంచుం చేతులం జూపుచున్

సతులెల్లం బరికించి చూచిరి పురీసాధాగ్రభాగంబులన్.

9-326-వచనము

ఇట్లు సమస్తజనంబులు చూచుచుండ రామచంద్రుండు రాజమార్గంబునం జనిచని.

9-327-సీస పద్యము

పటికంపు గోడలు బవడంపు వాకిండ్లు;
నీలంపుటరుగులు నెఱయఁ గలిగి
కమనీయ వైడూర్య స్తంభచయంబుల;
మకరతోరణముల మహిత మగుచు
బడగల మాణిక్యబద్ధ చేలంబులఁ;
జిగురుఁ దోరణములఁ జెలువు మీఱి
పుష్పదామకముల భూరివాసనలను;
బహుతరధూపదీపముల మెఱసి

9-327.1-తేటగీతి

మాఱువేల్పులభంగిని మలయుచున్న
సతులుఁ బురుషులు నెప్పుడు సందడింప
గుఱుతు లిడరాని ధనముల కుప్ప లున్న
రాజసదనంబునకు వచ్చె రామవిభుండు.

9-328-వచనము

ఇట్లు వచ్చి.

9-329-ఉత్పలమాల

తల్లులకెల్ల మ్రొక్కి తమ తల్లికి వందన మాచరించి య
ల్ల బుధాళికిన్ వినతుఁడై చెలికాండను దమ్ములం బ్రసం
పుల్లతఁ గొగలించుకొని భూవరుఁ డోలిఁ గృపారసంబు రం

జిల్లగఁ జాల మన్ననలు చేసి నమాత్యులఁ బూర్వభృత్యులన్.

9-330-వచనము

తత్సమయంబునఁ దల్లులు

9-331-చంపకమాల

కొడుకులుఁ బెద్దకోడలును గొబ్బున మ్రొక్కిన నెత్తి చేతులం
బుడుకుచు మోములుందలలుబోరన ముద్దులుగొంచునవ్వుచుం
దొడలకు వారి రాదిగిచి తోగఁగఁ జేసిరి నేత్రధారలన్
నెడలిన ప్రాణముల్ దగఁ బ్రవిష్టములయ్యె నటంచు నుబ్బుచున్.

9-332-వచనము

అంత వసిష్ఠుం డరుగుదెంచి. శ్రీరామచంద్రుని జటాబంధంబు విడిపించి,
కులవృద్ధులుం దానును సమంత్రకంబుగ దేవేంద్రుని మంగళస్నానంబు చేయించు
బృహస్పతి చందంబున, సముద్రనదీజలంబుల నభిషేకంబు చేయించె;
రఘువరుండును, సీతాసమేతుండై, జలకంబులాడి, మంచి పుట్టంబులు గట్టికొని,
కమ్మని పువ్వులు దుఱిమి, సుగంధంబు లలందికొని, తొడవులు దొడిగికొని,
తనకు భరతుఁడు సమర్పించిన రాజసింహాసనంబునం గూర్చుండి, యతని
మన్నించి కౌసల్యకుఁ బ్రియంబు చేయుచు, జగత్పూజ్యంబుగ రాజ్యంబు
జేయుచుండెను; అప్పుడు.

9-333-సీస పద్యము

కలఁగు టెల్లను మానెఁ జలధు లేడింటికి;
జలనంబు మానె భూదక్రమునకు;
జాగరూకత మానె జలజలోచనునకు;
దీనభావము మానె దిక్పతులకు;

మాసి యుండుట మానె మార్తాండవిధులకు;

గావిరి మానె దిగ్గగనములకు;

నుడిగిపోవుట మానె నుర్వీరుహంబుల;

కడఁగుట మానె ద్రేతాగ్నులకును;

9-333.1-ఆటవెలది

గడిఁది ప్రేగు మానెఁ గరి గిరి కిటి నాగ

కమరములకుఁ బ్రజల కలఁక మానె;

రామచంద్రవిభుఁడు రాజేంద్రరత్నంబు

ధరణిభరణరేఖఁ దాల్చు నపుడు.

9-334-వచనము

మఱియును.

9-335-సీస పద్యము

పొలతుల వాలుచూపుల యంద చాంచల్య;

మబలల నడుముల యంద లేమి;

కాంతాలకములంద కొటిల్యసంచార;

మతివల నడపుల యంద జడిమ;

ముగుదల పరిరంభముల యంద పీడన;

మంగనాకుచముల యంద పోరు;

పడతుల రతులంద బంధసద్భావంబు;

సతులఁబాయుటలంద సంజ్వరంబు;

9-335.1-తేటగీతి

ప్రియులు ప్రియురాండ్ర మనముల బిరసి తార్పు

లంద చౌర్యంబు; వల్లభు లాత్మ సతుల
నాగి క్రొమ్ముళ్ళు పట్టుటం దక్రమంబు;
రామచంద్రుడు పాలించు రాజ్యమందు.

9-336-కంద పద్యము

తండ్రి క్రియ రామచంద్రుడు
తండ్రుల మఱపించి ప్రజలఁ దా రక్షింపన్
తండ్రుల నందఱు మఱచిరి
తండ్రిగదా రామచంద్రురణిపుఁ డనుచున్.

9-337-వచనము

మఱియు, నా రామచంద్రుండు రాజర్షిచరితుండును, నిజధర్మనిరతుండును,
నేకపత్నీవ్రతుండును, సర్వలోకసమ్మతుండును నగుచు ధర్మవిరోధంబు
గాకుండఁ గోరిక లనుభవించుచుఁ ద్రేతాయుగంబైన గృతయుగధర్మంబుఁ
గావించుచు, బాలమరణంబు మొదలగు నరిష్టంబులు ప్రజలకుఁ గలుగకుండ
రాజ్యంబుచేయుచుండె; నయ్యెడ.

9-338-ఆటవెలది

సిగ్గుపడుట గల్గి సింగారమును గల్గి
భక్తిగల్గి చాల భయముఁ గలిగి
నయముఁ బ్రియముఁ గల్గి నరనాథు చిత్తంబు
సీత దనకు వశము చేసికొనియె.

9-339-వచనము

అనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె.

9-340-ఆటవెలది

బ్రాతృజనుల యందు బంధువులందును
ప్రజల యందు రాజభావ మొంది
యెట్లు మెలగె? రాఘవేశ్వరుం డెవ్వనిఁ
గూర్చి క్తతువు లెట్లు గోరి చేసె?

9-341-వచనము

అనిన శుకుం డీట్లనియె.

9-342-సీస పద్యము

భగవంతుడగు రామభద్రుండు ప్రీతితో;
దేవోత్తముని సర్వదేవమయునిఁ
దనుదాన కూర్చి యధ్వరములు చేసెను;
హోతకుఁ దూరుపు నుత్తరంబు
సామగాయకునికి శమనదిగ్భాగంబు;
బ్రహ్మకుఁ గ్రమమునఁ బడమ రెల్ల
నధ్వర్యునకు శేష మాచార్యునకు నిచ్చి;
సొమ్ములఁ బంచి భూసురుల కొసఁగి

9-342.1-తేటగీతి

తనదు రెండు పుట్టంబులు దనకు నయిన
మెలఁత మంగళసూత్రంబు మినుకుఁ దక్కు
వినతుడై యుండె; నా రాము వితరణంబు
పాండవోత్తమ! యేమని పలుకవచ్చు?

9-343-వచనము

అంత నా రామచంద్రుని దానశీలత్వంబునకు మెచ్చి విప్రవరులు దమతమ
భూములు మరల నిచ్చి యిట్లనిరి.

9-344-ఆటవెలది

ధరణి వలదు మాకుఁ దపసుల కేల? నీ
వఖిలలోక గురుఁడవైన హరివి;
మా మనంబు లందు మలయు చీకటిఁ బాపు
భవ దుదారరుచులఁ బార్థివేంద్ర!

9-345-వచనము

అని పలికి బ్రహ్మణ్యదేవుండైన రామచంద్రుని వినయోక్తులం బూజించి మునులు
చని; రిట్లు పెద్దకాలంబు రాజ్యంబుచేసి, రాఘవేంద్రుం డొక్కదినంబున.

9-23- శ్రీరామాదుల వంశము

9-346-సీస పద్యము

వసుధపైఁ బుట్టెడు వార్త లాకర్ణించు;
కొఱకునై రాముండు గూడవృత్తి
నడురేయి దిరుగుచో నాగరజనులలో;
నొక్కఁడు దన సతి యొప్పకున్న
నొరునింటఁ గాపురంబున్న చంచలురాలిఁ;
బాయంగలేక చేపట్ట నేమి
తా వెట్టి యగు రామధరణీశ్వరుండనే;
బేల! పొమ్మను మాట బిట్టు పలుక

9-346.1-ఆటవెలది

నాలకించి మఱియు నా మాట చారుల

వలన జగములోనఁ గలుగఁ దెలిసి

సీత నిద్రపోవఁ జెప్పక వాల్మీకి

పర్ణశాలఁ బెట్టఁ బనిచె రాత్రి.

9-347-వచనము

అంతః సీతయు గర్భిణి గావునఁ గుశలవు లనియెడి కొడుకులం గనియె; వారికి వాల్మీకి జాతకర్మంబు లొనరించె లక్ష్మణునకు నంగ దుండును, జంద్రకేతుండును భరతునకుఁ దక్షుండును, బుష్కలుం డును శత్రుఘ్నునకు సుబాహుండును, శ్రుతసేనుండును సంభ వించిరి; అయ్యెడ.

9-348-కంద పద్యము

బంధురబలుఁడగు భరతుఁడు

గంధర్వచయంబుఁ ద్రుంచి కనకాదుల స

ద్బంధుఁ డగు నన్న కిచ్చెను

బంధువులును మాతృజనులుఁ బ్రజలున్ మెచ్చన్.

9-349-ఆటవెలది

మధువనంబులోన మధునందనుం డగు

లవణుఁ జంపి భుజబలంబు మెఱసి

మధుపురంబు చేసె మధుభాషి శత్రుఘ్నుఁ

డన్న రామచంద్రుఁ డొననంగ.

9-350-వచనము

అంతః గొంతకాలంబునకు రామచంద్రుని కొమారులయిన కుశ లవులిద్దఱను వాల్మీకివలన వేదాదివిద్యల యందు నేర్పరులై పెక్కు సభల సతానంబుగా రామకథాశ్లోకంబులు పాడుచు నొక్కనాఁడు రాఘవేంద్రుని యజ్ఞశాలకుం జని.

9-351-మత్తకోకిలము

వట్టి మ్రాకులు పల్లవింప నవారియై మధుధార దా
నుట్టబాడిన వారిపాటకు నుర్వరాధిపుడుం బ్రజల్
బిట్టు సంతస మంది; రయ్యెడఁ బ్రీతిఁ గన్నుల బాష్పముల్
దొట్ట నొదల లూచి వారలతోడి మక్కువ పుట్టగాన్.

9-352-వచనము

అంతనా రామచంద్రుండు కుమారుల కిట్లనియె.

9-353-ఆటవెలది

చిన్నయన్నలార! శీతాంశుముఖులార!
నళినదళవిశాలనయనులార!
మధురభాషులార! మహిమీద నెవ్వరు
దల్లిదండ్రీ మీకు ధన్యులార?

9-354-వచనము

అనిన వార “లేము వాల్మీకి పౌత్రులము; రాఘవేశ్వరుని యాగంబు చూడ
వచ్చితి” మనవుడు; మెల్లన నగి “ యెల్లి ప్రొద్దున మీ తండ్రి నెఱింగెద; రుండుం”
డని యొక్క నివాసంబునకు సత్కరించి పనిచె; మఱునాఁడు సీతం దోడ్కొని
కుశలవుల ముందట నిడుకొని వాల్మీకి వచ్చి రఘుపుంగవునిం గని యనేక
ప్రకారంబుల వినుతించి యిట్లనియె.

9-355-ఆటవెలది

సీత సుద్ధరాలు, చిత్తవాక్యర్కంబు
లందు సత్యమూర్తి యమలచరిత
పుణ్యసాధ్వీ విడువఁ బోలదు చేకొను

రవికులాబ్ధిచంద్ర! రామచంద్ర!

9-356-వచనము

అని వాల్మీకి పలుక, రామచంద్రుండు పుత్రార్థి యై విచారింపఁ, గుశ లవులను
వాల్మీకికి నొప్పగించి, రామచంద్రచరణధ్యానంబు చేయుచు నిరాశ యై సీత
భూవివరంబు జోచ్చెను; అయ్యెడ.

9-357-మత్తేభ విక్రీడితము

ముదితా! యేటికిఁ గ్రుంకి తీవు మనలో మోహంబు చింతింపవే
వదనాంభోజము చూపవే మృదువు నీ వాక్యంబు విన్పింపవే
తుది చేయం దగ దంచు నీశ్వరుఁడునై దుఃఖించె భూపాలుఁ డా
పదగాదే ప్రియురాలిఁ బాసిన తఱిన్ భావింప నెవ్వారికిన్?

9-358-వచనము

అని వగచి, రామచంద్రుండు బ్రహ్మచర్యంబు ధరియించి, పదుమూఁడువేల యేం
డ్లడతెగకుండ నగ్నిహోత్రంబు చెల్లించి తా నీశ్వరుండు గావునఁ దన
మొదలినెలవుకుం జనియె నివ్వధంబున.

9-359-ఆటవెలది

ఆదిదేవుడైన యా రామచంద్రుని
కబ్బి గట్టు టెంత యసురకోటి
జంపు టెంత కపుల సాహాయ్య మది యెంత
సురల కొఱకుఁ గ్రీడ జూపెఁగాక.

9-360-చంపకమాల

వశుఁడుగ మ్రొక్కెదన్ లవణవార్ధి విజృంభణతా నివర్తికిన్

దశదిగదీశమౌళిమణి దర్పణమండిత దివ్యకీర్తికిన్
దశశతభానుమూర్తికి సుధారుచిభాషికి సాధుపోషికిన్
దశరథరాజుపట్టికిని దైత్యపతిం బొరిగొన్న జెట్టికిన్.

9-361-ఉత్పలమాల

నల్లనివాడు పద్మనయనంబులవాడు మహాశుగంబులున్
విల్లును దాల్చువాడు గడు విప్పగు వక్షమువాడు మేలు పైఁ
జల్లెడువాడు నిక్కిన భుజంబులవాడు యశంబు దిక్కులం
జల్లెడువాడు నైన రఘుసత్తముఁ డిచ్చుత మా కభీష్టముల్.

9-362-ఆటవెలది

రామచంద్రుఁ గూడి రాకలఁ పోకలఁ
గదిసి తిరుగువారుఁ గన్నవారు
నంటికొన్నవారు నా కోసలప్రజ
లరిగి రాదియోగు లరుగు గతికి.

9-363-కంద పద్యము

మంతనములు సద్గతులకుఁ
బొంతనములు ఘనములైన పుణ్యముల కిదా
నీంతనపూర్వమహాఘ ని
కృంతనములు రామనామ కృతి చింతనముల్.

9-364-వచనము

ఆ రామచంద్రునకుఁ గుశుండును, గుశునకు నతిథియు, నతిథికి నిషధుండును,
నిషధునకు నభుండును, నభునికిఁ బుండరీకుండును పుండరీకునకు
క్షేమధన్యుండును, క్షేమధన్యునకు దేవానీకుండును, దేవానీకునకు

నహీనుండును, నహీనునకుఁ బారియాత్రుండును, బారియాత్రునకు బలుండును,
 బలునకుఁ జలుండును, జలునకు నర్కసంభవుం డగు వజ్రనాభుండును,
 వజ్రనాభునకు శంఖణుండును, శంఖణునకు విధృతియు, విధృతికి
 హిరణ్యనాభుండును జనియించి; రతండు జైమిని శిష్యుండైన యాజ్ఞవల్క్యుముని
 వలన నధ్యాత్మయోగంబు నేర్చి, హృదయకలుషంబులం బాసి
 యోగచర్యుండయ్యె నా హిరణ్యనాభునకుఁ బుష్పండును, పుష్పనకు
 ధ్రువసంధియు, ధ్రువసంధికి సుదర్శనుండును, సుదర్శనునకు
 నగ్నివర్ణుండును, నగ్నివర్ణునకు శీఘ్రుండును, శీఘ్రునకు మరువను
 రాజశ్రేష్ఠుండును బుట్టి: రా రాజయోగి సిద్ధుండయి కలాపగ్రామంబున
 నున్నవాఁడు కలియుగాంతంబున నష్టంబయ్యెడు సూర్యవంశంబుఁ గ్రమ్మిఁ
 బుట్టింపంగలవాఁ; డా మరువునకుఁ బ్రశుశ్రుకుండును, నా ప్రశుశ్రుకునకు
 సంధియు, నతనికి నమర్షణుండును, నా యమర్షణునికి మహస్వంతుండును,
 నా మహస్వంతునకు విశ్వసాహ్యుండును, నా విశ్వసాహ్యునకు
 బృహద్బలుండును, జనియించి; రా బృహద్బలుఁడు భారతయుద్ధంబున మీ
 తండ్రి యగు నభిమన్యు చేత హతుండయ్యె; వినుము.

9-24- భవిష్యద్రాజేతిహాసము

9-365-తేటగీతి

పరగ నిక్షాకుఁడును బృహద్బలుఁడు మొదలు

దుదయుఁ గాగల రాజులఁ ద్రోడుతోడ

నెఱుఁగఁ జెప్పితి నీవారి; నింకమీదఁ

బుట్టఁ గలవారిఁ జెప్పెద భూవరేంద్ర!

9-366-వచనము

ఆ బృహద్బలునకు బృహద్రణుండును బృహద్రణునకు నురుక్షతుండును,
 నాతనికి వత్సప్రీతుండును, వత్సప్రీతునకుఁ బ్రతివ్యోముండును, బ్రతివ్యోమునకు
 భానుండును, భానునకు సహదేవుండును, సహదేవునకు బృహదశ్వండును,
 బృహదశ్వనకు భానుమంతుండును, భానుమంతునకుఁ బ్రతీకాశ్వండును,
 బ్రతీకాశ్వనకు సుప్రతీకుండును, సుప్రతీకునకు మేరుదేవుండును,
 మేరుదేవునకు సుతక్షత్రుండును, సుతక్షత్రునకు ఋక్షకుండును, ఋక్షకునకు
 నంతరిక్షుండును, నంతరిక్షునకు సుతపుండును, సుతపునకు నమిత్రజిత్తును,
 నతనికి బృహద్వాజియు, నతనికి బర్హియు, బర్హికి ధనంజయుండును,
 ధనంజయునకు రణంజయుండును, నతనికి స్థంజయుండును, స్థంజయునకు
 శాక్యుండును, శాక్యునకు శుద్ధాదుండును, శుద్ధాదునకు లాంగలుండును,
 లాంగలునకుఁ బ్రసేనజిత్తును, నతనికి క్షుద్రకుండును, క్షుద్రకునకు
 ఋణకుండును, ఋణకునకు సురథుండును, సురథునకు సుమిత్రుండును
 బుట్టుదురు; సుమిత్రుని యనంతర కాలంబున సూర్యవంశంబు నశింపఁ గలదు
 వీరలు బృహద్బలునినుండి క్రమంబునం బుట్టం గలవార" లని చెప్పి శుకుం
 డిట్లనియె.

9-25- నిమి కథ

9-367-సీస పద్యము

ధన్యుఁడ యిక్ష్వాకు తనయుఁడ నిమి యాగ;

మాచరింపఁగఁ గోరి యా వశిష్ఠు

నార్హిజ్యమునకుఁ దా నర్థింపఁ గని యాతఁ;

డింద్రనిమఖము చేయింప నియ్య

కొనినాడ మఱి వత్తఁ గొదవలే దన వచ్చి;

సంసార మెంతయు చంచలంబు

కాలయాపనమేల? క్షతువు చేసెద నని;
యన్య ఋత్విక్కుల నతఁడు గూర్చి

9-367.1-తేటగీతి

చేయ నింద్రుని యాగంబు చెల్లజేసి
గురుఁడు చనుదెంచి శిష్యుఁడై గోప మెత్తి
యోరి నా వచ్చునందాక నుండ వనుచు.
నతని దేహంబు పడుఁగాత మని శపించె

9-368-వచనము

ఇట్లు వశిష్ఠుండు శపించిన, నిమియును వశిష్ఠుని దేహంబు పడుఁ గాక యని
మరల శపియింప, నవ్వశిష్ఠుండు మిత్రావరుణుల వలనఁ గడపట నూర్వశికి
జన్మించె; గురుశాపంబున బ్రహ్మజ్ఞాని యైన నిమి విగతదేహుండైన, నతని
దేహంబు మునీశ్వరులు గంధ వస్తువులం బొదివి, దాచి దొరకొన్న
సత్త్రయాగంబు చెల్లించిరి; కడపట దేవగణంబులు మెచ్చి వచ్చిన వారలకు
నిమిదేహంబు చూపి “బ్రదుకం జేయుం” డనవుడు వారలు “నిమిప్రాణంబు
వచ్చుం గాక” యని పలికిన నిమి తనదేహంబు చొరనొల్లక యిట్లనియె.

9-369-మత్తేభ విక్రీడితము

అతి మోహాకులితంబు సాంద్రమమతాహంకారమూలంబు సం
తత నానాసుఖదుఃఖపీడిత మనిత్యం; బిట్టి దేహంబు సం
కృతి నా కేటికి? మీనజీవనము భంగిన్ భీతి బాహుళ్య మం
చితురుల్ పెద్దలు దీనిఁ జేకొనరు సర్వేశున్ హరిం గొల్చుచున్.

9-370-వచనము

అని పలికిన నిమిమాటలు క్రమ్మటింపనేరక "శరీరులు గన్నులు
దెఱచినప్పుడును, మూసినప్పుడును నిమి గానవచ్చుంగాక" యని పల్కి
దేవతలు చని; రంత.

9-371-ఆటవెలది

పెద్దలైన మునులు పృథివీస్థలికి రాజు
లేమి జూచి నిమికళేబరంబు
ద్రువ నొకఁడు పుట్టె ద్రనయుండు వానిని
జనకుఁ డనుచుఁ బలికె జగము లెల్ల.

9-372-వచనము

మఱియు నతండు విదేహజుండు గావున వైదేహుం డనియు మధనజాతుండు
గావున మిథిలుం డనియు ననం బరగె; నమ్మిథులుని చేత నిర్మితం బయినది
మిథిలానగరంబు నాఁ బరగె; నా జనకునకు నుదావసుండును, నుదావసునకు
నందివర్ధనుండును, నందివర్ధనునకు సుకేతుండును, సుకేతునకు
దేవరాతుండును, దేవరాతునకు బృహద్రథుండును బుట్టిరి; ఆతనికి
మహావీర్యుండును, నతనికి సుధృతియు, నతనికిఁ ధృష్టకేతుండును, నతనికి
హర్యశ్వుండును, నతనికి మరువును, నతనికిఁ బ్రతింధకుండును, నతనికిఁ
గృతర యుండును, నతనికి దేవమీఝుఁడును, నతనికి విధృతుండును, నతనికి
మహాధృతియు, నతనికి గీర్తిరాతుండును, నతనికి మహారోముండును, నతనికి
స్వర్ణరోముండును, నతనికి హ్రస్వరోముండును, నత నికి సీరధ్వజుండును
పుట్టిరి.

9-373-ఆటవెలది

అతఁడు మఖము చేయ నవని దున్నింపంగ

లాగలంబుకొనను లక్షణాంగి

సీత జాత యయ్యె సీరధ్వజుం డనఁ

దానఁ జెప్పఁబడియె ధన్యుఁ డతఁడు.

9-374-వచనము

ఆ సీరధ్వజునకుఁ గుశధ్వజుండును, గుశధ్వజునకు ధర్మధ్వజుండు,
 ధర్మధ్వజునకుఁ గృతధ్వజ మితధ్వజులను వారిద్దఱుఁ బుట్టి; రందుఁ
 గృతధ్వజునకుఁ గేశిధ్వజుం డుదయించె నతండు తన్నుఁ దానెఱింగెడి విద్య
 యందు నేర్పరి యయ్యె; మితధ్వజునకు ఖండిక్యుం డనువాఁడు జన్మించి
 తండ్రివలన నెఱుక గలవాఁడయి, కర్మతంత్రంబు నేర్చి కేశిధ్వజునివలన
 భీతుండయి యేగె; ఖండిక్యునకు భానుమంతుండును, భానుమంతునకు
 శతద్యుమ్నుండును శతద్యుమ్నునికి శుచియు, శుచికి సనధ్వాజుండు,
 సనధ్వాజునకు నూర్ధ్వకేతుండును, నూర్ధ్వకేతునకు నజుండును, నజునకుఁ
 గురుజిత్తును, గురుజిత్తునకు నరిష్టనేమియు, నరిష్టనేమికి శ్రుతాయువును,
 శ్రుతాయువునకుఁ బార్శ్వకుండును, పార్శ్వకునకుఁ జిత్రరథుండును,
 చిత్రరథునకు క్షేమాపియు, క్షేమాపికి హేమరథుండును, హేమరథునకు
 సత్యరథుండును, సత్యరథునకు నుపగురుండును, నుపగురునకు నగ్నిదేవు
 ప్రసాదంబున నుపగుర్వుండును, నుపగుర్వునకు సావనుండును, సావనునకు
 సువర్చసుండును, గల్గి; రతండ్రి సుభూషణుండని వినంబడు; నా
 సుభూషణునకు జయుండును, జయునకు విజయుండును, విజయునకు
 ధృతుండును, ధృతునకు ననఘుండును, ననఘునకు వీతిహవ్యుండును,
 వీతిహవ్యునకు ధృతియు, ధృతికి బహుళాశ్వండును, బహుళాశ్వనకుఁ
 గృతియు, గృతికి మహావశియును జన్మించిరి; వీరలు మైథిలులగు రాజులని
 చెప్పంబడుదురు; యోగీశ్వరప్రసాదంబున గృహస్థులయి యుండియు,

బంధనిర్ముక్తులయి, యాత్మజ్ఞానంబు గలిగి నిరంతర బ్రహ్మనుసంధానంబు చేయుచునుండుదు” రని పలికి శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

9-26- చంద్రవంశారంభము

9-375-ఆటవెలది

చంద్రగౌరమైన చంద్రవంశమునందుఁ
జంద్రకీర్తితోడ జనిత మైన
యట్టి పుణ్యమతుల నైళాది రాజుల
నింక వినుము మానవేంద్రచంద్ర!

9-376-సీస పద్యము

ఒక వేయితలలతో నుండు జగన్నాథు;
బొడ్డుఁ దమ్మిని బ్రహ్మ పుట్టి; మొదల
నతనికి గుణముల నతనిఁ బోలిన దక్షుఁ;
డగు నత్రి సంజాతుఁ డయ్యె; నత్రి
కడగంటి చూడ్కులఁ గలువలసంగడిఁ;
డుదయించి విపుల కోషధులకు
నమరఁ దారాతతి కజుని పంపున నాథుఁ;
డై యుండి రాజసూయంబు చేసి

9-376.1-తేటగీతి

మూఁడులోకములను గెల్చి మోఱకమున
జని బృహస్పతి పెండ్లాముఁ జారుమూర్తిఁ
దార నిలుచొచ్చి కొనిపోయి తన్ను గురుఁడు
వేడినందాక నయ్యంతి విడువఁ డయ్యె.

9-377-వచనము

అంత వేల్పులతో రక్కసులకుఁ గయ్యం బయ్యె; బృహస్పతితోడి వైరంబునం జేసి,
రాక్షసులుం దానును శుక్తుండు చంద్రునిం జేపట్టి సురాచార్యునిం బోదోలిన,
హరుండు భూతగణసమేతుండై, తన గురుపుత్తుండైన బృహస్పతిం జేపట్టి;
దేవేంద్రుండు సురగణంబులుం దానును బృహస్పతికి నడ్డంబు వచ్చె;
నయ్యవసరంబున బృహస్పతి భార్యానిమిత్తంబున రణంబు సురాసుర వినాశకరం
బయ్యె; నాలోన బృహస్పతి తండ్రి యగు నంగిరసుండు చెప్పిన విని,
బ్రహ్మదేవుండు వచ్చి చంద్రుని గోపించి, గర్భిణియైన తారను మరల నిప్పించినం
జూచి బృహస్పతి దాని కిట్లనియె.

9-378-ఉత్పలమాల

సిగ్గోకయింతలేక వెలచేడియ కైవడి ధర్మకీర్తులన్
బొగ్గులు చేసి జారు శశిఁ బొంది కటా! కడుపేల దెచ్చుకొం
టిగ్గుదలంపగా వలదె? యిప్పుడు గర్భము దించుకొమ్ము నిన్
వ్రుగ్గఁగ జేసిదం, జెనటి! మానవతుల్ నినుఁ జూచి మెత్తురే?

9-27- బుధుని వృత్తాంతము

9-379-వచనము

అని కోపించుచుండ నా చెలువకుఁ బసిండిచాయమేనుగల కుజుండు పుట్టె.
వానింజూచి మోహంబు చేసి, బృహస్పతిదన కొడుకనియునుం, జంద్రుండు
దనకన్నవాఁడనియునుం జగడించి రప్పుడు.

9-380-ఆటవెలది

వారివాదు చూచి వారింపగా వచ్చి
యేర్పరింప లేక యెల్ల మునులు

నమరవరుల నడుగ నా వేడుకలకత్తె
యెఱుఁగుఁ గాని యితరు లెఱుఁగ రనిరి.

9-381-వచనము

ఆ పలుకులు విని సిగ్గుపడియున్న తారం జూచి చిన్ని కొమరుం డిట్లనియె.

9-382-కంద పద్యము

ఇలువరుస చెడఁగ బంధులు
దలవంపఁగ మగఁడు రోయఁ దల్లి! కట్టా!
వెలినేల నన్నుఁ గంటివి
కలిగించినవాఁడు శీతకరుడో గురుడో.

9-383-వచనము

అని పలుకుచున్న కొడుకునకు మఱుమాటలాడనేరకూరక యున్న తార
నేకాంతంబునకుంజీరి మంతనంబున బ్రహ్మ యిట్లనియె.

9-384-మత్తేభ విక్రీడితము

చెలువా! నీ యెలసిగ్గు వాసి, గురుడో శీతాంశుడో యెవ్వడీ
లలితాకారుఁ గుమారుఁ గన్న యతఁ? డేలా దాప? నీపాటు నీ
తలనేపుట్టినె? వెచ్చనూర్పకుము? కాంతల్ గాముకల్ గారె? మా
టల నిందేమియుఁ బోదు పో యొరులతోడంజెప్ప; విన్పింపవే.

9-385-వచనము

అని పలికిన బ్రహ్మకు నెదురుమాటాడ వెఱచి, మంతనంబున నయ్యంతి
“చంద్రునికిం గన్నదాన” ననవుడు నా బాలకునకు బుధుం డని పేరు పెట్టి;
చంద్రున కిచ్చి బ్రహ్మ చనియె; నంత.

9-386-ఆటవెలది

బుద్ధిమంతుడయిన బుధుడు పుత్రుండైన
మేను పెంచి రాజు మిన్నముట్టె;
బుద్ధిగల సుతుండు పుట్టినచో, దండ్రీ
మిన్నముట్టకేల మిన్నకుండు?

9-28- పురూరవుని కథ

9-387-వచనము

ఆ బుధునకుఁ దొల్లి చెప్పిన యిళాకన్యకవలనఁ బుట్టె; నా
పురూరవునకుం గల శౌర్యసౌందర్యగాంభీర్యాది గుణంబులు నారదునివలన
నింద్రసభలోన నూర్వశి విని; మిత్రావరుణశాపంబున మనుష్యస్తీరూపంబు దాల్చి,
భూలోకంబునకు వచ్చి, యప్పురూరవు ముందట నిలువంబడి.

9-388-తరళము

సరసిజాక్షు మృగేంద్రమధ్య విశాలవక్షు మహాభుజున్
సురుచిరాననచంద్రమండలశోభితున్ సుకుమారు నా
పురుషవర్యఁ బురూరవుం గని పువ్వుటంపఱజోదుచేఁ
దొరఁగు క్రొవ్విరితూపులన్ మది దూలిపోవఁగ బ్రాంతయై.

9-389-వచనము

ఊర్వశి నిలిచి యున్నంత.

9-390-ఉత్పలమాల

భావజుదీమమో? మొగులుఁబ్రాసి వెలుంగు మెఱుంగో? మోహినీ
దేవతయో? నభోరమయ్యో? దీనికరగ్రహణంబు లేనిచో
జీవన మేటి కంచు మరుచేఁ జిగురా కడిదమ్ము జిమ్ములం

దా వడఁకెం బురూరవుఁడు దామరపాకు జలంబు కైవడిన్.

9-391-వచనము

ఇట్లా రాచపట్టి చెటుకువింటివాని దాడికి నోడి, యెట్టకేలకు సైరణ జేసి నిలుకడఁ దెచ్చికొని, యచ్చెలువ కిట్లనియె.

9-392-ఉత్పలమాల

ఎక్కుడనుండి రాక? మన కిద్దఱకుం దగు నీకు దక్కితిన్
ముక్కుడి వచ్చెనే యలరుముల్కులవాఁ డడిదంబుఁ ద్రిప్పుచే
దిక్కు నెఱుంగ జాడు నను దేహము దేహముఁ గేలుఁ గేల నీ
చెక్కునఁ జెక్కు మోపి తగుచెయ్యుల నన్ను విపన్నుఁ గావవే.

9-393-వచనము

అనినం బ్రోడ చేడియ యిట్లనియె.

9-394-మత్తేభ విక్రీడితము

ఇవె నాకూర్చు తగళ్ళు రెండు దగ నీ వెల్లప్పుడుం గాచెదే
ని వివస్తుండవుగాక నాకడఁ దగన్ నీవుండుదేనిన్ విశే
పవిలాసాధిక! నీకు నా ఘృతము భక్త్యంబయ్యెనేనిన్ మనో
జవినోదంబుల నిన్నుఁ దేల్తు నగునే చంద్రాన్వయగ్రామణీ!

9-395-వచనము

అని పలికిన వేల్పులవెలయాలి ప్రతినమాటల కియ్యకొని తన మనంబున.

9-396-కంద పద్యము

మంచిదట రూపు సంతతి
నంచిత యౌ దేవగణిక యట మరుచేతన్

సంఘతచిత్త యై కా

మించిన దట యింతకంటె మేలుం గలదే.

9-397-వచనము

అని నిశ్చయించుకొని.

9-398-ఆటవెలది

రాజ రాజముఖిని రతిదేల్చె బంగారు

మేడలందుఁ దరుల నీడలందుఁ

దోటలందు రత్నకూటంబులందును

గోలఁకులందు గిరులకెలఁకులందు.

9-399-వచనము

అంత న య్యిద్దఱుకుం దగులంబు నెలకొనిన.

9-400-కంద పద్యము

ఒకదిక్క కాని చనఁబో

రొకచోటన కాని నిలిచి యుండరు దమలో

నొకటియ కాని తలంపరు

నొకనిమిషముఁ బాయలేరు నువిదయు తోడెన్.

9-401-కంద పద్యము

దయ్య మెఱుంగున్ వారల

నెయ్యంబులు మక్కువలును నిజమరితనములే

వియ్యములును నెడసందిని

బయ్యదకొం గడ్డమైనఁ బ్రాణము వెడలున్.

9-402-వచనము

ఇ ట్లూర్వశియుం బురూరవుండు నొండొరులవలన మక్కువలు చెక్కులొత్త
బగళ్ళు రేలు నెల్లడల విహరింప నొక్కనాఁడు దేవలోకంబున దేవేంద్రుండు
గొలువుండుతఱిఁ గొలువున నూర్వశిలేకుండుటం జూచి.

9-403-కంద పద్యము

ఇన్నిదినంబులకును మన
మున్న సభామధ్యవేది యూర్వశి లేమిన్
విన్నదనంబున నున్నది
వన్నె దఱిఁగియున్న బసిఁడివడువున ననుచున్.

9-404-వచనము

ఇంద్రుండు గంధర్వులం బనిచిన వారు నడురేయిం జని చీకటి నూర్వశి
పెంచుచున్న యేడకంబులం బట్టిన నవి రెండును మొఱపెట్టిన; వాని మొఱ విని
రతిఖిన్నుండై మేను మఱచి కూరుకుచున్న పురూరవు కౌగిటనుండి యూర్వశి
యిట్లనియె.

9-405-మత్తేభ విక్రీడితము

అదె నా బిడ్డలఁ బట్టి దొంగలు మహాహంకారులై కొంచు ను
న్నదులై పోయెద; రడ్డపాటునకు సామర్థ్యంబునన్ హీనుడై
కదలం డీ మగపంద కూరుకుగతిం గన్నూసి గుర్వెట్టుచున్
వదలం జాలఁడు నాదుకౌగిలియు దా వంధ్యాత్ముడై చెల్లరే.

9-406-కంద పద్యము

పగతురు దొంగల రేపఁగ
మగఁటిమి పాటింపలేక మగతన మెల్లన్

మగువల కౌగిటఁ జూపెడు

మగవాఁ డగుకంటె మగఁడు మగువగు టొప్పున్.

9-407-ఆటవెలది

అధముఁడైనవాని కాలగుకంటె న

తృధికునింట దాసి యగుట మేలు;

హినుఁ బొంది యోని హింసింపగా నేల?

యువతిజనుల కూరకుంట లెస్స.

9-408-కంద పద్యము

ఏటికి నీ రాచటికం

బాటది మొఱపెట్టఁ బశువులాతురపడ నో

యాటదని లేచి దొంగల

గీటవు వెడలంగ శవము క్రియనుండె దిదే.

9-409-కంద పద్యము

వినియు వినవు రణభీరువు

మనుజాధము నిదురపోతు మందుని నకటా!

నినుఁ జక్రవర్తిఁ జేసిన

వనజాసనుకంటె వెట్టివాడును గలఁడే.

9-410-వచనము

అని పెక్కుభంగుల నయ్యింతి పరుషపుపలుకులను కఱకువాలమ్ములు

చెవులఁజొనుప, నా రాజశేఖరుం డంకుశంబుపోట్లనడరు మదగజంబు

చందంబునఁ జీర మఱచి దిగంబరుండై లేచి వాలు కేలనంకించి, యా నడురేయి

దొంగల నఱికివైచి మేషంబుల విడిపించుకొని, తిరిగివచ్చు నెడ.

9-411-ఆటవెలది

చీరలేనిమగని జెలువ దా నీక్షించి
కన్నుమొఱుగిపోయెఁ గడక నతఁడు
వెట్టివానిభంగి వివశుడై పడిలేచి
పొరలి తెరలి స్రుక్కి పొక్కిపడియె.

9-412-వచనము

మఱియుఁ బురూరవుండు మదనాతురుండై, వెదకుచు, సరస్వతీ నదీతీరంబునం
జెలికత్తెలతోఁ గూడియున్న యూర్వశింగని, వికసిత ముఖకమలుండై
యిట్లనియె.

9-413-మత్తేభ విశ్రీడితము

తనుమధ్యా! యిది యేల వచ్చి తకటా! ధర్మంబె శర్మంబె మున్
మనలో నుంకుగనాడికొన్న పలుకుల్ మర్యాదలుం దప్పెనే
నిను నేఁ బాసిన యంతనుండి తనువున్నెలం బడంబాటే మే
దినిపై వ్రాలకమున్న నన్నుఁ గరుణాదృష్టిన్ విలోకింపవే.

9-414-వచనము

అనిన నూర్వశి యిట్లనియె.

9-415-కంద పద్యము

మగువలకు నింత లొంగెడు
మగవాఁడవె నీవు పశువుమాడ్కిన్ వగవం
దగవే మానుషపశువును
మృగములుఁ గని రోయుఁగాక మేలని తినునే.

9-416-వచనము

అదియునుం గాక.

9-417-మత్తేభ విక్రీడితము

తలఁపుల్ చిచ్చులు మాట లుజ్వలసుధాధరల్ విభుండైన పు
వ్విలితున్ మెచ్చర యన్యులన్ వలఁతురే విశ్వాసముంలేదు క్రూ
రలు తోడుంబతివైనఁ జంపుదు రధర్మల్ నిర్దయల్ చంచలల్
వెలయాండ్రెక్కడ వారి వేడబము లా వేదాంతసూక్తంబులే.

9-418-ఉత్పలమాల

ఇంకొక యేడు పోయిన నరేశ్వర! యాతలిరేయి నీవు నా
లంకెకు వచ్చి యాత్మజుల లక్షణవంతులఁ గాంచె దేమియుం
గొంకక పొమ్ము నీ వనుడుఁ గొమ్మును గర్భిణిగాఁ దలంచుచున్
శంక యొకింతలేక నృపసత్తముఁ డల్లన పోయె వీటికిన్.

9-419-వచనము

ఇట్లు మరలి, తన పురంబున నొక్క యేడుండి, పిదప నూర్వశి కడ కేగి యొక్క
రేయి పురూరవుం డ య్యంతికడ నున్న నా వెలందియు గంధర్వవరుల
వేడికొనుము నన్నిచ్చెద; రనవుడు నతండు గంధర్వవరులం బ్రార్థించిన వార
లతండు పొగడుటకు మెచ్చి యగ్నిస్థాలి నిచ్చిన, నయ్యగ్నిస్థాలి నూర్వశిగా
దలంచుచు దానితో నడవిం దిరుగుచుండి యొక్కనాఁ డది యూర్వశిగాదగ్నిస్థాలి
యని యెఱింగి; వనంబున దిగవిడిచి, యింటికిఁ జనుదెంచి, నిత్యంబు రాత్రి
దానిన చింతించుచుండఁ ద్రేతాయుగంబు చొచ్చిన నా రాజు చిత్తంబునఁ
గర్మబోధంబులయి వేదంబులు మూఁడు మార్గంబులం దోచిన, నా భూవరుండు
స్థాలికడకుం జని యందు శమీగర్భజాతం బైన యశ్వత్థంబుఁ జూచి, యా

యశ్వత్థంబుచేత నరణులు రెండు గావించి, ముందటి యరణి దానును, వెనుకటి యరణి యూర్వశియును, రెంటినడుమ నున్న కాష్టంబు పుత్రుండు నని, మంత్రంబు చెప్పుచుం ద్రచ్చుచుండ, జాతవేదుండను నగ్ని సంభవించి విహితారాధన సంస్కారంబునం జేసి యాహవనీయాది రూపియై నెగడి, పురూరవుని పుత్రుండని కల్పింపం బడియె; నా యగ్ని పురూరవునిఁ బుణ్యలోకంబునకుఁ బనుపం గారణం బగుటం జేసి.

9-420-కంద పద్యము

ఆ యగ్నిచేఁ బురూరవుఁ

డా యజ్ఞేశ్వరు ననంతు హరి వేదమయున్

శ్రీయుతుఁ గూర్చి యజించె గు

ణాయుతుఁ డూర్వశిఁ గనంగ నరిగెడు కొఱకై.

9-421-ఉత్పలమాల

ఒక్కడవహ్ని వేల్పు పురుషోత్తముఁ డొక్కడ సర్వవాఙ్మయం

బొక్కడ వేద మా ప్రణవ మొక్కడ వర్ణము దొల్లి త్రేతయం

దెక్కటిమాన్చి మూడుగను నేర్పఱిచెం దనబుద్ధిపెంపుచే

జక్కఁగ నా పురూరవుఁ డశక్తులకున్ సులభంబులౌ గతిన్.

9-422-వచనము

ఇట్లు వేదవిభాగంబు గల్పించి, యాగంబుచేసి, పురూరవుం డూర్వశి యున్న గంధర్వలోకంబునకుం జనియె నతనికి నూర్వశి గర్భంబున నాయువు, శ్రుతాయువు, సత్యాయువు, రయుండు, జయుండు, విజయుం డన నార్గురు పుత్రులు గలిగి; రందు శ్రుతాయువునకు వసుమంతుండును, సత్యాయువునకు శ్రుతంజయుండును, రయునకు శ్రుతుండు నేకుం డన నిరువును, జయునకు

నమితుండును, విజయునకు భీముండును జనించి రా భీమునకుఁ
గాంచనుండు, కాంచనునకు హోత్రకుండు, హోత్రకునకు గంగాప్రవాహంబు
పుక్కిటం బెట్టిన జహ్నుండు, జహ్నునకుఁ బూరుండు పూరునకు బాలకుండు,
బాలకునకు నజకుం, డజకునకుఁ గుశుండు, కుశునకుఁ గుశాంబుండు
ధూర్తయుండు వసువు కుశనాభుం డన నలువురును సంభవించి; రండు
గుశాంబునకు గాధి యను వాఁడు గలిగె నా గాధి రాజ్యంబు చేయుచుండ.

9-29- జమదగ్ని వృత్తాంతము

9-423-సీస పద్యము

సత్యవతిని గాధిజాతను గన్యను;
విప్రుఁడు ఋచికుండు వేడికొనిన
గాధియు సుత కీడు గాఁడని తెల్లని;
నవకంపు మేనులు నల్లచెవులు
గల గుఱ్ఱములు వేయి కన్యకు నీ వుంకు;
విచ్చినఁ గూతు నే నిత్తు ననిన
వసుధామరుండును వరుణుని కడ కేగి;
హరులఁ దెచ్చినఁ గూతు నాత డిచ్చె

9-423.1-ఆటవెలది

నా మహాత్ము సతియు నత్తయుఁ గొడుకులఁ
గోరి యడుగ నియ్యకొని యతండు
విప్రరాజ మంత్రవితతుల వేల్పించి
చరువు చేసి క్రుంక నరిగె నదికి.

9-424-వచనము

అయ్యెడం దల్లి యడిగిన, సత్యవతి బ్రహ్మమంత్రంబులఁ దనకు వేల్పించిన చరువు
దల్లి కిచ్చి క్షాత్రమంత్రంబులం దల్లికి వేల్పించిన చరువు దా నందుకొని యుండ నా
ముని చనుదెంచి చరువు వీడ్వడుట యెఱింగి భార్య కిట్లనియె.

9-425-ఆటవెలది

తల్లి చరువు నీవు ద్రాల్చి నీ చరు వేల
తల్లిపాల నిడితి తరళనేత్ర!
కొమ్మ! యింక నీకుఁ గ్రూరుడు పుట్టు మీ
యమ్మ బ్రహ్మవిదుని ననఘుఁ గాంచు.

9-426-వచనము

అనిన నయ్యంతి వెఱచి మ్రొక్కి వినయంబులాడినం బ్రసన్నుండై నీ కొడుకు
సాధువై, నీ మనుమండు క్రూరుం డగుంగాక యని ఋచికుం డనుగ్రహించిన నా
సత్యవతికి జమదగ్ని సంభవించె; సత్యవతియుం గౌశకీనది యై లోకపావని యై
ప్రవహించె; నా జమదగ్నియు రేణువు కూతురయిన రేణుకను వివాహంబై
వసుమనాది కుమారులం గనియెను; అందు.

9-30- పరశురాముని కథ

9-427-కంద పద్యము

పురుషోత్తము నంశంబున
ధర జమదగ్నికి జనించి ధన్యుడు రాముం
డిరువదియొకపరి నృపతుల
శిరములఁ జక్కడిచెఁ దనదు చేగొడ్డంటన్.

9-428-వచనము

అనిన విని భూవరుండు శుకున కిట్లనియె.

9-429-ఉత్పలమాల

ఏటికి జంపె రాముడు వన్శులఁ బల్కుర వారి యందు ద
 ప్పేటికిఁ గల్గె విప్రుఁ డతఁ డేటికి రాజస తామసంబులన్
 వాటముఁ బొందె భూభరము వారిత మౌ టది యేవిధంబు నా
 మాటకు మౌనిచంద్ర! మఱుమాట ప్రకాశముగాఁగఁ జెప్పవే.

9-430-వచనము

అనిన విని శుకుం డిట్లనియె.

9-431-సీస పద్యము

హైహయాధీశ్వరుం డ్రునుం డనువాడు;
 ధరణీశ్వరులలోనఁ దగినవాడు
 పురుషోత్తమాంశాంశుఁ బుణ్య దత్తాత్రేయు;
 నారాధనముచేసి యతనివలన
 బరపంధిజయమును బాహుసహస్రంబు;
 నణిమాదిగుణములు యశము బలము
 యోగీశ్వరత్వంబు న్జయఁ దేజంబుఁ;
 జెడనియింద్రియములు సిరియుఁ బడసి

9-431.1-తేటగీతి

గాలికైవడి సకలలోకంబు లందుఁ
 దనకుఁ బోరాని రారాని తావులేక
 యెట్టిచో నైనఁ దనయాజ్ఞ యేపు మిగుల
 ధరణి వెలుగొందె వినువీధిఁ దరణి మాడ్కి.

9-432-మత్తేభ విక్రీడితము

ఒకనాఁ డా మనుజేంద్రుఁ డంగనలతో నుద్దాముడై వీట నుం
డక రేవానది కేఁగి యందుఁ దెలిసేటం జల్లుపోరాడి దీ
ర్వకరాజ్జంబుల నా నదీజలములం గట్టన్ వడిన్ నీరు మ్రో
లకుఁ బెల్లుబ్బి రణాగతుండయిన యా లంకేశుపైఁ దొట్టగన్.

9-433-వచనము

ఇట్లు దిగ్విజయార్థంబు వచ్చిన రావణుం డా రాజుచే కట్టందొట్టిన యేటినీటికి
సహంపక రోషంబునం బోటరియుంబోలె నమ్మేటిమగని తోడి పోరాటకుం దొడరినఁ
బాటంపకఁ దన బాహుపాటవంబున.

9-434-కంద పద్యము

వీకమెయి నతఁడు రావణుఁ
గూకటులగలించి పట్టికొని మోకాళ్ళం
దాకించి కోఁతికైవడి
నాకం బెట్టించెఁ గింకరావళిచేతన్.

9-435-వచనము

అంత నర్జునుండు మహిష్మతీపురంబున కేతెంచి.

9-436-కంద పద్యము

ఆ రాజేంద్రుఁడు రావణు
నోరీ! యిటమీద నూరకుండుము; జగతిన్
వీరుడ ననకుము; కాచితిఁ
బోరా! యని సిగ్గు పఱచి పుచ్చెన్ మరలన్.

9-437-వచనము

అంత.

9-438-సీస పద్యము

ధరణీశుఁ డొకనాఁడు దైవయోగంబున;
 వేటకై కాంతారవీధి కేగి
 తిరిగి యాకట శ్రాంతదేహుడై జమదగ్ని;
 ముని యాశ్రమముజేరి మైక్కి నిలువ
 నా మునీంద్రుఁడు రాజు నర్థితోఁ బూజించి;
 యా రాజునకు రాజుననుచరులకుఁ
 దన హోమధేనువుఁ దడయక రప్పించి;
 యిష్టాన్నములు గురియింప నతఁడు

9-438.1-తేటగీతి

గుడిచి కూర్చుండి మొదవుపై గోర్కి జేసి
 సంపద యదేల యీ యావు చాటుగాక
 యిట్టి గోవుల నెన్నండు నెఱుగ మనుచుఁ
 బట్టి తెండని తమ యొద్ది భటులఁ బనిచె.

9-439-వచనము

పంచిన వారలు దర్పంబునం జని.

9-440-కంద పద్యము

క్రేపుం బాపకుఁ డంచును
 నాపదలం బడితి మనుచు నంబా యనుచుం
 జుపోవరు నృపు లంచును
 వాపోవన్ మొదవుఁ గొనుచు వచ్చిరి పురికిన్.

9-441-వచనము

అంత నర్జునుండు మహిష్మతీపురంబునకు వచ్చునెడ రాముండా శ్రమంబున
కేతెంచి, తద్వృత్తాంతం బంతయు విని.

9-442-ఆటవెలది

అడ్డిరయ్య! యింట నన్నంబు గుడిచి మా
యయ్య వల దనంగ నాక్రమించి
క్రొవ్వి రాజు మొదవు గొనిపోయినాఁ డంట
యేను రాముఁ డౌట యెఱుంగఁ డొక్కొ.

9-443-వచనము

అని పలికి.

9-444-మత్తేభ విక్రీడితము

ప్రళయాగ్నిచ్చట భంగిఁ గుంభి విదళింపం బాటు సింహాకృతిం
బెలుచన్ రాముఁ డిలేశు వెంట నడచెం బృథ్వీతలంబెల్ల నా
కులమై క్రుంగఁ గుఠారియై కవచియై క్రోదండియై కాండియై
చలియై సాహసియై మృగాజినమనోజ్ఞశోణియై తూణియై.

9-445-వచనము

చని మహిష్మతీపురద్వారంబుఁ జేరి నిలుచున్న సమయంబున.

9-446-మత్తేభ విక్రీడితము

కనియెన్ ముందటఁ గార్తవీర్యుఁడు సమిత్యాముం బ్రకామున్ శరా
సన తూణీర కుఠార భీము నతిరోషప్రోచ్చలద్రూయుగా
సన నేత్రాంచల సీము నైణపట నానామాలికోద్ధాము నూ

తన సంరంభ నరేంద్రదార శుభసూత్రజ్ఞామునిన్ రామునిన్.

9-447-వచనము

కని కోపించి.

9-448-ఉత్పలమాల

బాలుడు వెఱ్ఱి బ్రాహ్మణుడు బ్రాహ్మణుకైవడి నుంట మాని భూ

పాలురతోడ భూరిబలభవ్యులతోడ భయంబు దక్కి క

య్యలకు వచ్చినాడు మన యందికఁ బాపము లేదు లెందులెం

డేల సహింప భూసురుని నేయుడు వ్రేయుడు గూల్పుఁ డిమ్మహిన్.

9-449-వచనము

అని కదలించి దండనాయకులఁ బురికొల్పిన, వారు రథ గజ తురగ పదాతి
సమూహంబులతో లెక్కకుం బదియేడఁజ్ఞాపిణులతో నెదురునడచి శర చక్ర
గదాఖడ్గ భిండిపాల శూల ప్రముఖ సాధనంబుల నొప్పించిన నవ్విప్రవరుండు
గన్నులకొలకుల నిప్పులుగుప్పలు కొన రెట్టించిన కట్టల్క మిట్టిపడి,
యజ్ఞోపవీతంబు చక్కనిడికొని కరాళించి బిట్టు దట్టించి కరోరం బగు కుఠారంబు
సారించి మూఁకల పై కుఱికి, తొలకరి మొగంబునం గ్రొచ్చెలికపట్టునం జెట్టులు
గొట్టు కృషీవలుని తెఱంగునఁ బదంబులు ద్రెంచుచు, ననటికంబంబులఁ
దెగనడచు నారామకారుని పగిది మధ్యంబులఁ ద్రుంచుచు, దాళఫలంబులు
రాల్చు వృక్షారోహకునికైవడి శిరంబులు ద్రుంచుచు, మృగంబుల వండం
దుండించు సూపకారుని భంగి నవయవంబులం జెక్కుచు, నంతటం దనివిజనక
విలయకాలకీలి కేలిని మంట లుమియుచు, విల్లంది యెల్లడం బిడుగుల సోనలు
గురియు బలుమొగిళ్ళువడువున నప్రమాణంబు లగు బాణంబుల బఱపి,
సుభటసైన్యంబుల దైన్యంబు నొందించుచు, నడ్డంబులేని యార్భాటంబులు గల

బాణవర్షఘృతంబులతో రాహుతులం గోపానలంబున కాహుతులుచేయుచు,
తురంగంబుల నిరంగంబులఁ గావించుచు, రథంబుల విశ్లేధంబులఁగా నొనర్చుచు
ద్విరదంబుల నరదంబులపైఁ బఱవం ద్రోలుచు నివ్వధంబున సేనల నంపవానల
ముంచి రూపుమాపిన.

9-450-కంద పద్యము

మత్తిల్లి భూతజాలము

చిత్తంబులఁ జొక్కి వేడ్కఁ జిందులుబాఱన్

జొత్తిల్లి సమిత్తలమున

నెత్తురు మేదంబు పలలనికరం బయ్యెన్.

9-451-వచనము

అయ్యవసరంబున.

9-452-కంద పద్యము

మేలీ బ్రాహ్మణుఁ డొక్కఁడు

నేలం బడఁగూల్చె సైన్యనిచయము నెల్లన్

బాలార్ప నేల యీతనిఁ

దూలించెదఁగాక నాడు దోర్బలము వడిన్.

9-453-వచనము

అని పలికి

9-454-మత్తేభ విక్రీడితము

ఒక యేనూఱుకరంబులన్ ధనువు లత్తుల్లాసియై తాల్చి వే

టొక యేనూట గుణధ్వనుల్ నిగుడ శాతోగ్రాస్తముల్ గూర్చి వి

ప్ర! కురారంబును నిన్నుఁ గూల్తు ననుచున్ భర్జించి పుంఖానుపుం
ఖకరోరంబుగ నేసి యార్చె రయరేఖ ధామునిన్ రామునిన్.

9-455-కంద పద్యము

వడిఁదూపు లెగయ గుడుసులు
పడి కార్ముకపంచశతము పరగ విభుఁడు సొం
పడరెఁ బరివేషమండలి
నడుమఁ గరద్యుతుల వెలయు నళినాపు క్రియన్.

9-456-వచనము

ఇట్లర్జునుండు బాహువిలాసంబు చూపిన.

9-457-మత్తేభ విక్రీడితము

దరణిదేవుఁడు రాముఁ డాడ్యుఁడు జగద్ధానుష్కరత్నంబు దు
ప్తుర చాపం బొక టెక్కుపట్టి శరముల్ సంధించి పెల్లేసి భూ
వరు కోదండము లొక్కచూడ్కిఁ దునిమెన్ వాఁడంతటం బోక వే
తరువుల్ ఋవ్యఁ గురారధార నఱకెం దద్బాహుసందోహమున్.

9-458-కంద పద్యము

కరములు దునిసిన నతనికి
శర మొక్కటి చిక్క శైలశఖరముభంగిం
బరశువున నదియుఁ ద్రుంచెను
బరసూదనుఁ డైన ఘనుఁడు భార్గవుఁడు వడిన్.

9-459-ఆటవెలది

తండ్రి పడిన నతని తనయులు పదివేలు

దలగిపోయి రతనిఁ ద్రాకలేక
పరభయంకరుండు భార్గవుం డంత నా
గోవుఁ గ్రేపుతోడఁ గొనుచుఁ జనియె.

9-460-వచనము

ఇట్లు హోమధేనువు మరలం దెచ్చియిచ్చి తన పరాక్రమంబు దండ్రి
దోబుట్టువులకుం దెలియం జెప్పిన జమదగ్ని రామున కిట్లనియె.

9-461-కంద పద్యము

కలవేల్పు లెల్లఁ దమతమ
చెలువంబులు దెచ్చి రాజుఁ జేయుదు రకటా!
బలువేల్పు రాజు వానిం
జలముననిట్లేల పోయి చంపితి పుత్రా!

9-462-కంద పద్యము

తాలిమి మనకును ధర్మము
తాలిమి మూలంబు మనకు ధన్యత్వమునం
దాలిమి గలదని యీశుం
డేలిండును బ్రహ్మపదము నెల్లన్ మనలన్.

9-463-కంద పద్యము

క్షమ గలిగిన సిరి గలుగును
క్షమ గలిగిన వాణి గలుగు సౌరప్రభయున్
క్షమ గలుగఁ దోన కలుగును
క్షమ గలిగిన మెచ్చు శౌరి సదయుఁడు దండ్రి!

9-464-కంద పద్యము

పట్టపురాజును జంపుట

గట్టలుకన్ విప్పుఁ జంపు కంటెను బాపం

బట్టిట్టనకుము నీవీ

చెట్టజెడం దీర్థసేవచేయుము దనయా!

9-465-కంద పద్యము

అని తన్నుఁ దండ్రి పనిచినఁ

బనిపూని ప్రసాద మనుచు భార్గవుఁడు రయం

బున నొకయేఁడు ప్రయాణము

చని తీర్థము లెల్ల నాడి చనుదెంచె నృపా!

9-466-ఉత్పలమాల

ఆ యెడ నొక్కనాఁడు సలిల్వార్థము రేణుక గంగలోనికిం

బోయి ప్రవాహమధ్యమునఁ బోల్పుగ నచ్చరలేమపిండుతోఁ

దోయవిహారముల్ సలుపు దుర్లభుఁ జిత్రరథున్ సరోజమా

లాయుతుఁ జూచుచుండఁ బతి యాజ్ఞ దలంపక కొంత ప్రేమతోన్.

9-467-వచనము

ఇట్లు గంధర్వవల్లభునిం జూచు కారణంబున దడసి.

9-468-ఉత్పలమాల

అక్కట వచ్చి పెద్దతడ వయ్యెను; హోమమువేళ దప్పి; నే

నిక్కడనేల యుంటి; ముని యేమనునో యని భీతచిత్త యై

గ్రక్కునఁ దోయకుంభము శిరస్థలమందిడి తెచ్చియిచ్చి వే

మ్రొక్కి కరంబు మోడ్చి పతి ముందట నల్లన నిల్చె నల్కుచున్.

9-469-వచనము

అప్పుడు.

9-470-కంద పద్యము

చిత్తమున భార్య దడసిన

వృత్తాంతం బెఱిగి తపసి వేకని సుతులన్

మత్తం దీనిం జావఁగ

మొత్తం డన మొత్తరైరి మునుకుచు వారల్.

9-471-కంద పద్యము

కొడుకులు పెండ్లముఁ జంపమిఁ

గొడుకులఁ బెండ్లాముఁ జంప గురు డానతి యీ

నడుగులకు నెఱిగి రాముం

డడుగిడకుండంగఁ ద్రుంచె నన్నులఁ దల్లిన్.

9-472-శార్దూల విక్రీడితము

తల్లిన్ బ్రాతల నెల్లఁ జంపు మనుచోఁ దాఁ జంపి రాకున్నఁ బెం

పెల్లంబోవ శపించుఁ దండ్రి తన పంపేఁ జేయుడున్ మెచ్చి దా

తల్లిన్ బ్రాతల నిచ్చు నిక్కము తపోధన్యాత్మకుం డంచు వే

తల్లిన్ బ్రాతలఁ జంపి భార్గవుఁడు లేదా చంపఁ జేయాడునే?

9-473-వచనము

ఇవ్వెదంబున.

9-474-కంద పద్యము

అడ్డము జెప్పక కడపటి

బిడ్డఁడు రాముండు సుతులఁ బెండ్లము నచటన్
గొడ్డంటం దెగ నడచిన
జడ్డనఁ దలయూచి మెచ్చె జమదగ్ని మదిన్.

9-475-కంద పద్యము

మెచ్చిన తండ్రిని గనుగొని
చెచ్చెర నీ పడినవారి జీవంబులు నీ
విచ్చితి నను మని మ్రొక్కిన
నిచ్చెన్ వారలును లేచి రెప్పటి భంగిన్.

9-476-ఆటవెలది

పడినవారి మరల బ్రతికింప నోపును
జనకుఁ డనుచుఁ జంపె జామదగ్నుఁ
డతఁడు చంపె ననుచు నన్నులఁ దల్లిని
జనకునాజ్ఞ యైనఁ జంపఁ దగదు.

9-477-సీస పద్యము

పరశురాముని కోడి పరుగులు పెట్టిన;
యర్జునుపుత్రకు లాత్మ యందుఁ
దండ్రీ మ్రుగ్గుటకు సంతపులై పొగలుచు;
నింతట నంతట నెడరు వేచి
తిరిగి యాడుచు నొక్క దివసమం దా రాముఁ;
డడవి కన్నలతోడ నరుగఁ బిదప
బగదీర్చఁ దఱి యని పఱతెంచి హోమాల;
యంబున సర్వేశు నాత్మ నిలిపి

9-477.1-తేటగీతి

నిరుపమధ్యానసుఖవృత్తి నిలిచియున్న
పుణ్య జమదగ్నినందలు బొదివి పట్టి
కుదులకుండంగఁ దలఁ ద్రెంచి కొనుచుఁ జనిరి
యడ్డ మేతెంచి రేణుక యుడచికొనఁగ.

9-478-వచనము

మఱియును.

9-479-మత్తేభ విక్రీడితము

జనకుం జంపిన వైరముం దలచి రాజన్యాత్మజుల్ నేడు మీ
జనకుం జంపిరి రామ! రామ! రిపులన్ శాసించు రమ్మంచు న
మ్మునిపైవ్రాలి లతాంగి మోదికొనియెన్ ముయ్యేడుమాటులయం
బున రాముం డరుదెంచి యెన్నికొన నాపూర్ణాపదాక్రాంతయై.

9-480-వచనము

అప్పుడఁ దల్లి మొఱ విని, జమదగ్ని కుమారులు వచ్చి యిట్లని విలపించిరి.

9-481-కంద పద్యము

వాకిలివెడలవు కొడుకులు
రాకుండఁగ నట్టి నీవు రాజసుతులచేఁ
జీకాకు నొంది పోవఁగ
నీకా శ్లోట్లాడఁ దండ్రి! నిర్జరపురికిన్.

9-482-వచనము

అని విలపించుచున్న యన్నలఁ జూచి రాముం డిట్లనియె.

9-483-ఉత్పలమాల

ఏడువనేల తండ్రి తను వేమఱకుండుడు తోడులార! నే
సూడిదె తీర్తునంచుఁ బరశుద్యుతిభీముడు రాముఁ డుగ్గుడై
యోడక యర్జునాత్మభవులున్నపురంబున కేగి చొచ్చి గో
డాడఁగఁ బట్టి చంపె వడి నర్జునజాతుల బ్రహ్మఘాతులన్.

9-484-కంద పద్యము

ఖండించి రిపుల శిరములు
గొండలుగాఁ బ్రోగు లిడియె గురురక్షనదుల్
నిండికొని పాఱ నుబ్బుచు
భండనమున విప్రరిపులు భయమంద న్నపా!

9-485-వచనము

మఱియు నంతటఁ బోక.

9-486-ఆటవెలది

అయ్య పగకు రాముఁ డలయక రాజుల
నిరువదొక్కమాటు నరసి చంపె;
జగతిమీఁద రాజశబ్దంబు లేకుండ
సూడు దీర్పలేని సుతుడు సుతుడె?

9-487-వచనము

మఱియు నా రాముండు శమంతపంచకంబున రాజరక్షంబులం దొమ్మిది
మడుగులు గావించి తండ్రిశిరంబు దెచ్చి, శరీరంబుతో సంధించి,
సర్వదేవమయుండగు దేవుండు దాన కావునఁ దన్నునుద్దేశించి యాగంబుంజేసి,
హోతకుం దూర్పును, బ్రహ్మకు దక్షిణ భాగంబును, నధ్వరునకుఁ బడమటి

దిక్కును, నుగ్ధాత్మనకునుత్తర దిశయు, నున్నవారల కవాంతరదిశలును,
గశ్యపునకు మధ్యదేశంబును, నుపద్రష్టకు నార్యావర్తంబును, సదస్యులకుం
దక్కిన యెడలును గలయనిచ్చి బ్రహ్మనది యైన సరస్వతీయం
దవబృథస్నానంబు చేసి, కల్మషంబులం బాసి, మేఘవిముక్తుండయిన
సూర్యుండునుం బోలె నొప్పుచుండెను; అంత.

9-488-కంద పద్యము

ఆపుడగు పుత్రువలనను

బ్రాహ్మతనుం డగుచుఁ దపము బలిమిని మింటన్

సప్తర్షిమండలంబున

సప్తముడై వెలుగుచుండె జమదగ్ని నృపా!

9-489-కంద పద్యము

ఆ జమదగ్నితనూజుడు

రాజీవాక్షుండు ఘనుఁడు రాముఁ డధికుడై

యోజను సప్తర్షులలో

రాజిల్లెడు మీది మనువు రా నవ్వేళన్.

9-490-ఆటవెలది

శాంతచిత్తుఁ డగుచు సంగవిముక్తుడై

భవ్యుడై మహేంద్రపర్వతమున

నున్నవాడు రాముఁ డోజతో గంధర్వ

సిద్ధవరులు నుతులు చేయుచుండ.

9-491-కంద పద్యము

భగవంతుడు హరి యీ క్రియ

భృగుకులమునఁ బుట్టి యెల్ల పృథివీపతులన్

జగతీభారము వాయఁగఁ

బగగోని పలుమాఱుఁ జంపె బవరమున నృపా!

9-31- విశ్వామిత్రుని వృత్తాంతము

9-492-వచనము

అంత గాధికి నగ్నిజేజుండగు విశ్వామిత్రుండు జన్మించి, తపోబలంబున
రాజధర్మంబును దిగనాడి, బ్రహ్మర్షియై యేకశతసంఖ్యాగణితు లగు కొడుకులం
గనియె; నయ్యెడ భృగుకులజాతుండైన యజీగర్తునికొడుకు శునశ్శేషుండు
దల్లిదండ్రులచేత హరిశ్చంద్రుని యాగపశుత్వంబునకు నమ్ముడుపడి,
బ్రహ్మదేవతల వినుతిచేయుచు మెప్పించి, దేవతలచేత బంధవిముక్తుండయిన
వానియందుఁ గృపగలిగి విశ్వామిత్రుండు పుత్రుల కిట్లనియె.

9-493-కంద పద్యము

కన్నులఁ గంటిని వీనిని

మన్నన కొమరుండు నాకు మక్కువ మీరో

యన్నన్న యనుచు నీతని

మన్నింపుం డనినఁ జూచి మదసంయుతులై.

9-494-కంద పద్యము

ఇతఁ డన్నఁబో మాకును

గృతకృత్యుల మయితి మనుచు గేలి యొనర్పన్

సుతులన్ ప్లేచ్చులు గండని

ధృతిలేక శపించెఁ దపసి తిరుగుడుపడఁగన్.

9-495-వచనము

అయ్యెడ నతని శాపంబునకు వెరచి, యా నూర్వరయందు మధ్యముండైన
మధుచ్చందుం డేబండ్లు దమ్ములుం దానును నమస్కరించి “తండ్రి నీచెప్పిన
క్రమంబున శునశ్శేపుండు మా కన్న యని మన్నింపంగలవార” మనవుడు
సంతసించి మంత్రదర్శియైన శునశ్శేపుని వారల యందుఁ బెద్దఁజేసి,
మధుచ్చందున కిట్లనియె.

9-496-ఆటవెలది

పాడి చెడక వీడు నేడు మీకతమునఁ

గొడుకు గలిగె నాకుఁ గొడుకులార!

కడుపులార! మీరు గొడుకులఁ గనుఁ డింక

బ్రీతితోడ దేవరాతుఁ గూడి.

9-497-వచనము

అని పలికె; నట్లు శునశ్శేపుండు దేవతలచేత విడివడుటం జేసి దేవరాతుండయ్యె;
మధుచ్చందుండు మొదలయిన యేబండ్లు నా దేవరాతునకుఁ దమ్ములైరి
పెద్దలయిన యష్టక, హారీత, జయంత సుమదాదు లేబండ్లును వేటై చనిరి; ఈ
క్రమంబున విశ్వామిత్రు కొడుకులు రెండు విధంబులయినం, బ్రవరాంతంబు గలిగె”
నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె “నా పురూరవు కొడుకగు నాయువునకు
నహుషుండును, క్షత్త్రవృద్ధుండును, రజియును, రంభుండును, ననేనసుండును
ననువారు పుట్టి; రందు క్షత్త్రవృద్ధునకుఁ గుమారుండగు సుహోత్రునకుఁ
గాశ్యండుఁ గుశుండు గృత్స్న మదుండు నన ముగ్గురు గలిగి; రా
కృత్స్న మదునకు శునకుండును, శునకునకు శౌనకుండును, నమ్మహాత్మునికి
బహ్వాచప్రవరుండును జన్మించి; రా బహ్వాచప్రవరుండు దపోనియతుండై
చనియె; కాశ్యనకుఁ గాశియుఁ గాశికి రాష్ట్రుండును, రాష్ట్రునకు దీర్ఘతపుండును
జనించిరి.

9-498-కంద పద్యము

ఆ దీర్ఘతపుని కధికుఁడు

శ్రీదయితాంశమునఁ బుట్టి సేవ్యుం డాయు

ర్వేదజ్ఞుఁడు ధన్వంతరి

భేదంబులు వాయు నతనిఁ గీర్తనచేయన్.

9-499-వచనము

వాసుదేవాంశసంభూతుండగు నా ధన్వంతరి యజ్ఞభాగంబున కర్తుం; డతనికిఁ
గేతుమంటుండు, గేతుమంటునకు భీమరథుఁడు నతనికి దివోదాసుండనం
బరఁగు ద్యుమంటుండు నుదయించి; రా ద్యుమంటునకుఁ బ్రతర్దనుండు జన్మించె;
నా ప్రతర్దనుండు శత్రుజిత్తనియును ఋతధ్వజుండనియుం జెప్పంబడె; నాతనికిఁ
గువలయాశ్వుండు సంభవించె.

9-500-ఆటవెలది

వసుమతీశ! విను కువలయాశ్వభూభర్త

లలితపుణ్య ఘను నలర్కుఁ గనియె

నాతఁ డేల నేల నటువదియాటు వే

లేండ్లు వాని భంగి నేల రెవరు.

9-501-వచనము

అయ్యలర్కునకు సన్నతియును, నతనికి సునీతుండును, నతనికి
సుకేతనుండును, నతనికి ధర్మకేతువు, నతనికి సత్యకేతువును, నాతనికి
ధృష్టకేతువును, నా ధృష్టకేతువునకు సుకుమారుండును, సుకుమారునకు
వీతిహోత్రుండు, వీతిహోత్రునకు భర్గుండును, భర్గునకు భార్గభూమియు
జనియించిరి.

9-502-ఆటవెలది

వాఁడు తుదయుఁ గాశ్యవసుమతీశుం డాది
యైనవారు కాశు లనఁగ నెగడి
రవనిమీఁద వార లా క్షత్రవృద్ధుని
వంశజాతు లగుచు వంశవర్య!

9-503-వచనము

మఱియు, క్షత్రవృద్ధునికి రెండవకొడుకగు కుశునికిఁ బ్రీతియును, వానికి
సంజయుండును, సంజయునికి జయుండును, జయునికిఁ గృతుండును,
గృతునికి హర్యధ్వనుండును, హర్యధ్వనునకు, సహదేవుండును, సహదేవునికి
భీముండును, భీమునకు జయత్సేనుండును, జయత్సేనునకు సంకృతియు,
సంకృతికి జయుండును, జయునికి, క్షత్రధర్మండును బుట్టిరి; వీరలు క్షత్రవృద్ధుని
వంశంబునం గల రాజులు; రంభునికి రభసుండును, రభసునికి గంభీరుండును
గంభీరునికిఁ గృతుండును గల్గి; రా గృతునికి బ్రహ్మకులంబు పుట్టె; న
య్యనేసునకు శుద్ధుండును, శుద్ధునకు శుచియు, శుచికి బ్రహ్మసారథి యైన
త్రికకుత్తును జనించి; రతనికి శాంతరజుండు పుట్టె; నతండు విజ్ఞానవంతుండు,
గృతకృత్యుండు, విరక్తుండు నయ్యె.

9-504-సీస పద్యము

రజియను వానికి రాజేంద్ర! యేనూఱు;
కొడుకులు గలిగిరి ఘోరబలులు
వేల్పులెల్లను వచ్చి వేడిన నా రజి;
దైత్యులఁ బెక్కండ్ర ధరణిఁ గూల్చి
నాకంబు దేవేంద్రునకు నిచ్చె నిచ్చిన;
రజికాళ్ళకెఱిగి సురప్రభుండు

వెండియు నతనికి విబుధగేహము నిచ్చి;
సంతోషబుద్ధి నర్చన మొనర్చె

9-504.1-ఆటవెలది

నంతనా రజి మృతుడైన నతని పుత్రు
లమరవిభుడు తమ్ము నడిగికోనిన
నీక యింద్రలోక; మేలిరి యాగభా
గములు పుచ్చికోనిరి గర్వమంది.

9-505-కంద పద్యము

వేలుపులజేడు గురుచే
వేలిమి వేల్పించి బలిమి వెలయగ నిజ దం
 భోళిని రజిసుతులను ని
రూలము గావించి స్వర్గముం గైకొనియెన్.

9-32- నహుషుని వృత్తాంతము

9-506-వచనము

అది యట్లుండె; నహుషునకు యతియు, యయాతియును, సంయాతియు,
 నాయాతియు, వియతియు, గృతియు నన నార్గురు గోడుకులు దేహికి
 నింద్రియంబుల చందంబున సంభవించి; రందుఁ బెద్దకోడుకగు యతికి రాజ్యం
 బిచ్చిన నతండు విరక్తుండై.

9-507-కంద పద్యము

రాజ్యంబు పాపమూలము
రాజ్యముతో నోడలెఱుంగ రాదు సుమతియున్
 రాజ్యమునఁ బూజ్య నెఱుగడు

రాజ్యము గీజ్యమ్ము ముక్తిరతునకు నేలా?

9-508-వచనము

అని పలికి వాఁడు రాజ్యంబునకుం బాసి చనియె.

9-509-కంద పద్యము

ఆ నహుషుఁడు మఖశతమును

మానుగఁ నొనరించి యింద్రమానిని గవయం

బూని మునీంద్రులు మోచిన

యానముపై నుండి కూలె నహి యై నేలన్.

9-33- యయాతి కథ

9-510-ఉత్పలమాల

అన్నయుఁ దండ్రియుం జన, యయాతి మహీపతి యై చతుర్దిశల్

పన్నుగఁ గావఁ దమ్ములకుఁ బాలిడి శుక్రుని కూతురున్ సుసం

పన్నగుణాభిరామ వృషపర్వుని కూతురు నోలి నాంధ్రుగా

నన్నయశాలి యీ ధరణిచక్రదురంధరుఁ డయ్యెఁ బేర్చితోన్.

9-511-వచనము

అనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె.

9-512-ఆటవెలది

పార్థివుఁడు యయాతి బ్రహ్మర్షి భార్గవుఁ

డల్లుఁ డగుట మామ యగుట యెట్లు?

రాజు రాచకూతు రతిజేయఁ దగు గాక

విప్రకన్య నొంద విహిత మగునె?

9-513-వచనము

అనిన శుకుం డిట్లనియె.

9-514-సీస పద్యము

దనుజేంద్రు కూతురు తరళాక్షి శర్మిష్ఠ;
 పురములో నొకనాడు ప్రొద్దుపోక
 వేవురుబోటులు వెంటరా గురుసుత;
 యగు దేవయానితో నాట మరిగి
 పూచిన యెలదోట పొంత జొంపముగొన్న;
 క్రొమ్మావి చేరువ కొలఁకుఁ జేరి
 యందుఁ దమ్ములతేనె లాని చొక్కుచు మ్రోయు;
 నళుల ఝంకృతులకు నదిరిపడుచు

9-514.1-ఆటవెలది

వలువ లూడ్చి కొలఁకు వడిఁ జొచ్చి తమలోన
 బెల్లు రేగి నీటఁ జల్లులాడ
 నందినెక్కి మౌళి నిందురోచులు పర్వ
 శూలి వచ్చెఁ గొండచూలితోడ.

9-515-చంపకమాల

మలహరుఁ జూచి సిగ్గుపడి మానిను లందఱు సంభ్రమంబునన్
 వలువలు గట్టుచో దనుజవల్లభుకూతురు దేవయాని దు
 వ్వలువ ధరించి వేగమున వచ్చినఁ జూచి యెఱింగెఱింగి నా
 వలు విది యెట్లు కట్టికొనివచ్చిన దానవు యంచుఁ దిట్టుచున్.

9-516-వచనము

దేవయాని యిట్లనియె.

9-517-శార్దూల విక్రీడితము

ఆ **లో**కేశుముఖంబునం గలిగె బ్రాహ్మణ్యంబు బ్రహ్మంబునా
మేలై వైదికమార్గముల్ దెలుపుచున్; మిన్నంది యందున్ మహా
శీ**లుర్** భార్గవు; లందు శుక్రుఁడు సుధీ**సే**వ్యుండు; నే వానికిం
జా**లన్** నా వలువెట్లు గట్టితివి రక్షోజాతవై చేటికా!

9-518-కంద పద్యము

మహిమవతులైన భూసుర
మహిళల విత్తమ్ములు పెఱ**మ**గువల కగునే?
మహిఁ బసిఁడిగొలుసు లిడినన్
విహితములే కుక్కలకు హ**వి**ర్భాగంబుల్?

9-519-కంద పద్యము

మీ **తం**డ్రి మాకు శిష్యుఁడు
మా **తం**డ్రి గురుండు గొంత**మా**త్రం బైనం
బ్రీ**తిం** గావింపక పరి
భూ**తం** జేయుదువె తులువ పోఁడిమిఁ జెనఁటి!

9-520-వచనము

అని భర్జించుచున్న దేవయాని పలుకులు విని, కరాళించి, మ్రోగుచున్న భుజంగి
చందంబున నిట్టూర్పులు నిగిడించి, పెదవులు గొఱుకుచు శర్మిష్ట యిట్లనియె.

9-521-శార్దూల విక్రీడితము

బి**క్షుం**డై తమ తండ్రి మా జనకునిన్ బిక్షించినం దన్ను సం

రక్షింపం దుది నింత యై మఱపుతో రాజప్రసూనాకృతి
వ్రక్షిరాజతనూజతో సుగుణతో నాతో సమం బాడెడిం
గుక్షిస్సోటముగాఁగ దీనిఁ జెలు లీ కూపంబునం ద్రోవరే.

9-522-వచనము

అని పలికి

9-523-ఆటవెలది

బోటిపిండుచేతఁ బొదువంగఁ బట్టించి
రాజసమున దైత్యరాజతనయ
దొడరి దేవయానిఁ ద్రోపించె వలు వీక
క్రుంకి నూతిలోనఁ గుతిలఁకొనఁగ.

9-524-వచనము

ఇట్లు చేసి శర్మిష్ఠ పోయిన వెనుక, యయాతిభూపాలుండు వేట మార్గంబున
 నడవిం దిరుగుచు, దైవయోగంబున నా దేవయాని యున్న నూయి జేరం
 జనుదెంచి యందు.

9-525-కంద పద్యము

బంధువుల నెల్లఁ జీరుచు
నందు జలామగ్ననగ్న యై వగచుచు ని
 ర్భంధమునఁ జిక్కి వ్రేడా
సింధువున మునింగి యున్న చేడియఁ గనియెన్.

9-34- దేవయాని యయాతివరించుట

9-526-వచనము

కనుంగొని

9-527-శార్దూల విక్రీడితము

సప్తాంభోనిధిమేఖలావృతమహాసర్వసహకన్యకా
ప్రాప్తోద్యద్వరదక్షదక్షిణకరప్రాలంబముం జేసి ప్రో
తేక్షప్తం జేసి యయాతి గట్టుకొనఁ బై చేలంబు మున్నిచ్చి ప
ర్యాప్తస్వీదజలాంగి నాళిసముదాయస్వర్గవిన్ భార్గవిన్.

9-528-వచనము

ఇట్లు నూయి వెడలించిన రాజునకు రాజవదన యిట్లనియె.

9-529-మత్తేభ విక్రీడితము

ననుఁ బాణిగ్రహణం బొనర్చితకదా నా భర్తవున్ నీవ దై
వ నియోగం బిది తప్పదప్పురుషతా వ్రాక్యంబు సిద్ధంబు సౌ
ఖ్యనివాసున్ నిను మాని యెండువరునిం గాంక్షింప నే నేర్తునే?
వనజం బానెడి తేటి యన్యకుసుమావ్రాసం బపేక్షించునే?

9-530-వచనము

అదియునుం గాక.

9-531-సీస పద్యము

సుగుణాడ్య! విను నేను శుక్రుని కూతుర;
దేవయానిని దొల్లి దేవమంత్ర
తనయుండు కడుఁడు మా తండ్రిచేత మృతసం;
జీవినిఁ దా నభ్యసించువేళ
నతనిఁ గామించిన నత డొల్ల ననవుడు;

నతఁడు నేర్చిన విద్య యడఁగి పోవ
నతని శపించిన నతఁడు నా భర్త బ్రా;
హ్మణుఁడు గాకుండెడు మని శపించె

9-531.1-తేటగీతి

నది నిమిత్తంబు నాకు బ్రాహ్మణుఁడు గాఁడు
ప్రాణనాథుఁడ వీ వని పడఁతి పలుకఁ
దనదు హృదయంబు నెలఁతపైఁ దగులుపడినఁ
దమక మొక యింతయును లేక తలఁచి చూచి.

9-532-మత్తకోకిలము

దైవయోగముగాక విప్రసుతన్ వరించునె నా మనం
బే విధంబున నీశ్వరాజ్ఞయు నిట్టి దంచు వరించె ధా
త్రీవరుండును దేవయానిని ధీరబుద్ధులకున్ మనో
భావ మొక్కటియే ప్రమాణ మభావ్యభావ్య పరీక్షకున్.

9-533-వచనము

ఇట్లు వరించి, యయాతి చనిన వెనుక దేవయాని శుక్రనికడకుం జని, శర్మిష్ఠ
చేసిన వృత్తాంతం బంతయు జెప్పి కన్నీరుమున్నీరుగా వగచిన.

9-534-కంద పద్యము

కూరాత్ముల మందీరములఁ
బొరొహిత్యంబు కంటె పాపం బీ సం
సారముకంటె శిలల్ దిని
యూరక కాపోతవృత్తి నుండుట యొప్పున్.

9-535-వచనము

అని వృషర్వుకడ నుండుట నిందించుచు శుక్రుం డా కూతుం దోడ్కొని పురంబు వెడలి చన; నయ్యసురవల్లభుం డెఱింగి శుక్రుని వలనం దేవతల గెలువఁదలంచి తెరువున కడ్డంబువచ్చి, పాదంబులపైఁ బడి, ప్రార్థించి ప్రసన్నుం జేసిన, నా కోపంబు మాని శుక్రుండు శిష్యున కిట్లనియె.

9-536-తరళము

చెలులు వేవురుఁ దాను నీ సుత చేటికైవడి నా సుతం
గొలుచు చుండినఁ దీటుఁ గోపము గొల్వఁ బెట్టెదవేని నీ
వెలదిఁ దోడ్కొని వత్తు నావుడు వేగ రమ్మని భార్గవిం
గొలువఁ బెట్టి సురారివర్యుఁడు గూతు నెచ్చలిపిండుతోన్.

9-537-మత్తేభ విక్రీడితము

చలమింకేలని తన్నుఁ దండ్రి పనుపన్ శర్మిష్ఠ సన్నిష్ఠతో
జలజాతాస్యలు సద్వయస్యలు సహస్రంబున్నజస్రంబుఁ ద
న్నలమన్ దాసి సుదాసి యయ్యెఁ బగవాయన్ భూరికోపానలా
కలితగ్లానికి దేవయానికి మహాగర్వోద్యమస్థానికిన్.

9-538-వచనము

అంత.

9-539-ఉత్పలమాల

అతతమైన వేడ్క దనుజాధిపమంత్రి సురారినందనో
పేతఁ దనూభవం బిలిచి పెండ్లి యొనర్చె మహావిభూతికిం
బ్రీతి మహోగ్రజాతికి నబ్రీతికి సాధువిన్సతికిన్ సిత
ఖ్యాతికి భిన్నదుఃఖబహుకార్యభియాతికి నయ్యయాతికిన్.

9-540-వచనము

ఇట్లు యయాతికి దేవయాని నిచ్చి శుక్రుండు శర్మిష్ఠాసంగమంబు చేయకు మని యతని నియమించి పనిదె; పిదప దేవయానియు న య్యయాతివలన యదు తుర్వసులను కుమారులం గనియెను; ఒక్క రేయి చెఱంగుమాసి, దేవయాని వెలుపలనున్నయెడ శర్మిష్ఠ యెడరు వేచి యేకాంతంబున యయాతి కడకుం జని, చెఱకువింటి బోదు పువ్వుటంపఱ కోహటించి తన తలంపు జెప్పిన.

9-35- యయాతి శాపము

9-541-ఉత్పలమాల

ఆ జవరాలిఁ జూచి మన మాపగ లేక మనోభవార్దుడై
యా జనభర్త మున్ను కవి యాడిన మాట దలంచి యైనఁ జే
తోజసుఖింబులం దనిపెఁ ద్రోవగవచ్చునె దైవయోగముల్
రాజుఁట సద్రహస్యమట రాజకుమారిని మాన నేర్చునే?

9-542-వచనము

ఇట్లు యయాతివలన శర్మిష్ఠ గర్భంబై క్రమంబున ద్రుహ్యుండు, ననువుఁ, బూరువు నన మువ్వురు తనయులం గాంచె; నంత దేవ యాని తద్వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగి, కోపించి, శుక్రుకడకుం జని క్రోధమూర్ఛిత యై యున్న సమయంబున యయాతి వెంట జని, యిట్లనియె.

9-543-ఆటవెలది

మామకేల చెప్ప మాను సరోజాక్షి
దనుజతనయఁ బొంది తప్పుపడితిఁ
గామినయిన నన్నుఁ గరుణింపు పతిమాట
తండ్రిమాటకంటె దగును సతికి.

9-544-వచనము

అని పలికి పాదంబుల కెఱిగిన నయ్యింతి యొడంబడక యుండె; నంత నది
యెఱింగి శుక్రం డిట్లనియె.

9-545-కంద పద్యము

నామాటఁ ద్రోచి దానవ

భామను బొందితివి ధరణిపాలక! తగవే?

యేమాట యేది రూపము

కాముకులకు లోలుపులకుఁ గలవే నిజముల్.

9-546-వచనము

అని పలికి “నిన్ను వనితాజనహేయంబయిన ముదిమి పొందెడు” మని
శపియించిన యయాతి యిట్లనియె.

9-547-కంద పద్యము

మామా నా పైఁ గోపము

మామా నీ పుత్రియందు మానవు నాకుం

గామోపభోగవాంఛలు

ప్రేమన్ రమియించి ముదిమిఁ బిదపం దాల్తున్.

9-548-వచనము

అని పలికి యనుజ్ఞగొని, దేవయానిందోడ్కిని పురంబునకుం జని, పెద్దకొడుకగు
యదువుం బిలిచి యయాతి యిట్లనియె.

9-549-శార్దూల విక్రీడితము

నీ తల్లిం గనినట్టి శుక్రవలనన్ నేడీ జరంబొందితిన్;

నా తండ్రి యదునామధేయ! తనయా! నా వృద్ధతం దాల్పవే;
నీ తారుణ్యము నాకు నీవె; తనివో నిండార గొన్నాళ్ళు నేఁ
జేతీజాతసుఖంబులం దిరిగెదన్ శృంగారి నై పుత్రకా!

9-550-వచనము

అనిన విని తండ్రికి యదుండిట్లనియె.

9-551-శార్దూల విక్రీడితము

కాంతాహేయము దుర్వికారము దురాకండూతి మిశ్రంబు హృ
చ్చింతామూలము పీనసాన్వితము ప్రస్వేదవ్రణాకంపన
శ్రాంతిస్ఫోటకయుక్త మీ ముదిమి వాంఛందాల్చి నానాసుఖో
పాంతంబైన వయోనిధానమిది యయ్యా! తేర యీ వచ్చునే?

9-36- పూరువు వృత్తాంతము

9-552-వచనము

అని యదుం డొడంబడకున్న యయాతి దుర్వసు ద్రుహ్యదుల నడిగిన వారును
యదువు పలికినట్ల పలికినఁ గడగొట్టు కుమారుండైన పూరువున కిట్లనియె.

9-553-ఉత్పలమాల

పిన్నవుగాని నీవు కడుబెద్దవు బుద్ధుల యందు రమ్మ నా
యన్న! మదాజ్ఞ దాటవుగ దన్న! వినీతుడ వన్న! నీవు నీ
యన్నలు చెప్పినట్లు పరిహారము చెప్పకు మన్న! నా జరన్
మన్నన దాల్చి నీ తరుణిమం బొనగూర్చుము నాకుఁ బుత్రకా!

9-554-వచనము

అనిన విని గురుభక్తిగుణాధారుండయిన పూరుం డిట్లనియె.

9-555-శార్దూల విక్రీడితము

అయ్య నన్నిట వేడనేల? భవదీయాజ్ఞాసముల్లంఘనం
బయ్యుండం బరిహారమున్నొడువ నే నన్యాయినే? నీ జరన్
నెయ్యం బొప్పగఁ దాల్చి, నా తరుణిమన్ నీకిచ్చెదం, బంపినం
గయ్యం బాడెడి పుత్రకుండు క్రిమిసంకాశుండు గాకుండునే?

9-556-వచనము

అదియునుం గాక.

9-557-కంద పద్యము

మునివృత్తి డయ్య నేటికి
జనపాలక! సుగతిఁ గోరు సత్పురుషులకుం
 దనుఁ గన్న తండ్రిజెప్పిన
పని చేసిన సుగతి గొంగుపసిఁడియ కాదే?

9-558-కంద పద్యము

పనుపక చేయుదు రధికులు
పనిచిన మధ్యములు పొందుపటతురు తండ్రుల్
 పని చెప్పి కోరి పనిచిన
ననిశము మాటాడు పుత్రు లధములు దండ్రీ!

9-559-వచనము

అని పలికి పూరుండు ముదిమి చేకొని తన లేబ్రాయంబు యయాతి కిచ్చెను; అ
 య్యయాతియుం దరుణుండై.

9-560-శార్దూల విక్రీడితము

ఏడా ద్వీపము లేడు వాడలుగ సర్వేలాతలంబెల్లఁ బె
న్వడై పోడిమి నేలుచుం బ్రజల నన్వేషించి రక్షించుచుం
దోడన్ భార్గవి రా మనోజసుఖసంతోషంబులం దేలుచుం
గ్రీడించెన్ నియతేంద్రియుం డగుచు నా క్రీడాతిరేకంబులన్.

9-561-కంద పద్యము

మర్మంబుల నతిసాధ్వీ
ధర్మంబుల దేవయాని ద్రున ప్రాణేశున్
నర్మముల మనోవాక్తను
కర్మంబుల నొండులేక కడు మెప్పించెన్.

9-562-శార్దూల విక్రీడితము

అకాశంబున మేఘబృందము ఘనంబై సన్నమై దీర్ఘమై
యేకంబై బహురూపమై యడఁగు నట్టిదేవుగర్భంబులో
లోకశ్రేణి జనించుచున్ మెలఁగుచున్ లోపించు నా దేవు సు
శ్రీకాంతున్ హరిఁగూర్చి యాగములు చేసెన్ నాహఘం డిమ్ములన్.

9-563-వచనము

మఱియును.

9-564-ఉత్పలమాల

చెలికాండ్రం గరులన్ రథమ్ముల భటశ్రేణిం దురంగంబులం
గలలోగన్న ధనావళిన్ సమములంగాఁ జూచుచున్ భార్యతో
బలు వేలేండ్లు మనోజభోగలహరీప్రర్యాప్తుడై తేలియున్
బలుతృష్ణం గడఁగాన కెంతయు మహాబంధంబులన్ స్రుక్కుచున్.

9-37- యయాతి బస్తోపాఖ్యానము

9-565-వచనము

ఒక్క దినంబున నాత్మజ్ఞానంబునంజేసి కాంతానిమిత్తంబున మోసపోవుట
యెఱింగి యయాతి యతివిషాదంబునొంది దేవయాని కిట్లనియె.

9-566-కంద పద్యము

మన చారిత్రమువంటిది

విను మితిహాసంబు గలదు; వృద్ధజనములున్

మునులును మెత్తురు; నీవును

మనమున నంగీకరింపు మంజులవాణీ!

9-567-వచనము

అది యెట్టిదనిన.

9-568-సీస పద్యము

అజ మొకం డడవిలో నరుగుచుం దాఁ గర్క;

ఫలమున నూతిలోపలికి జాటి

లోగెడి ఛాగి నాలోకించి కామి యై;

కొమ్మున దరిఁ గొంత గూలఁ ద్రోచి

వెడలింపనచ్చాగి విభునిగాఁ గోరిన;

నగుగాక యని తాను నదియుఁ దిరుగ

నెన్నియేనిని దన్ను నెంత కామించిన;

నన్నిటికిని భర్త యై తనర్చి

9-568.1-తేటగీతి

వాని నే ప్రొద్దు రతులకు వశలఁ జేసి

సొరిదిఁ గ్రీడించి క్రీడించి చొక్కిచొక్కి

కాముఁ డనియెడి దుస్సహగ్రహముకతన
జిత్త మేమటి మత్తిల్లి చెల్లఁ జిక్కి .

9-569-కంద పద్యము

వెడ విలుతుకేళిఁ జిగురా
కడిదపు వ్రేటునకు లోగి యతి మోహితుడై
విడువక సతులం దగిలెడు
జడునకు నెక్కడివి బుద్ధిదాతుర్యంబుల్?

9-570-వచనము

అంత నచ్చాగంబు దన పిదపం దగిలిన ఛాగినీనివహంబు లోపలం జూడనొప్పెడి
 ఛాగి యందుఁ దగిలి క్రీడింపం గని, నూతిలోపలంబడి వెలువడిన ఛాగి, తన
 పతివలని నెయ్యంబు లేకుండుటకు విన్ననై తన మనంబున.

9-571-కంద పద్యము

పలికినఁ బలుకులు పలుకఁడు
కలఁచున్ నవకాంతఁ జూచి కడు సంచలుడై
 నిలిచిన చోటన్ నిలువఁడు
 నిలువెల్లను గల్గ కామి నిజమరి గలఁడే.

9-572-వచనము

అని పలికి విడిచి చనిన నయ్యజవల్లభుండు సురతపరతంత్రుండై, మిసిమిసి
 యను శబ్దంబుచేయుచు, దచ్చాగి వెంటంజని, యొడంబటుపంజాలకుండె; నంత
 దానికిఁ గర్త యైన బ్రాహ్మణుండు రోషంబున రతినమర్దంబు గాకుండ
 నల్లాడుచుండ ఛాగవృషణంబులు ద్రెంచివేసిన, నచ్చాగంబు గ్రిందబడి

వేడుకొనినఁ, బ్రయోజనంబు పొడగని యోగవిదుండు గావున బ్రాహ్మణోత్తముండు
గ్రమ్మఱ నయ్యజవృషణంబులు సంధించిన.

9-573-కంద పద్యము

వృషణములు మరలఁ గలిగిన

సుషముండై ఛాగవిభుఁడు సుందరితోడన్

విషయసుఖంబులఁ బొందుచుఁ

దృష తుదిఁ గనఁ డయ్యెఁ బెక్కు దివసము లయ్యున్.

9-574-వచనము

అని యివ్వధంబున యయాతి దేవయానికి నిజవృత్తాంతంబు గథారూపంబున
నెఱింగించి యిట్లనియె.

9-575-మత్తేభ విక్రీడితము

అబలా! నీ నిబిడాతిదుర్జయ సలజ్ఞాపాంగభల్లంబులం

బ్రబలంబైన మనంబు భగ్నుముగ నా ప్రావీణ్యముం గోలుపో

యి బలిష్ఠుండగు కాముబారిఁ బడి నే నెట్లోర్తునే బందిక

తై బడిం బాపపుఁ దృష్ణ యిప్పు డకటా! దీర్ఘాకృతిన్ రొప్పెడిన్.

9-576-కంద పద్యము

అదలదు ప్రాణము లదలినఁ

గదలదు సర్వాంగకములుఁ గదలుచు నుండన్

వదలదు బిగువులు వదలినఁ

దుదిలే దీ తృష్ణ దీనిఁ ద్రుంపఁగవలయున్.

9-577-కంద పద్యము

వెయ్యేం డ్లయ్యెను నీతోఁ
గ్రయ్యంబడి యున్నవాఁడఁ గామసుఖములం
 గుయ్య దొక యించుకైన
నైయ్యదు కొనలిడియెఁ దృష్ట నవపద్మముఖీ!

9-578-కంద పద్యము

ముదిసెను దంతావళియును
ముదిసెను గేశములు దనువు ముదిసెం దనకున్
 ముదియ నివి రెండు చిక్కెను
బ్రదికెడి తీపియును విషయపక్షస్పృహయున్.

9-579-కంద పద్యము

కడలే దాశాలతకుం
గడఁ జుడఁగఁ గానరాదు కడఁ గనిరేనిన్
 గడు ముదమున సంసారము
గడఁ గందురు తత్త్వవిదులు గమలదళాక్షీ!

9-580-కంద పద్యము

మండన హాటక పశు వే
దండాశ్వ వధూ దుకూల ధాన్యాదులు పె
 క్కుండియు నాశాపాశము
ఖండింపఁగ లేవు మఱియుఁ గడమయ చుమ్మి.

9-581-కంద పద్యము

కామోపభోగసుఖములు
వేమాటును బురుషుఁ డనుభవించుచు నున్నం

గామంబు శాంతిఁ బొందదు

దూమధ్వజఁ డాజ్యవృష్టిఁ ద్రుంగుడు పడునే?

9-582-ఆటవెలది

అక్క తల్లి చెల్ల లాత్మజ యెక్కిన

పాను పెక్కఁ జనదు ప్రద్యునయన!

పరమయోగిక్షణ బలిమిని నిందియ

గ్రామ మధికపీడఁ గలుగఁ జేయు.

9-583-కంద పద్యము

వెంగలివిత్రయి తిరుగుచుఁ

గంగారై చెడక ముక్తిఁ గాంక్షించు నతం

డంగనలతోడ విడువని

సంగడములు వదలవలయు జలజాతముఖీ!

9-584-వచనము

అదిగావున నేడు మొదలు తృష్ణాఖండనంబు చేసి, నిర్విషయుండనయి,
యహంకారంబు విడిచి, మృగంబులం గలసి, వనంబున సంచరించెద;
పరబ్రహ్మంబునందుఁ జిత్తంబుజేర్చెద బ్రహ్మనిష్ఠ మనుష్యులకు నాశానివారిణి
యగుటం జేసి యే నందుఁ దత్పరుండనై యాహారనిద్రాదియోగంబులం
బరిహరించెద నాత్మవిదుండై సంసార నాశంబులఁ దలంచినవాడై విద్వాంసుఁ”
డని పలికి, పూరుని యౌవనం బతని కిచ్చి ముదిమి దాను గైకొని
విగతలోభుండై, నిజ భుజ శక్తిపాలితం బగు భూమండలంబు విభాగించి,
ద్రుహ్యునకుఁ బూర్వభాగంబును, యదువునకు దక్షిణభాగంబును,

దుర్వసునకుఁ బశ్చిమదిగ్భాగంబును, ననువునకు నుత్తరదిగ్భాగంబును
సంరక్షింపుండని యిచ్చి వారల సమక్షంబున.

9-585-కంద పద్యము

నాలుగుచెఱగుల నేలయుఁ

బాలింపుం డనుచు నగ్రభవులను బంచెన్

భూలోక మేలు మనుచును

బాలార్యోదారుఁ బూరుఁ బట్టము గట్టెన్.

9-586-వచనము

ఇట్లు పూరునికి రాజ్యంబిచ్చి పెక్కువర్షంబులందు ననుభూతంబు లయిన
యింద్రియసుఖంబులు వర్జించి.

9-587-కంద పద్యము

మిక్కులి సుజ్ఞానంబునఁ

జక్కుగఁ దెగనడచి వైరిషడ్వర్గంబున్

ఱిక్కులు వచ్చిన విహగము

రక్కున నీడంబు విడుచు కరణి నుదితుడై.

9-588-కంద పద్యము

కారుణికోత్తముడగు హరి

కారుణ్యముకతన నతఁడు పునుడై గెలిచెం

గ్రూరములగు విషయంబుల

నూరక గెలువంగ శక్తుఁ డొక్కుడు గలడే?

9-589-వచనము

మఱియు నిర్మూలితసకలసంగుండై సత్త్వరజస్తమోగుణంబుల దిగనాడి
నిర్మలంబయి, పరమంబయిన వాసుదేవాభిధానబ్రహ్మంబునందు
యయాతిభూపాలుండు స్వతస్సిద్ధయయిన భాగవతగతిం జెందెను; అంత.

9-590-సీస పద్యము

ప్రాణేశుఁ డాడిన పలుకులు నగవులు;
గాఁ జూడ కంతరంగమున నిలిపి
పథికులై పోవుచుఁ బానీయశాలలఁ;
జల్లగా నుండెడి జనుల యట్ల
సంసారమునఁ గర్మసంబంధులై వచ్చి;
యాలు బిడ్డలు మగం డనుచుఁ గూడి
యుండుట గాని సంయోగంబు నిత్యంబు;
గా దీశమాయాప్రకల్పితంబు

9-590.1-తేటగీతి

దీని విడుచుట దగ వని తెగువ మెఱసి
నిద్రచాలించి మేల్కొన్న నేర్పు చాల
గలిగి భార్గవి సర్వసంగముల విడిచి
హరిపరాధీన యై ముక్తి కరిగె నధిప!

9-591-వచనము

అని యిట్లు యయాతిచరితంబు చెప్పి “భగవంతుండును
సర్వభూతనివాసుండును, శాంతుండును, వేదమయుండును నైన వాసుదేవునికి
నమస్కరించెద” నని శుకుం డిట్లనియె.

9-38- పూరుని చరిత్ర

9-592-కంద పద్యము

భారత! నీవు జనించిన

పూరుని వంశంబునందుఁ బుట్టినవారిం

జారు యశోలంకారుల

ధీరుల వినిపింతు నధిక తేజోధనులన్.

9-593-వచనము

పూరునకు జనమేజయుండు, జనమేజయునకుఁ బ్రాచీన్వాంసుండు, నా
ప్రాచీన్వాంసునకుఁ బ్రవిరోధనమన్యువు, నతనికిఁ జారువుఁ బుట్టి; రా
చారువునకు సుద్యువు, సుద్యువునకు బహుగతుండును, బహుగతునకు
శర్యాతియు, శర్యాతికి సంయాతియు, సంయాతికి రౌద్రాశ్వండును,
రౌద్రాశ్వనకు ఘృతాచి యను నచ్చరలేమ యందు ఋతేపువుఁ, గజేపువు,
స్థలేపువు, గృతేపువు, జలేపువు, సన్నతేపువు, సత్యేపువు, ధర్మేపువు,
వ్రతేపువు, వనేపువు నను వారు జగదాత్మభూతుండైన ప్రాణునకు
నింద్రియంబుల చందంబునఁ బదుగురు గొడుకులు జన్మించి; రండు
ఋతేపువునకు నంతిసారుండును, నంతిసారునకు సుమతియు, ధ్రువుండు,
నప్రతిరథుండునన మువ్వురు పుట్టి; రండు నప్రతిరథునికిఁ గణ్వండును,
గణ్వనికి మేధాతిథియు, నతనికి బ్రస్కందుండు మొదలగు బ్రాహ్మణులును
జన్మించి; రా సుమతికి రైభ్యుండు పుట్టి; రైభ్యునకు దుష్యంతుడు పుట్టి.

9-39- దుష్యంతుని చరిత్రము

9-594-కంద పద్యము

పారావారపరీతో

దార ధరాభారదక్ష దక్షిణహస్త

శ్రీ రాజిల్లగ నొకనాఁ

డా రాజేంద్రుండు వేటయం దభిరతుడై.

9-595-కంద పద్యము

గండక కంఠీరవ భే

రుండ శశవ్యాళ కోల రోహిష రురు వే

దండవ్యాఘ్ర మృగాదన

చండ శరభ శల్య భల్ల చమరాటవులన్.

9-596-కంద పద్యము

చప్పుడు చేయుచు మృగముల

రోప్పుచు నీరముల యందు రోయుచు వలలం

ద్రప్పుకొని పడఁగఁ బోవుచుఁ

దప్పుక వ్రేయుచును వేటతమకం బొప్పన్.

9-597-కంద పద్యము

మృగయూథంబుల వెంటను

మృగలాంఛన సన్నిభుండు మృగయాతురుడై

మృగయులు గొందఱు గొలువఁగ

మృగరాజపరాక్రమంబు మెఱయఁగ వచ్చెన్.

9-598-వచనము

ఇట్లు వచ్చివచ్చి దైవయోగంబునఁ గణ్వమహాముని తపోవనంబు చేరం జని.

9-599-సీస పద్యము

ఉరుతర శ్రాంతాహి యుగళంబులకుఁ బింఛ;

ముల విసరెడి కేకిముఖ్యములను

గరుణతో మదయుక్త కలభంబులకు మేత;
 లిడుచు ముద్దాడు మృగేంద్రములును
 పునమ్మగాదనములు గాపుగా లేళ్ళతో;
 రతులు సాగించు సారంగములను
 నునుపుగా హోమధేనువుల కంఠంబులు;
 దువ్వుచు నాడు శార్దూలములను

9-599.1-తేటగీతి

దార కలహించు నుందురు దంపతులకు
 మైత్రి నంకించు మార్జాలమల్లములను
 మతిని జాతివైరంబులు మాని యిట్లు
 గలసి క్రీడించు మృగములఁ గాంచె నతఁడు.

9-600-కంద పద్యము

ఇతైఃగున మృగజాతుల
 పొత్తులు మే మెఱుంగ మనుచు భూవల్లభుఁడుం
 జిత్తములోపల నా ముని
 సత్తము సద్వృత్తమునకు సంతసపడుచున్.

9-601-కంద పద్యము

హల్లక బిసురుహ సరసీ
 కల్లోలోత్పల్ల యూధికా గిరిమల్లీ
 మల్లీ మరువక కురువక
 సల్లలితానిలమువలన సంతుష్టుండై

9-602-వచనము

దుష్కంతుండు వచ్చు నవసరంబున.

9-603-కంద పద్యము

ఇందిదిరాతిసుందరి

యిందిదిరచికుర యున్న దిందింద; శుభం

బిం దిందువంశ; యను క్రియ

నిందీవరవీధి మ్రోసె నిందిందిరముల్.

9-604-కంద పద్యము

మా కందర్పుని శరములు

మాకందము లగుటఁ జేసి మా కందంబుల్

మాకందము లను కైవడి

మాకందాగ్రములఁ బికసమాజము లులిసెన్.

9-605-వచనము

అంత.

9-606-కంద పద్యము

ఇందున్న కణ్వమునికిని

వందన మొనరించి తిరిగి వచ్చెద ననుచుం

బొందుగ ననుచరులను దా

నందట నందంద నిలిపి యటఁ జని మ్రోలన్.

9-607-శార్దూల విక్రీడితము

అ కణ్వాశ్రమమందు నీరజనివాసాంతప్రదేశంబులన్

మాకందంబులనీడఁ గల్పలతా మధ్యంబులన్ మంజు రం

భాకాండాంచితశాలలోఁ గుసుమ సంపన్నస్థలిం జూచె నా
భూకాంతుండు శకుంతలన్ నవనటద్భూపర్యటత్కుంతలన్.

9-608-కంద పద్యము

దట్టపుఁ దుఱుమును మీదికి
మిట్టించిన చన్నుగవయు మిఱుమిఱు చూడ్కుల్
నట్టాడునడుముఁ దేనియ
లుట్టాడు మోవియును మనము నూరింపంగన్.

9-609-వచనము

అంతనా రాజకుమారుం డలరుటమ్ములవిలుకాని వెడవింట
ఘణఘణాయమానలయి మ్రోయు ఘంటలకుం బంటించి, తన మనంబున.

9-610-శార్దూల విక్రీడితము

వన్యాహారములన్ జితేంద్రియత నావ్రాసించు నా కణ్వుఁ డీ
కన్యారత్నము నే గతిం గనియెడిం; గాదీ కురంగాక్షి రా
జన్యాపత్యముగాఁగనోపు; నభిలాషం బయ్యె; గాదేని నే
యన్యాయక్రియలందుఁ బొరవుల కెం ద్రాశించునే చిత్తముల్?

9-611-కంద పద్యము

అడిగిన నృపసుతుఁ గానని
నొడివెడినో యిది మనంబు నొవ్వ నని విభుం
డుడురాజవదన నడుగక
తడుమన యొక కొంత ప్రొద్దు దడఁబడ జొచ్చెన్.

9-612-వచనము

మఱియు నెట్టకేలకుఁ దన చిత్తసంచారంబు సత్యంబుగాఁ దలంచి యిట్లనియె.

9-613-కంద పద్యము

భూపాలక కన్యక వని

నీ పయిఁ జిత్తంబు నాఁటె; నీవా రేరీ?

నీ పేరెవ్వరు? నిర్జన

భూపర్యటనంబు దగవె? పూర్ణేందుముఖీ!

9-614-వచనము

అని పలుకుచున్న రాజకుమారుని వదనచంద్రికారసంబు నేత్ర
చకోరంబులవలనం ద్రావుచు, నయ్యువిద విభ్రాంతయై యున్న సమయంబున.

9-615-కంద పద్యము

కంఠేకాలునిచేతం

గుంఠితుఁడగు టెట్లు మరుఁడు? కుసుమాస్తంబుల్

లుంఠించి గుణనినాదము

రంఠమ్మన బాల నేసె రవరవ గదురన్.

9-616-వచనము

ఇట్లు వలరాచవాని క్రొవ్విరికోలవేడిమిఁ దాలిమిపోడిమి చెడి, యా వాలుఁగంటి
యిట్లనియె.

9-617-మత్తేభ విక్రీడితము

అనివార్యప్రభ మున్ను మేనకయు విశ్వామిత్రభూభర్తయుం

గని; రా మేనక డించిపోయెనడవిం; గణ్వుండు నన్నింతగా

మనిచెన్; సర్వము నామునీంద్రుఁ డెఱుఁగున్; మద్భాగధేయంబునన్

నినుగంటిం బిదపం గృతార్థ నగుచున్ నేడీ వనాంతంబునన్.

9-618-కంద పద్యము

నీ వారము ప్రజలేమును

నీవారము పూజగొనుము నిలువుము నీవున్

నీవారును మా యింటను

నీవారాన్నంబుగొనుడు నేడు నరేంద్రా!

9-619-వచనము

అని పలికిన, దుష్కంతుండు మెచ్చి, మచ్చెకంటి యిచ్చ యెఱింగి యిట్లనియె.

9-620-ఆటవెలది

రాజతనయ వగుదు రాజీవదళనేత్ర!

మాట నిజము లోనిమాటలేదు

తనకు సదృశుఁడయిన తరుణునిఁ గైకొంట

రాజసుతకుఁ దగవు రాజవదన!

9-621-వచనము

అని మఱియుఁ దియ్యని నెయ్యంపుం బలుకులవలన నయ్యువిద నియ్యకొలిపి.

9-622-కంద పద్యము

బంధురయశుఁడు జగన్నుత

సంధుఁడు దుష్కంతుఁ డుచిత సమయజ్ఞుండై

గంధగజగమన నప్పుడు

గాంధర్వవిధిన్ వరించె గహనాంతమునన్.

9-40- భరతుని చరిత్ర

9-623-వచనము

ఇవ్విధంబున నమోఘవీర్యుండగు నా రాచపట్టి, దపసిరాచూలికిఁ జూలు
నెక్కిలిపి, మఱునాఁడు తన వీటికిం జనియె; నయ్యంతయుఁ గొంతకాలంబునకుఁ
గొడుకుం గనినఁ గణ్యమునీంద్రుం డా రాచపట్టికి జాతకర్మాది మంగళాచారంబు
లొనర్చె; నా డింభకుండును దినదినంబునకు బాలచంద్రుఁడునుం బోలె
నెదుగుచు.

9-624-కంద పద్యము

కుంఠితుఁడుగాక వాఁడు
త్వంతం దన పిన్ననాఁడె కణ్యవనచర
త్వంఠీరవ ముఖ్యంబుల
కంతములం బట్టి యడుచుఁ; గట్టున్; విడుచున్.

9-625-వచనము

అంత నా కణ్యమునీంద్రుండు బాలకుం జూచి శకుంతల కిట్లనియె.

9-626-ఉత్పలమాల

పట్టపురాజు నీ మగఁడు; పాపఁడు నన్నిట నెక్కు డంతకుం;
బట్టపుదేవివై గఱువ బాగున నుండక పాటువారితో
గట్టువనంబులో నవయఁగాఁ బనిలే దిటఁ దర్లిపోగదే
పుట్టిన యిండ్ల మానినులు పోరచిగా ననిశంబు నుందురే?

9-627-వచనము

అనిన నియ్యకొని.

9-628-కంద పద్యము

ఆ పిన్నవాని నతుల

వ్యాపారు నుదారు వైష్ణవాంశోద్భవునిం

జూపెద నంచు శకుంతల

భూపాలునికడకు వచ్చెఁ బుత్రుని గొనుచున్.

9-629-వచనము

వచ్చి దుష్కంతుండున్న సభామండపంబునకుం జని నిలిచి యున్న యెడ.

9-630-మత్తేభ విక్రీడితము

వల కేలన్ గురుచక్రరేఖయుఁ బదద్వంద్వంబునం బద్మరే

ఖలు నొప్పారఁగ నందు వచ్చిన రమాకాంతుండు నాఁ గాంతి న

గ్గలమై యున్న కుమారు మారసదృశాకారున్ విలోకించి తాఁ

బలుకం డయ్యె విభం డెఱింగి సతి విభ్రాంతాత్మ యై యుండగన్.

9-631-వచనము

ఆ సమయంబున.

9-632-మత్తేభ విక్రీడితము

అదె నీ వల్లభ; వాఁడు నీ సుతుఁడు; భార్యాపుత్రులం బాత్రులన్

వదలంగా; దలనాఁటి కణ్వవనికా వైవాహికారంభముల్

మది నూహింపు; శకుంతలావచనముల్ మాన్యంబుగా భూవరేం

ద్ర! దయం జేకొనుమంచు మ్రోసెను వియద్వాణీవధూవాక్యముల్.

9-633-వచనము

ఇట్లశరీరవాణి సర్వభూతంబులకుఁ దేటపడ భరింపు మని పలికిన, నా
కుమారుండు భరతుండయ్యె; నంత నా రాజు రాజవదన నంగీకరించి తనూభవుం
జేకొని కొంతకాలంబు రాజ్యంబుజేసి పరలోకంబునకుం జనియె; తదనంతరంబ.

9-634-కంద పద్యము

రెండవహరి క్రియ ధరణీ

మండలభారంబు నిజసమంచితబాహ్

దండమున నిలిపి తనకును

భండనమున నెదురులేక భరతుం డొప్పెన్.

9-635-వచనము

మఱియునా దౌష్ఠ్యంతి, యమునాతటంబున దీర్ఘతపుండు పురోహితుండుగా
డెబ్బదియెనిమిదియును, గంగాతీరంబున నేఁబది యయిదును, నిట్లు
నూటముప్పదిమూడశ్వమేధయాగంబులు సదక్షిణంబులుగా నొనర్చి;
దేవేంద్రవిభవంబున నతిశయించి, పదుమూడవేలునెనుబదినాలుగు
కదుపుధేనువులుగలయది ద్వంద్వంబనం బరఁగు, నట్టి వేయి ద్వంద్వంబుల
పాడిమొదవులఁ గ్రేపులతోడ నలంకారసహితలం జేసి వేవురు బ్రాహ్మణుల కిచ్చి,
మష్కార తీర్థకూలంబున విప్రముఖ్యులకుఁ బుణ్యదినంబున గనక భూషణ
శోభితంబులయి ధవళదంతంబులు గల నల్లని యేనుంగులం బదునాలుగులక్షల
నొసంగె; దిగ్విజయకాలంబున శక, శబర, బర్హర, కష, కిరాతక, హూణ, మ్లేచ్ఛ
దేశంబుల రాజులఁ బీచంబడంచి, రసాతలంబున రాక్షస కారాగృహంబులందున్న
వేల్పుల గరితలం బెక్కండ్ర విడిపించి తెచ్చి, వారల వల్లభులం గూర్చె;
త్రిపురదానవుల జయించి; నిర్జరుల నిజమందిరంబుల నునిచె; నతని రాజ్యంబున
గగన ధరణీతలంబులు ప్రజలుగోరిన కోరిక లిచ్చుచుండె; నివ్విధంబున.

9-636-ఆటవెలది

సత్యచరితమందుఁ జలమందు బలమందు
భాగ్యమందు లోకపతులకంటె
నెక్కుడైన పేర్ని నిరువదియేడువే
లేండ్లు ధరణి భరతుఁ డేలె నధిప!

9-637-కంద పద్యము

అర్థపతికంటెఁ గలిమిఁ గృ
తార్థుండై యతుల శౌర్య ములవడియు నతం
డర్థములను బ్రాణములను
వృర్థము లని తలచి శాంతుఁ డయ్యె నరేంద్రా!

9-638-కంద పద్యము

భరతుని భార్యలు మువ్వరు
వరుసం బుత్రకులఁ గాంచి వల్లభుతోడన్
సరిగారని తోడ్కోడను
శిరములు దునుమాడి రాత్మ శిశువుల నధిపా!

9-639-వచనము

ఇట్లు విదర్భరాజపుత్రికలు శిశువులం జంపిన భరతుం డపుత్రకుండై మరుత్
స్తోమంబను యాగంబు పుత్రార్థియై చేసి, దేవతల మెప్పించెను;
అయ్యవసరంబున.

9-640-సీస పద్యము

అన్న యిల్లాళిఁ జూలానిని మమతాఖ్యఁ;
జూచి బృహస్పతి సురతమునకుఁ

దొరకొని పైబడ్డఁ దొల్లి గర్భంబున;
 నున్న బాలుఁడు భయం బొదవి వలదు
 తగదని మొఱజేయఁదమకంబుతో వాని;
 నంధుండ వగుమన్న నలిగి వాఁడు
 యోనిలోపలి వీర్య మూడఁ దన్నిన నేలఁ;
 బడి బిడ్డఁడై యున్నఁ బాయ లేక

9-640.1-ఆటవెలది

నితని పెంపు; కొడుకు లిరువురు జన్మించి
 రనుచు వెలయఁ జేయు మనిన మమతఁ
 బెంపఁజాల; నీవ పెంపు; భరింపు; మీ
 ద్వాజు ననుచుఁ జనియె దాని విడిచి.

9-641-వచనము

ఇట్లు చఱ్యని భార్య యగు మమతయు బృహస్పతియు శిశువుం గని,
 ద్వాజుండైన వీని నీవ నీవ భరింపుమని, వదినె మఱిదులు దమలో
 నొండొరువులం బలికిన కారణంబున వాఁడు భరద్వాజుండయ్యె; గర్భస్థుండయిన
 వాఁడు బృహస్పతి శాపంబున దీర్ఘతముండయ్యె; నంత నా బృహస్పతియు
 మమతయు నుదయించిన వాని విడిచి నిజేచ్ఛం జనిన, మరుత్తులు వానిం
 బోపించి పుత్రార్థి యయిన భరతున కిచ్చిరి; భరతుండు వానిం జేకొనియె;
 వితథంబయిన భరతవంశంబునకు నా భరద్వాజుండు వంశకర్త యగుటం జేసి
 వితథుండనం బరగె నా వితథునికి మన్యువు, మన్యువునకు బృహత్క్షత్ర జయ
 మహావీర్య నర గర్గు లను వారేవురు సంభవించి; రందు నరునికి సంకృతి,
 సంకృతికి గురుండు, రంతిదేవుం డన నిరువురు జన్మించిరి; అందు.

9-41- రంతిదేవుని చరిత్రము

9-642-సీస పద్యము

రాజవంశోత్తమ! రుతిదేవుని కీర్తి;
 యేల చెప్పఁగ? విను మిందు నందు
 నా రాజు దన సంచితార్థంబు లన్నియు;
 నెడపక దీనుల కీచ్చియిచ్చి
 సకుటుంబుఁడై ధైర్యసంయుతుండై పేద;
 యై కూడు నీరులే కథమవృత్తి
 నెందేని నలువదియైనిమిది దివసముల్;
 చరియింప నొకదివసంబు రేపు

9-642.1-ఆటవెలది

నెయ్యి పాయసంబు నీరును గలిగిన
 బహుకుటుంబభారభయముతోడ
 నలసి నీరుపట్టు నాకలియును మిక్కి
 లొదవఁ జూచి కుడువ నుత్సహించె.

9-643-వచనము

అయ్యవసరంబున.

9-644-సీస పద్యము

అతిథి భూసురుఁ డొక్కఁ డ్రాహార మడిగినఁ;
 గడపక ప్రియముతో గారవించి
 హరిసమర్పణ మంచు నన్నంబులో సగ;
 మిచ్చిన భుజియించి యేగె నాతఁ;
 డంతలో నొక శూద్రుఁ డశనార్థి యై వచ్చి;

పొడసూప లేదనఁ బోక తనకు
నున్న యన్నములోన నొక భాగమిచ్చిన;
సంతుష్టుడై వాడు చనిన వెనుక

9-644.1-ఆటవెలది

కుక్కగమియుఁ దాను నొక్క డేతేర నా
యన్న శేష మిచ్చి సన్నయంబు
లాడి మ్రొక్కి పంప నోడక చండాలుఁ
డొక్కడరుగుదెంచి చక్క నిలిచి.

9-645-కంద పద్యము

హీనుడఁ జండాలుండను
మానవకులనాథ! దప్పి మానదు; నవలం
బోనేర; నీకుఁ జిక్కిన
పానీయము నాకుఁ బోసి బ్రతికింపగదే.

9-646-వచనము

అనిన వాని దీనాలాపంబులకుఁ గరుణించి రా జిట్లనియె.

9-647-ఉత్పలమాల

అన్నము లేదు కొన్ని మధురాంబువు లున్నవి; త్రావు మన్న! రా
వన్న! శరీరధారులకు నాపద వచ్చిన వారి యాపదల్
గ్రన్నన మాన్చి వారికి సుఖంబులు చేయుటకన్న నొండు మే
లున్నదె? నాకు దిక్కు పురుషోత్తముఁ డొక్కడ చుమ్ము పుల్కసా!

9-648-వచనము

అని పలికి

9-649-మత్తేభ విక్రీడితము

బలవంతంబగు నీరుపట్టున నిజప్రాణాంతమై యున్నచో
నలయం డేమియు; వీని హృజ్వరము నాయాసంబు ఖేదంబు నా
జలదానంబున నేడు మాను ననుచున్ సర్వేశ్వరాధీనుడై
జలముం బోసెను రంతిదేవుడు దయం జండాలపాత్రంబునన్.

9-650-వచనము

తదనంతరంబ; బ్రహ్మాది దేవతలు సంతోషించి, రంతిదేవునికి మేలుచేయం
 దలచి, నిజాకారంబులతో ముందట నిలువంబడి యా రాజు దైర్యపరీక్షార్థంబు
 దమ చేసిన వృషలాది రూపంబులగు విష్ణుమాయ నెఱింగించిన, నా నరేంద్రుం
 డందఱకు నమస్కరించి.

9-651-కంద పద్యము

వారల నేమియు నడుగక
నారాయణభక్తి దన మనంబున వెలుగన్
 ధీరుం డాతడు మాయా
పారజ్ఞం డగుచు బరమపదముం బొందెన్.

9-652-కంద పద్యము

ఆ రాజుని గొలిచిన
వారెల్లఁ దదీయ యోగవైభవమున శ్రీ
 నారాయణ చింతనులై
చేరిరి యోగీశులగుచు సిద్ధపదంబున్.

9-653-వచనము

ఇట్లు రంతిదేవుండు విజ్ఞానగర్భిణి యగు భక్తివలనఁ బరమపదంబునకుం జనియె; నంత గర్గునకు శిని జన్మించె. శినికి గార్గ్యుండు గలిగె; నాతనినుండి బ్రాహ్మణకులంబయ్యె; మహావీర్యునికి నురుక్షయుండును, నురుక్షయునకుఁ ద్రయారుణియుఁ గవియుఁ బుష్కరారుణియు నను మువ్వురు సంభవించిరి; వారును బ్రాహ్మణులయి చనిరి; బ్రహ్మక్షత్రునికి సుహోత్రుండు, సుహోత్రునకు హస్తయు జనించి రా హస్త దన పేర హస్తినాపురంబు నిర్మించె నా హస్తకి నజమీడుండును ద్విమీడుండును బురుమీడుండును నన మువ్వురు జనియించి; రం దజమీడుని వంశంబునం బ్రియమేధాదులు గొందరు పుట్టి బ్రాహ్మణులయి చని; రయ్యజమీడునికి బృహదిషుడు నతని పుత్రుండు బృహద్దనువు, నతనికి బృహత్కాయుండు, నతనికి జయద్రథుండు, నతనికి విశ్వజిత్తు, విశ్వజిత్తునకు సేనజిత్తు, సేనజిత్తునకు రుచిరాశ్వండు, దృఢహనువుఁ గాశ్వండు వత్సుండునన నలువురు జనించి; రండు రుచిరాశ్వనకుఁ బ్రాజ్ఞుండును, నతనికిఁ బృథుసేనుండును, బృథుసేనునికిఁ బారుండును, వానికి నీపుండు, నీపునికి నూర్వురు గొడుకులును బుట్టిరి; మఱియును.

9-654-ఆటవెలది

శుకుని కూతురైన సుందరి సత్కృతిఁ
బొంది వేడ్క నీపభూవిభుండు
విమల యోగవిత్తు విజ్ఞానదీపితో
దారచిత్తు బ్రహ్మదత్తుఁ గనియె.

9-655-వచనము

ఆ బ్రహ్మదత్తుండు జైగిషవ్యోపదేశంబున, యోగతంత్రంబునం జేసి గోదేవియను
భార్యవలన విష్వక్సేనుండను కుమారునిం గనియె; విష్వక్సేనునకు
నుదక్సేనుండును, దక్సేనునకు భల్లాదుండు గల్గి, వీరలు బార్హదిషవులను
రాజులైరి; ద్విమీడునకు యమీనరుండు, యమీనరునికిఁ గృతిమంతుండు,
గృతిమంతునికి సత్యధృతి, సత్యధృతికి దృఢనేమి, దృఢనేమికి సుపార్శ్వకృత్తు,
సుపార్శ్వకృత్తునకు సుపార్శ్వండును, సుపార్శ్వనకు సుమతి, సుమతికి
సన్నతిమంతుండు, సన్నతిమంతుని కొడుకు కృతి యనువాఁడు
హిరణ్యనాభునివలన యోగమార్గం బెఱింగి, శోకమోహంబులు విడిచి
తూర్పుదేశంబున సామసంహిత పరియించె; నతనికి నుగ్రాయుధుండును,
నుగ్రాయుధునకు క్షేమ్యుండు. క్షేమ్యునకు సువీరుండు, సువీరునకుఁ
బురంజయుండుఁ, బురంజయునకు బహురథుండు జన్మించిరి; హస్తీ కొడుకు
పురుమీడునికి సంతతి లేదయ్యె; నయ్యజమీడునికి నళిని యను భార్య యందు
నీలుండు నీలునికి శాంతియు, శాంతికి సుశాంతియు, సుశాంతికిఁ బురుజుండు,
పురుజునికి నర్కుండు, నర్కునికి భర్మాశ్వుండు, భర్మాశ్వునకు ముద్గల
యవీనర బృహదిషు కాంపిల్య స్సంజయులను వారేరువురుం బుట్టిరి.

9-656-కంద పద్యము

మించిన భర్మాశ్వుఁడు సుత

పంచకమును జూచి విషయపంచకమును వ

ర్జించితిఁ దల మని పల్కినఁ

బాండాలురు నాఁగ సుతులు పరఁగిరి ధరణిన్.

9-657-వచనము

అంత ముద్గలునినుండి బ్రాహ్మణకులంబై, ముద్గల గోత్రంబు నా నెగడె;

భర్మాశ్వపుత్రుండైన యా ముద్గలునికి దివోదాసుండు, నహల్యయను

కన్యకయునుం బుట్టి; రా యహల్య యందు గౌతమునికి శతానందుండు పుట్టె;
శతానందునికి ధనుర్వేద విశారదుండయిన సత్యధృతి పుట్టె; నతం డొకనాఁడు
వనంబున నూర్వశిం గనిన నతనికి రేతఃపాతంబై, తద్వీర్యంబు శరస్తంబంబునం
బడి మిథునం బయ్యె; నా సమయంబున.

9-658-కంద పద్యము

చపలరతి శంతనుం డను

నృపవరుఁ డడవికిని వేఱు నెపమునఁ జనుచుం

గృపతో శిశుయుగముం గని

కృపియుఁ గృపుం డనుచుఁ దెచ్చి గృహమునఁ బెంచెన్.

9-42- పాంచాలాదుల వంశము

9-659-వచనము

ఆ కృపి ద్రోణునకు భార్య యయ్యె; దివోదాసునకు మిత్రాయువు,
మిత్రాయువునకుఁ జ్యవనుఁడు, జ్యవనునకు సుదాసుండు, సుదాసునకు
సహదేవుండు, సహదేవునకు సోమకుండు, సోమకునకు సుజన్మకృత్తు
సుజన్మకృత్తునకు నూర్వురు కొడుకులుం గలిగిరి; వారిలో జంతు వనువాఁడు
జ్యేష్ఠుండు కడచూలు పృషతుండు పృషతునకు ద్రుపదుండు, ద్రుపదునకు
ధృష్టద్యుమ్నాదులయిన కొడుకులును ద్రౌపది యను కూతురుం గలిగిరి;
ధృష్టద్యుమ్నునకు ధృష్టకేతువు పుట్టె; వీరలు పాంచాలరాజులని యెఱుంగుము;
మఱియు నయ్యజమీడుని కొడుకు ఋక్షుండు, ఋక్షునకు సంవరణుండా
సంవరణుండు తపతి యనియెడి సూర్యకన్య యందుఁ గురువుం గనియె; నా
కురువు పేరం గురుక్షేత్రంబయ్యె; నా కురువునకుఁ బరీక్షిత్తు సుధనువు జహ్నువు
నిషధుండు ననువారు నలువురు పుట్టి; రందుఁ బరీక్షిత్తు కొడుకులులేక చనియె;
సుధనువునకు సుహోత్రుం, డతనికిఁ జ్యవనుండు, చ్యవనునకుఁ గృతి, గృతికి

వసువు వసువునకు బృహద్రథ, కుసుంభ, మత్స్య, ప్రత్యగ్ర, చేదిపాదులు పుట్టి;
రందు బృహద్రథునకుఁ గుశాగ్రుండు, గుశాగ్రునికి ఋషభుండు, ఋషభునికి
సత్యహితుండు, సత్యహితునికిఁ పుష్పవంతుండు పుష్పవంతునకు జహ్ను
వనువాఁడు మఱియును.

9-43- బృహద్రథుని వృత్తాంతము

9-660-సీస పద్యము

ఆ బృహద్రథునకు నన్య భార్యగర్భ;
మున రెండు తనుఖండములు జనించె
దునుకలుగని తల్లి తొలఁగంగ వైచిన;
సంధించె నొకటిగా జర యనంగ
నొక దైత్యకాంత; వాఁడొప్పె జరాసంధుఁ;
డన; గిరివ్రజపుర మాతఁ డేలె;
నతనికి సహదేవుఁ; డతనికి సోమాపి;
తనయుఁ; డాతనికి శ్రుతశ్రవుండు

9-660.1-తేటగీతి

జహ్నుపుత్రుండు సురథుండు జనవరేణ్య!
యతని కొడుకు విదూరథుఁ; డతని పట్టి
సార్వభౌముండు; వానికి సంభవుండు
విను జయత్సేనుఁ డనువాఁడు విమలకీర్తి! .

9-661-వచనము

ఆ జయత్సేనునికి రథికుండు, రథికునకు నయుతాయువు,
నయుతాయువునకుఁ గ్రోధనుండు, గ్రోధనునకు దేవాతిథియు, దేవాతిథికి

ఋక్షుండు, ఋక్షునికి భీమసేనుండు, వానికిఁ బ్రతీపుండు, బ్రతీపునకు దేవాపి శంతను బాహ్లాకు లన మువ్వురు గొడుకులు పుట్టిరి; అందు.

9-44- శంతనుని వృత్తాంతము

9-662-సీస పద్యము

దేవాపి రాజ్యంబు దీర్చినొల్లక వనం;
 బునకేగెఁ దమ్ముండు పూర్వజన్మ
 మందు మహాభిషేఁ డనియెడు వాఁడు శం;
 తనుఁ డయ్యె వాఁడె యీ ధాత్రినెల్ల
 నేలుచుఁ గరముల నే వృద్ధు ముట్టిన;
 వాఁడెల్ల నిండు జవ్వనము నొందు;
 నతఁడు శాంతిప్రాప్తుడై యున్నదానఁ బం;
 డ్రెండేండ్లు వజ్రి వర్తింపకున్న

9-662.1-ఆటవెలది

వృష్టి లేని చొప్పు విపుల నడిగిన
 నన్న యుండఁ దమ్ముఁ డగ్నిహోత్ర
 దార సంగ్రహంబు దాల్చినఁ బరివేత్త
 యుండు గాన నీవ యతఁడె వైతి.

9-663-వచనము

అది కారణంబుగా నన్న యుండఁ దమ్ముండుఁ రాజ్యార్థుండుగాఁడు; నీవు పరివేత్తవు; మీ యన్నకు రాజ్యంబిచ్చిన, ననావృష్టిదోషంబు చెడు” నని బ్రాహ్మణులు పల్కిన, శంతనుండు వనంబునకుం జని, దేవాపికిఁ బ్రియంబు జెప్పి, రాజ్యంబు చేకొమ్మని పల్కె; నంతకు మున్న వానిమంత్రి దేవాపిని

రాజ్యంబున కర్ణుంజేయందలంచి విప్రులం బిలిచిన నా విప్రులు పాపాండమత
వాక్యంబులు దేవాపికి నుపదేశించిన, దేవాపి వేదంబుల నిందించిన
పాపాండుండును దేవదూషకుండును నయ్యెం గావున దేవాపికి రాజ్యంబు లేదని
బ్రాహ్మ ణులు జెప్పిన శంతనుండు మగిడి వచ్చి రాజ్యంబుఁ జేకొనియె; నంత
వర్షంబును గురిసెను; ఇవ్వీధంబున.

9-664-కంద పద్యము

దేవాపి కలాపపురం

బావాసము గాఁగ యోగి యై యున్నాఁ డు

రీప్రవర! కలి నష్టంబగు

జై వాత్సకకులముమీద సంస్థాపించున్.

9-665-వచనము

బాహ్లికం డనువానికి సోమదత్తుండు పుట్టి; సోమదత్తునకు భూరియు
భూరిశ్రవసుఁడును శలుండు ననువారు మువ్వురు పుట్టిరి.

9-45- భీష్ముని వృత్తాంతము

9-666-కంద పద్యము

భాతిగ శంతనునకు గం

గాతటికిని వైష్ణవార్తగణ్యుఁడు ఘోరా

రాతినయననీలోత్పల

భీతికరగ్రీష్ముడైన భీష్ముఁడు పుట్టెన్.

9-667-ఆటవెలది

పరశురాముతోడఁ బ్రతిఘటించి జయింప

నన్య నొకనిఁ గాన మతనిఁ దక్క

వీరయూధపతి వివేకధర్మజ్ఞుండు
దివిజనది సుతుండు దేవసముడు.

9-668-వచనము

ఆ శంతనునకు దాశకన్యక యైన సత్యవతి యందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యులు
పుట్టి; రందుఁ జిత్రాంగదుండు గంధర్వులచే నిహతుండయ్యె మఱియును.

9-669-ఉత్పలమాల

సత్యవతీవధూటి మును శంతనుపెండ్లముగాని నాఁడు సాం
గత్యమునం బరాశరుఁడు గర్భముజేసిన బాదరాయణుం
డత్యధికుండు శ్రీహరికళాంశజుడై ప్రభవించె నిత్యముల్
సత్యములైన వేదముల సాంగములన్ విభజింపఁ దక్షుడై.

9-670-ఆటవెలది

బాదరాయణుండు భగవంతుఁ డనఘుండు
పరమగుహ్యమైన భాగవతము
నందనుండ నయిన నాకుఁ జెప్పెను శిష్య
జనుల మొఱిగి యేను జదువుకొంటి.

9-46- పాండవ కౌరవుల కథ

9-671-వచనము

ఆ విచిత్రవీర్యునికిఁ గాశరాజకూతుల, నంబికాంబాలికల భీష్ముండు
బలాత్కారంబున దెచ్చి వివాహంబు చేసిన విచిత్రవీర్యుండు వారలం దగిలి
మనోజరాగమత్తుండై, చిరకాలంబు నానావిధక్రీడల విహరించుచు, రాజయక్ష్మ
పీడితుండై, మృతుం డయ్యె; నంత.

9-672-కంద పద్యము

అతని సతులవలన సుతుల

సుత! కను మని తల్లి పనుప న్నొరిదిం గనియెన్

ధృతరాష్ట్ర పాండు విదురుల

నుతచరితుఁడు బాదరాయఁడు నరేంద్రా!

9-673-వచనము

అంత, ధృతరాష్ట్రునికి గాంధారి యందు దుర్యోధనాదులగు కొడుకులు
నూర్వురును, దుశ్శలయను కన్యకయును జన్మించిరి; మృగశాప భయంబునం
జేసి, భార్యలం బొంద వెఱచిన పాండునకుఁ గుంతీదేవియందు ధర్మానిలేంద్రుల
ప్రసాదంబున యుధిష్ఠిర భీమార్జునులను మువ్వురును, మాద్రిదేవివలన
నాసత్యప్రసాదంబున నకుల సహదేవులను వారిద్దఱునుగా నేవురు పుట్టి;
రయ్యేవురకును ద్రుపదరాజపుత్రి యైన ద్రౌపది యందుఁ గ్రమంబునం
బ్రతివిండు్యండును, శ్రుతసేనుండును, శ్రుతకీర్తియు, శతానీకుండును,
శ్రుతకర్ముండును నన నేవురు పుట్టిరి; మఱియు యుధిష్ఠిరునకుఁ బౌరవతి
యందు దేవకుండును, భీమసేనునికి హిడింబయందు ఘటోత్కచుండును, గాళి
యందు సర్వగతుండును, సహదేవునికి విజయ యందు సుశ్రోతుండును,
నకులునకు రేణుమతి యందు నిరమిత్రుండును, నర్జునునకు నులూపి యను
నాగకన్యక యందు నిలావంతుండును, మణలూరుపతిపుత్రి యయిన చిత్రాంగద
యందు బట్టువాహనుండును, సుభద్రయందు శౌర్యధైర్య తేజోవిభవంబుల
నఖిలరాజనికరంబునం బ్రఖ్యాతుండైన యభిమన్యుండును జన్మించి; రండు
బట్టువాహనుం డర్జునునియోగంబున మాతామహుని గోత్రంబునకు వంశకర్త
యయ్యె.

9-674-ఉత్పలమాల

అన్యసుపూజ్య! నీ జనకుడై యభిమన్యుఁడు భూవరేంద్రమూ
ర్ధన్యుఁడు ధన్యమార్గణ కదంబవిదారితవైరివీర రా
జన్యుఁడు జన్యభీత గురుసైన్యుఁడు సైన్యసమూహనాథద్య
బ్జాన్యుఁడు మాన్యకీర్తి మహిమం దనరెం గురువంశకర్త యై.

9-675-వచనము

ఆ అభిమన్యునకు నుత్తర యందు నీవు జన్మించితివి.

9-676-కంద పద్యము

ద్రోణసుతు తూపువేడిమి
బ్రాణంబులఁ బాసి హరికృపాదర్శన సం
త్రాణంబున బ్రతికితికా
క్షోణీశ్వర! మున్ను నీ శిశుత్వమువేళన్.

9-677-వచనము

నీ కుమారులు జనమేజయ, శ్రుతసేన, భీమసే, నోగ్రసేను లను నల్వురు వీరల
యందు.

9-678-ఆటవెలది

నీవు తక్షకాహి నిహతుండ వని విని
సకలసర్పలోక సంహృతముగ
సర్పయాగ మింక జనమేజయుఁడు చేయఁ
గలఁడు పూర్వరోషకలితుఁ డగుచు.

9-679-వచనము

మఱియు నతండు సర్వధరణీమండలంబును జయించి, కావషేయుండు
పురోహితుండుగానశ్వమేధంబు చేయంగలవాఁడు. వానికి శతానీకుండు
జనియించి, యాజ్ఞవల్క్యునితోడ వేదంబులు పఠించి, కృపాచార్యునివలన
విలువిద్యనేర్చి, శౌనకునివలననాత్మ జ్ఞానంబు బడయంగలవాఁ; డా శతానీకునికి
సహస్రానీకుండు వానికి నశ్వమేధజం, డశ్వమేధజునికి నాసీమకృష్ణం;
డాసీమకృష్ణునకు నిచకుం; డా నిచకుండు గజాహ్వయంబు నదిచే హృతంబుగాఁ,
గౌశంబి యందు వసించు; నాతనికి నుప్తుం; డుప్తునికిఁ జిత్రరథుండు,
చిత్రరథునకు శుచిరథుండు, శుచిరథునికి వృష్టిమంతుండు, వృష్టిమంతునికి
సుషేణుండు, సుషేణునికి సుపీతుండు, సుపీతునికి నృచక్షువు, నృచక్షువునకు
సుఖానిలుండు, సుఖానిలునికిఁ బరిష్ఠవుండు, పరిష్ఠవునకు మేధావి, మేధావికి
సునయుండు, సునయునికి నృపంజయుండు, నృపంజయునికి దూర్వుండు,
దూర్వునికి నిమి, నిమికి బృహద్రథుండు, బృహద్రథునకు సుదాసుండు,
సుదాసునికి శతానీకుండు, శతానీకునకు దుర్దమనుండు, దుర్దమనునికి
విహీనరుండు, విహీనరునికి దండపాణి, దండపాణికి మితుండు, మితునకు
క్షేమకుండు, క్షేమకునకు బ్రహ్మక్షత్రుండు; వాఁడు నిర్వంశుండై, దేవర్షి
సత్కృతుండై, కలీయుగంబు నందు జనంగలవాఁడు.

9-680-కంద పద్యము

జగతి నిటమీదఁ బుట్టెడు

మగధాధీశ్వరుల నిఖిలమనుజేశ్వరులన్

నిగమాంతవిదులఁ జెప్పెద

సుగుణాలంకార! ధీర! సుభగవిచారా!

9-681-వచనము

జరాసంధపుత్రుండయిన సహదేవునికి మాఝాలి, మాఝాలికి శ్రుతశ్రవుండు,
 శ్రుతశ్రవునకు నయుతాయువు, నయుతాయువునకు నిరమితుండు,
 నిరమితునకు సునక్షతుండు, సునక్షతునికి బృహత్సేనుండు, బృహత్సేనునికిఁ
 గర్మజిత్తు, గర్మజిత్తునకు శ్రుతంజయుండు, శ్రుతంజయునకు విప్రుండు,
 విప్రునకు శుచి, శుచికి క్షేముండు, క్షేమునికి సువ్రతుండు, సువ్రతునకు
 ధర్మనేతుండు, ధర్మనేతునకు శ్రుతుండు, శ్రుతునకు దృఢసేనుండు,
 దృఢసేనునికి సుమతి, సుమతికి సుబలుండు, సుబలునకు సునీతుండు,
 సునీతునకు సత్యజిత్తు, సత్యజిత్తునకు విశ్వజిత్తు, విశ్వజిత్తునకుఁ
 బురంజయుండును జన్మించెద” రని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

9-682-ఆటవెలది

వినుము మగధదేశవిభులు జరాసంధ
ప్రముఖ ధరణిపతులు ప్రబలయశులు
వీరు కలియుగమున వేయేండ్ల లోపలఁ
బుట్టి గిట్టఁగలరు భూవరేంద్ర!

9-683-వచనము

యయాతికొడు కనువునకు సభానరుండుఁ, జక్షువుఁ బరోక్షుండు నను వారు
 మువ్వరు పుట్టి; రండు సభానరునికిఁ గాలనాథుండు, గాలనాథునకు
 స్పంజయుండు, స్పంజయనకుఁ బురంజయుండు, పురంజయునకు
 జనమేజయుండు, జనమేజయునకు మహాశాలుండు, మహాశాలునికి
 మహామనసుండు, మహామనసునకు సుశీనరుండు తితిక్షువన నిరువురు
 జన్మించి; రండు సుశీనరునకు శిబి వన క్రిమి దర్పు లన నలువురు జన్మించి;
 రండు శిబికి వృష దర్ప సువీర మద్ర కేకయులు నలువురు పుట్టిరి; తితిక్షునకు
 రుశద్రథుండు, రుశద్రథునకు హేముండు, హేమునకు సుతపుండు, సుతపునకు

బలియుఁ, బుట్టి; రా బలివలన నంగ వంగ కళింగ సింహ పుండ్రాంధ్రులను
పేడ్చుగలవా రార్వురు కుమారులు పుట్టిరి; వారలు దూర్పు దేశంబులకు
రాజులయి దేశంబులకుఁ దమ తమ నామ ధేయంబు లిడి, యేలిరి; సువీరునకు
సత్యరథుండు సత్యరథునికి దివిరథుండు, దివిరథునికి ధర్మరథుఁడు,
ధర్మరథునకుఁ జిత్రరథుండుఁ బుట్టి; రా చిత్రరథుండు రోమపాదుండు నాఁ బరఁగె.

9-47- ఋశ్యశృంగుని వృత్తాంతము

9-684-కంద పద్యము

సంతతిలేనితనంబునఁ

జింతించుచునుండ నతని చెలికాఁ డగు ధీ

మంతుఁడు దశరథుఁ డతనికి

సంతతిగా నిచ్చె నాత్మజను శాంతాఖ్యన్.

9-685-వచనము

అంత రోమపాదుండు, దన కూతురు శాంత యని కైకొని మెలంగుచుండ, నా
రాజు రాజ్యంబునఁ గొంతకాలంబు వర్షంబు లేమికిం జింతించి,
విభాండకసుతుండైన ఋశ్యశృంగుండు వచ్చిన వర్షంబు గురియు నని
పెద్దలవలన నెఱింగి.

9-686-కంద పద్యము

ఆ రాజు ఋశ్యశృంగుని

హిరతపోనియముఁ దెచ్చుక్రొటకై పనిచెన్

వారసతుల నేర్పరుల ను

దారస్తనభారభీరుతరమధ్యగలన్.

9-687-వచనము

వారలుఁ జని.

9-688-తేటగీతి

కాంతలార మెకము గన్నది మొదలుగా
నాడువారి నెఱుగఁ డడవిలోన
గోచి బిగియఁగట్టుకొనిన యా వడుగని
మత్తికాని రతికి మరపవలయు.

9-689-వచనము

అని పలుకుచు.

9-690-కంద పద్యము

ఆడుచుఁ జెవులకు నింపుగఁ
బాడుచు నాలోక నిశితబాణౌఘములన్
వీడుచు డగ్గఱ నోడుచుఁ
జేడియ లా తపసికడకుఁ జేరిరి కలఁచున్.

9-691-వచనము

అయ్యవసరంబున వారలం జూచి.

9-692-సీస పద్యము

మిళితాళినీల ధమ్మిల్లభారంబులు;
చారుజటావిశేషంబు లనియు,
భ్రాంచ లోజ్వలప్రభ దుకూలంబులు;
తతచర్మవస్త్రభేదంబు లనియు,
బహు రత్నకీలిత భాసురహారంబు;

లధికరుద్రాక్షమాలాదు లనియు,
మలయజ మృగనాభి మహిత లేపంబులు;
బహువిధ భూతి లేపంబు లనియు,

9-692.1-తేటగీతి

మధురగానంబు శ్రుతియుక్తమంత్రజాతు
లనియు, వీణలు దండంబు లనియు, సతుల
మూర్తు లెన్నఁడు నెఱుగని ముగుద తపసి
వారిఁ దాపసులని డాయవచ్చి మ్రొక్కె.

9-693-వచనము

ఇట్లు వచ్చి మ్రొక్కెన ఋశ్యశృంగుం జూచి, నగుచు డగ్గఱి.

9-694-సీస పద్యము

క్షేమమే యని సతుల్ చేతుల గుచ్చి క;
ర్మశకుచంబులు మోవఁ గొగలించి
చిరతపోనియతి డస్సితిగదా యని మోముఁ;
గంఠంబు నాభియుఁ గలయఁ బుడికి
క్రొత్తదీవన లివి గొనుమని వీనుల;
పొత నాలుకలఁ జప్పుళ్ళు చేసి
మా వనంబుల పండ్లు మంచివి తినుమని;
పెక్కు భక్ష్యంబులు ప్రీతి నొసఁగి

9-694.1-ఆటవెలది

నూతనాజినంబు నునుపిది మేలని
గోచి విడిచి మృదు దుకూలమిచ్చి

మౌని మరగజేసి మా పర్ణశాలకుఁ
బోద మనుచుఁ గొంచుబోయి రతని.

9-695-వచనము

ఇట్లు హరిణీసుతుండు కాంతాకటాక్షపాశబద్ధుండై, వారల వెంటం జని,
రోమపాదుకడకుం బోయిన, నతండు దన ప్రియనందన యైన శాంతనిచ్చి
పురంబు ననునిచికోనియె; నమ్మునీశ్వరుండు వచ్చిన వర్షప్రతిబంధదోషంబు చెడి
వర్షంబు గురిసెను; అంత.

9-696-ఆటవెలది

ఆ నృపాలచంద్రుఁ డనపత్యుడై యుండ
నెఱిగి మునికులేంద్రుఁ డింద్రుగూర్చి
యిష్టి చేసి సుతుల నిచ్చె నాతని కృపఁ
బంక్తిరథుఁడు పిదపఁ బడసె సుతుల.

9-697-వచనము

ఆ రోమపాదునకుఁ జతురంగుఁడును, జతురంగునకుఁ బృథులాక్షుండును,
బృథులాక్షునికి బృహద్రథుండు, బృహత్కర్ముండు బృహద్భానుండు ననువారు
మువ్వరు పుట్టి; రండు బృహద్రథునకు బృహన్మనసుఁడు, బృహన్మనసునకు
జయద్రథుండు, జయద్రథునకు విజయుండు, విజయునకు సంభూతి యను
భార్యయందు ధృతియు, నా ధృతికి ధృతవ్రతుండు, ధృతవ్రతునకు
సత్యకర్ముండు, సత్యకర్మునకు నతిరథుండును జన్మించిరి.

9-698-ఆటవెలది

కుంతి పిన్ననాఁడు గోరి సూర్యునిఁ బొంద
బిడ్డఁ డుదితుడైన బెట్టెఁ బెట్టి

గంగ నీట విడువఁ గని యతిరథుఁ డంత
గర్జుఁ డనుచుఁ గొడుకు గారవించె.

9-48- ద్రుహ్యనుతుర్వసులవంశము

9-699-వచనము

ఇట్టితిరథునకుఁ గానీనుండైన కర్ణుండు కొడుకయ్యె; కర్ణునకు వృషసేనుండు
పుట్టెను; అయ్యయాతి కొడుకైన ద్రుహ్యునకు బభ్రుసేతువు, బభ్రుసేతువునకు
నారబ్బుండు, నారబ్బునకు గాంధారుండు, గాంధారునకు ఘర్ముండు, ఘర్మునకు
ఘృతుండు, ఘృతునకు దుర్మదుండు, దుర్మదునకుఁ బ్రచేతసుండు,
ప్రచేతసునకు నూర్గురు పుట్టి, మ్లేచ్ఛాధిపతులయి, యుదగ్గిశ నాశ్రయించిరి;
తుర్వసునకు వహ్ని, వహ్నికి భర్గుండు, భర్గునకు భానుమంతుండు,
భానుమంతునకుఁ ద్రిసానువు, ద్రిసానువునకుఁ గరంధముండును,
గరంధమునకు మరుత్తుండు, నతనికి యయాతిశాపంబున సంతతి లేదయ్యె;
వినుము.

9-49- యదువంశ చరిత్రము

9-700-చంపకమాల

అనఘ యయాతి పెద్దకొడుకైన యదుక్షితిపాలు వంశమున్
వినినఁ బరించినన్ నరుఁడు వెండియుఁ బుట్టఁడు ముక్తిఁ బొందు న
య్యనుపమమూర్తి విష్ణుఁడు నరాకృతిఁ బొంది జనించెఁ గావునన్
వినుము నరేంద్ర! నా పలుకు వీనుల పండువుగాఁగఁ జెప్పెదన్.

9-701-వచనము

యదువునకు సహస్రజిత్తుఁ గ్రోష్టువు నలుండు రిపుండు ననువారు నలువురు
సంభవించి; రందుఁ బెద్దకొడుకయిన సహస్రజిత్తునకు శతజిత్తు గలిగె; నా

శతజిత్తునకు మహాహయ వేణుహయ హేహయు లనువారు మువ్వురు
జనించి;రందు హేహయునకు ధర్ముండు ధర్మునకు నేత్రుండు నేత్రునకుఁ గుంతి
గుంతికి మహిష్ముంతుండు మహిష్ముంతునికి భద్రసేనుండు, భద్రసేనునకు
దుర్మదుండు, దుర్మదునికి ధనికుండు, ధనికునికిఁ గృతవీర్య కృతాగ్ని కృతవర్మ
కృతౌజులను నలువురు సంభవించి; రందు గృతవీర్యునికి నర్జునుండు
జనియించె; అతండు మహాబుద్ధిబలంబున.

9-50- కార్తవీర్యుని చరిత్ర

9-702-సీస పద్యము

హరికళాసంజాతుఁడైన దత్తాత్రేయు;

సేవించి సద్యోగసిద్ధిఁ బొంది

బహు యజ్ఞ దాన తపంబులు గావించి;

సకలదిక్కులు గెల్చి జయముతోడ

సతతంబు హరినామ సంకీర్తనము చేసి;

ధనముల నొంది యుద్రావృత్తి

యెనుబదియైదువే లేండ్లు భూచక్రంబు;

ఘనకీర్తిఁ దనపేరుగాఁగ నేలె;

9-702.1-ఆటవెలది

ముదిమిలేక తరుణమూర్తి యై యురుకీర్తి

నమరెఁ గార్తవీర్యుఁ డనఁగ విభుఁడు

నిజము వానిభంగి నేల యేలినయట్టి

రాజ నెఱుఁగ మెందు రాజముఖ్య!

9-703-వచనము

అయ్యర్జునునకుం గల పుత్రసహస్రంబునం బరశురామునిబారికిం దప్పి
జయధ్వజుండు, శూరసేనుండు, వృషణుండు, మధువు, నూర్జితుండు నను
వారేవురు బ్రతికిరి; జయధ్వజునకుఁ దాళజంఘుండును, దాళజంఘునకు
నౌర్వముని తేజంబున నూర్వురు గొడుకులును గలిగి; రందుఁ బ్రథముండు
వీతిహోతుండు మధువునకు వృక్షుండు, వృక్షునకుఁ బుత్రశతంబు పుట్టి; నందుఁ
బ్రథముండు వృష్టి; మఱియు మధు వృష్టి యదువుల యా వంశంబులవారు
మాధవులు వృష్ణులు యాదవులు ననం బరఁగిరి; యదుపుత్రుం డైన
క్రోష్ణువునకు వృజినవంతుండు, వృజినవంతునకు శ్వాహితుండు, శ్వాహితునకు
భేరుశేకుండు, భేరుశేకునకుఁ జిత్రరథుండు, చిత్రరథునకు శశిబిందుండుం బుట్టిరి.

9-51- శశిబిందుని చరిత్ర

9-704-మత్తేభ విక్రీడితము

కృశమధ్యల్ పదివేపు రంగనలతోఁ గ్రీడం బ్రమోదింప స
త్కృశలుండై పదివేలలక్షలు సుపుత్రుల్ భక్తిజేయం జతు
ర్లశ రత్నుండును యోగినాఁ బరఁగి సప్తద్వీపరాజేంద్రుడై
శశిబిందుం డురునీతిమంతుఁ డమరన్ సత్కాంతిపూర్ణేందుడై.

9-705-వచనము

అతని కొడుకుల మొత్తంబునకు ముఖరులయిన యార్జురలోఁ బృథుశ్రవుండను
వానికి ధర్ముండు పుట్టి; ధర్మునకు నుశనుండు పుట్టి, నూఱశ్వమేధంబులుజేసె;
నయ్యశనునకు రుచికుండు పుట్టి; నా రుచికునకుఁ బురుజిత్తు, రుక్ముండు,
రుక్మేషువు, పృథువు, జ్యోముఖుండు నను వారేవురు పుట్టి; రందు
జ్యోముఖుండు.

9-706-సీస పద్యము

తోట్రుకొల్పెడు శైబ్యతోడి ప్రేమంబున;
ననపత్యుఁ డయ్యును నన్యభార్యఁ
గైకొన కొక కొంతకాలంబునకుఁ బోయి;
పగవారి యింటను బలిమిఁ బట్టి
యైకకన్యఁ దేరిపై నునిచి తోడ్డేరంగ;
జననాథుఁగన్యను శైబ్య చూచి
కోపించి మానవకుహక! యీ పడుచును;
దెచ్చియు నేనుండఁ దేరిమీద

9-706.1-ఆటవెలది

బెట్టినాడ వనుచు బిటుసులు పలుకంగ
నతడు పలికె నంత నతివతోడ
నాకుఁ గోడ లింత నమ్ము మీ లలితాంగి
సవతిగాదు నీకు సత్య మనుచు.

9-707-వచనము

అయ్యవసరంబున శైబ్య కొడుకుం గాంచు నని యెఱింగి విశ్వేదేవతలును
 బిత్తదేవతలును సంతసించిరి; వారల ప్రసాదంబున.

9-708-కంద పద్యము

తన సవతి మొఱుగి పెనిమిటి
తనుఁ బొందిన శైబ్య మఱి విదర్భునిఁ గనియెం
 దనయుఁ గని జ్యాముఖుండును
దనతెచ్చిన కన్యఁ దెచ్చి తనయున కిచ్చెన్.

9-709-వచనము

ఆ కన్యక యందు విదర్బునకుఁ గుశుండును గ్రుథుండును రోమపాదుండునుం
బుట్టి; రా రోమపాదునకు బభ్రువు బభ్రువునకు విభువు విభువునకుఁ గృతి
గృతికి నుశికుండు నుశికునకుం జేది చేది కిఁ జైద్యాదులు పుట్టరి; కృథునకుఁ
గుంతి, గుంతికి ధృష్టి, ధృష్టికి నిర్వుతి, నిర్వుతికి దశార్థుండు, దశార్థునకు
వ్యోముండు, వ్యోమునకు జీమూతుండు, జీమూతునకు వికృతి, వికృతికి
భీమరథుండు, భీమరథునకు నవరథుండు, నవరథునకు దశరథుండు,
దశరథునకు శకుని, శకునికిఁ గుంతి, గుంతికి దేవరాతుండు, దేవరాతునకు
దేవక్షత్రుండు దేవక్షత్రునకు మధువు మధువునకుఁ గురువశుండు,
కురువశునకు ననువు, అనువునకుఁ బురుహోత్తం, డతనికి నంశు, వతనికి
సాత్వతుండు సాత్వతునకు భజమానుండును భజియును దివ్యుండును
వృష్టియు దేవాప్పథుండును నందకుండును మహాభోజుండును నన నేడ్వరు
పుట్టి; రందు భజమానునకుఁ బ్రథమభార్య యందు నిమ్రోచి కంకణ వృష్ణులు
మువ్వరును, రెండవ భార్య యందు శతజిత్తు సహస్రజిత్తు నయుతజిత్తునన
మువ్వరు బుట్టి; రందు దేవాప్పథునికి బభ్రువు పుట్టె; వీర లిరువుర
ప్రభావంబులఁ బెద్దలు శ్లోకరూపంబునఁ బరియింతు; రట్టి శ్లోకార్థం బెట్టిదనిన.

9-710-తేటగీతి

వినుము దూరంబునం దేమి వినుచు నుందు

మదియ చూతుము డగ్గఱ నరుగుదేర

నరులలో బభ్రుకంటె నున్తుఁడు లేడు

యోజ దేవాప్పథున కెన యోరుఁడు గలఁడె?

9-711-కంద పద్యము

పదునాలుగు వేవురు నఱు

వదియేవురు నరులు ముక్తి పడసిరి బభ్రుం

డుదితుఁడు దేవాప్పఁడును

బడపడి యోగంబుఁ దెలియఁబలికినకతనన్.

9-712-వచనము

మహాభోజం డతిధార్మికుండు; వాని వంశంబువారు భోజులని పలుకంబడిరి;
 వృష్టికి సుమిత్రుండు, యుధాజిత్తును జన్మించి; రండు యుధాజిత్తునకు
 శినియు, ననమిత్రుండును జనించిరి; అనమిత్రునికి నిమ్నుండు, నిమ్నునికి
 సత్రాజితుండు, బ్రసేనుండు నన నిరువురు పుట్టిరి; మఱియు ననమిత్రునికి శిని
 యనువాఁడు వేటొకండు గలం; డతనికి పుత్రుండు సత్యకుండును; నతనికి
 యుయుధానుం డనంబరఁగిన సాత్యకియు, నా సాత్యకికి జయుండును,
 జయునకుఁ గుణియు, నా కుణికి యుగంధరుండునుం బుట్టిరి; మఱియు
 ననమిత్రునకుఁ బృశ్ని యను వేటొక కొడుకు గలఁడు; వానికి శ్వఫల్గు చిత్రకులు
 గలిగి; రండు శ్వఫల్గునకు గాందినియం దక్తూరుండును, నసంగుండును,
 సారమేయుండును, మృదుకుండును, మృదుపచ్చిపుండును, వర్మధృక్కును,
 ధృష్టవర్మండును, క్షత్రోపేక్షుండును, నరిమర్దనుండును, శత్రుఘ్నుండును,
 గంధమాదనుండును, బ్రతిబాహువును నను వారు పన్నిద్దఱు గొడుకులును
 సుచారు వను కన్యకయు జనించిరి; వారియం దక్తూరునికి దేవలుండును,
 ననుపదేవుండునుం బుట్టిరి; మఱియుఁ జిత్తునకుఁ బృథుండును
 విడూరథుండును మొదలుగాఁ గలవారు పెక్కుండు వృష్టివంశజాతు లైరి;
 భజమానుండు, కుకురుఁడు, శుచి, కంబళబర్హిఘండు నన నలువు రంధకునకుఁ
 బుట్టిరి; కుకురునికి వృష్టి వృష్టికి విలోమతనయుండు, విలోమతనయునుకిఁ
 గపోతరోముండు గపోతరోమునికి దుంబురు సఖుండైన యనువును,
 ననువునకు దుందుభి దుందుభికి దవిద్యోతుండు, దవిద్యోతునకుఁ
 బునర్వసువు, నతనికి నాహుకుండును కుమారుండు, నాహుకి యనుకన్యయుం

గలిగి; రా యాహుకునికి దేవకుం, డుగ్రసేనుండు నన నిరువురు జనించి; రండు
దేవకునికి దేవలుండు, నుపదేవుండును, సుదేవుండు, దేవవర్ణనుం డన
నలుగురు గలిగి; వారలకు ధృతదేవయు, శాంతిదేవయు, నుపదేవయు,
శ్రీదేవయు, దేవరక్షితయు, సహదేవయు, దేవకియు ననఁ దోబుట్టవు లేడ్వరు
గలిగిరి; వినుము.

9-713-కంద పద్యము

అసదృశ లలితాకారలఁ

గిసలయ కరతలల దేవకీముఖ్యల నా

బిసరుహనయనల నందఱ

వసుదేవుండు పెండ్లియాడె వసుధాధీశా!

9-714-వచనము

ఉగ్రసేనునకుఁ గంసుండును, న్యగ్రోధుండును, సునామకుండును, కహ్వండును,
శంకుండును, సుభువును, రాష్ట్రపాలుండును, విస్ఫుష్టుండును,
దుష్టిమంతుండును ననువారు దొమ్మిండ్లు కొడుకులును, కంసయుఁ,
గంసవతియు, సురాభువును, రాష్ట్రపాలికయు నను కూతులుం బుట్టరి; వారు
వసుదేవానుజభార్యలైరి; భజమానునికి విడూరథుండును, విడూరథునికి
శినియు, నతనికి భోజుండు భోజునికి హృదికుండును గలిగి; రండు హృదికునికి
దేవమీధుండు, శతధనువు కృతవర్మయు నను కొడుకులు గలిగి; రా
దేవమీధుండు శూరుండు ననంబడు శూరునికి మారిష యను భార్య యందు
వసుదేవుండును దేవభాగుండును దేవశ్రవుండును నానకుండును
స్ఫంజయుండును శ్యామకుండును గంకుండును ననీకుండును వత్సకుండును
వృకుండును ననువారు పదుగురు గొడుకులును బృథయు శ్రుతదేవయు

శ్రుతకీర్తియు శ్రుతశ్రవసయు రాజాధిదేవియు నను కూతు లేవురును బుట్టిరి;
అందు.

9-52- వసుదేవుని వంశము

9-715-ఉత్పలమాల

ధీనయశాలి యైన వసుదేవుడు పుట్టినవెంట మింటిపై
నానక దుందుభుల్ మొరసె నచ్యుతుఁ డీతనికిం దనూజుడై
మానుగఁ బుట్టునంచు గరిమంబున దేవత లుబ్బ రాజపం
చానన! తన్నిమితమున నానకదుందుభి యయ్యె వాఁడిలన్.

9-716-కంద పద్యము

తన చెలికాడగు కుంతికిఁ
దనయులు లేకున్నఁ జూచి తన తనయఁ బృథం
దనయఁగ నిమ్మన శూరుడు
దన యందలి మైత్రి నిచ్చె ధరణీనాథా!

9-717-వచనము

అయ్యింతి కుంతిభోజనింటం బెరుగుచుండ, నొకనాడు దుర్వాసుం
డరుగుదెంచిన, నమ్మహాత్మునకుఁ గొన్ని దినంబులు పరిచర్యలు చేసి వేల్పులం
జేరంజీరు విద్యం బడసి, యా విద్య లావెటుంగ నొక్కనా డేకాంతంబున
వెలుంగుతోని నాకర్షించిన నా దేవుండు వచ్చినం జూచి వెఱగుపడి, యిట్లనియె.

9-718-కంద పద్యము

మంత్ర పరీక్షార్థం బభి
మంత్రించితిఁ గాని దేవ! మదనక్రీడా
తంత్రంబుఁ గోరి చీరను

మంత్రించిన తప్పు సైది మరలు దినేశా!

9-719-వచనము

అనిన నయ్యవిదకుఁ బద్మినీవల్లభుం డిట్లనియె.

9-720-మత్తేభ విక్రీడితము

తెఱవా! నీ పలుకట్లయౌ నసదులే దేవోత్తమాహ్వానముల్
మొఱుఁగఁబోలునె? వేల్పులం బడయుటల్ మొఱుంబులే నీకు నీ
తఱి గర్భం బగుఁ బుత్రుఁడుం గలుగు; నీ తారుణ్యముం బూజ్యమౌ
వెఱవం గార్యములేదు; సిగ్గుదగునె? వ్రీడావినమ్రాననా!

9-721-చంపకమాల

అని తగ నియ్యకొల్పి లలితానికి గర్భము చేసి మింటికిం
జనియె దినేశ్వరుం డపుడు చక్కని రెండవసూర్యుడో యనం
దనరెడు పుత్రుఁ గాంచి కృప దప్పి జగజ్జనవాదభీతయై
తనయుని నీటఁ బోవిడిచి తా నరిగెం బృథదండ్రీ యింటికిన్.

9-722-వచనము

అ య్యవిదను నీ ప్రపితామహుండైన పాండురాజు వివాహంబయ్యె;
నయ్యంగనకుఁ బాండురాజువలన ధర్మజ, భీమార్జునులు పుట్టి; రమ్మగువ
చెల్లెలగు శ్రుతదేవయనుదానిం గారూషకుం డైన వృద్ధ శర్మ పెండ్లియాడె;
నయ్యద్దఱకు మునిశాపంబున దంతవక్త్రుండను దానవుండు జన్మించె; దాని
తోడంబుట్టువగు శ్రుతకీర్తిని గేకయరాజైన ధృష్టకేతుండు పెండ్లియాడె; నా
దంపతులకుఁ బ్రతర్దనాదులేవురు పుట్టరి; దాని భగిని యైన రాజాధిదేవిని
జయత్సేనుండు పరిణయంబయ్యె; నా మిథునంబునకు విందానువిందులు
సంభవించిరి; చేదిదేశాధిపతి యైన దమఘోషుండు శ్రుతశ్రవసను బరిగ్రహించె;

వారలకు శిశుపాలుం డుదయించె. వసుదేవుని తమ్ముడైన దేవభాగునికిఁ గంసయందుఁ జిత్రకేతుబృహద్భలు లీరువురు జనించిరి; వాని బ్రాతయగు దేవశ్రవుండునువానికిఁ గంసవతి యందు వీరుండును నిషుమంతుండును నుప్పతిల్లిరి; వాని సోదరుండయిన కంకునికిఁ గంక యనుదానికి బకుండు, సత్యజిత్తు, పురుజిత్తు, ననువారుద్భవిల్లిరి; వాని సహజుండయిన స్సంజయునికి రాష్ట్రపాలి యందు వృషదుర్మర్షణాదు లావిర్భవించిరి; వాని యనుజాతుం డయిన శ్యామకునకు సురభూమి యందు హరికేశ హిరణ్యాక్షులు ప్రభవించిరి; వాని తమ్ముండైన వత్సుండు మిత్రకేశియను నప్పరస యందు వృకాది సుతులం గనియె; వాని యనుజుండైన వృకుండు దూర్వాక్షి యందుఁ దక్ష పుష్కర సాళ్వాదుల నుత్పాదించె; వాని జఘన్యజుండయిన యనీకుండు సుదామని యనుదాని యందు సుమిత్రానీక బాణాదులయిన గొడుకులం బడసి; వాని యనుజుం డైన యానకుండు గర్జికయందు ఋతుధామ జయులం గాంచె; వసుదేవునివలన రోహిణి యందు బలుండును గడుండును సారణుండును దుర్మదుండును విపులుండును ధృవుండును గృతాదులును, బౌరవి యందు సుభద్రుండును భద్రబాహుండును దుర్మదుండును భద్రుండును భూతాదులుం గూడ బన్నిద్దఱును, మదిర యందు నందోపనంద కృతక శ్రుత శూరాదులును గౌసల్య యందుఁ గేశియు, రోచన యందు హస్త హేమాంగాదులును, నిళ యందు యదు ముఖ్యులయిన యురువల్కలాదులును, ధృతదేవ యందుఁ ద్రిప్పష్టుండును, శాంతిదేవ యందుఁ బ్రశ్రమ ప్రశ్రితాదులును, నుపదేవ యందుఁ గల్ప వృష్ట్యాదులు పదుండును, శ్రీదేవ యందు వసుహంస సుధన్వాదు లార్గురును, దేవరక్షిత యందు గదాదులు దొమ్మిండును, సహదేవయందుఁ బురూష శ్రుతముఖ్యు లెనమండును, దేవకి యందుఁ గీర్తిమంతుండును సుపేణుండును భద్రసేనుండును ఋజువును సమదనుండును భద్రుండును సంకర్షణుండును నను వా రేడ్వరును బుట్టిరి; మఱియును.

9-53- శ్రీకృష్ణావతార కథాసూచన

9-723-కంద పద్యము

దుష్టజన నిగ్రహంబును
 శిష్టజనానుగ్రహంబు చేయుట కొఱకై
 యష్టమగర్భమున గుణో
 త్కృష్ణుడు దేవకికి విష్ణుదేవుడు పుట్టెన్.

9-724-ఆటవెలది

విష్ణుఁ డుదితుఁడైన వెనుక నా దేవకి
 భద్రమూర్తి యగు సుభద్రఁ గనియె;
 నా గుణాఢ్య ముత్తమగు నీకు నర్జును
 దయిత యగుటఁ జేసి ధరణినాథ!

9-725-కంద పద్యము

ఎప్పుడు ధర్మక్షయ మగు
 నెప్పుడు పాపంబుపొడము నీ లోకములో
 నప్పుడు విశ్వేశుడు హరి
 దప్పక విభఁ డయ్యుఁ దన్నుఁ దా సృజియించున్.

9-726-కంద పద్యము

తనమాయ లేక పరునకు
 ఘనునకుఁ నీశ్వరున కాత్మకర్తకు హరికిన్
 జననములకుఁ గర్మములకు
 మనుజేశ్వర! కారణంబు మఱియును గలదే?

9-727-కంద పద్యము

తలఁపగ నెవ్వని మాయా

విలసనములు జననవృద్ధి విలయంబులకుం

గలిమి కనుగ్రహ మోక్షం

బులకును జీవునికి మూలములు నా నెగడున్.

9-728-సీస పద్యము

అట్టి సర్వేశ్వని కరయంగ జన్మాది;

పరతంత్రభావ మెప్పాటఁ గలదు

రాజలాంఛనముల రాక్షసవల్లభు;

లక్షాహిణీశులై యవనిఁ బుట్టి

జనులను బాధింప శాసించు కొఱకునై;

సంకర్షణునితోడ జననమంది

యమరుల మనముల కైన లెక్కింపంగ;

రాకుండు నట్టి కర్మములఁ జేసి

9-728.1-తేటగీతి

కలియుగంబున జన్మింపఁ గలుగు నరుల

దుఃఖజాలంబు లన్నిటిఁ దొలఁగ నడచి

నేల ప్రేగెల్ల వారించి నిఖిలదిశల

విమలకీర్తులు వెదచల్లి వెలసె శౌరి.

9-729-కంద పద్యము

మంగళహరికీర్తి మహా

గంగామృత మించుకైనఁ గర్ణాంజలులన్

సంగతము జేసి ద్రావఁ దొ

లంగును గర్మంబు లావిలం బగుచు నృపా!

9-730-కంద పద్యము

వనజాక్షుని మందస్మిత

ఘనకుండలదీప్తిగండ కలితాననమున్

వనితలుఁ బురుషులుఁ జూచుచు

ననిమిషభావంబు లేమి కలయుదు రధిపా!

9-731-సీస పద్యము

జనకుని గృహమున జన్మించి మందలోఁ;

బెరిగి శత్రులనెల్లఁ బీచ మడచి

పెక్కుండ్లు భార్యలఁ బెండ్లియై సుతశతం;

బులఁ గాంచి తను నాదిపురుషుఁ గూర్చి

కతువులు పెక్కులు గావించి పాండవ;

కొరవులకు నంతఁ గలహ మయిన

నందఱ సమయించి యద్ధును గెలిపించి;

యుద్ధవునకుఁ దత్త్వ మొప్పఁ జెప్పి

9-731.1-ఆటవెలది

మగధ పాండవ స్సంజయ మధు దశార్థ

భోజ వృష్ణ్యంధకాది సంపూజ్యఁ డగుచు

నుర్విభరము నివారించి, యుండ నొల్ల

కా మహామూర్తి నిజమూర్తి యందుఁ బొందె.

9-732-చంపకమాల

నగుమొగమున్ సుమధ్యమును నల్లనిదేహము లచ్చి కాటప
ట్టగు నురమున్ మహాభుజము లంచితకుండలకర్ణముల్ మదే
భగతియు నీలవేణియుఁ గృపారసదృష్టియుఁ గల్గు వెన్నుఁ డి
మ్ముగఁ బొడసూపుగాత గనుమ్ముసిన యప్పుడు విచ్చునప్పుడున్.

9-733-వచనము

అని చెప్పి.

9-54- పూర్ణి

9-734-కంద పద్యము

జనకసుతాహ్వాదోరా!
జనకవచోలబ్ధవిపిన శైలవిహారా!
 జనకామితమందారా!
జనకాది మహీశ్వరాతిశయసందారా!

9-735-మాలిని

జగదవనవిహారీ! శత్రులోకప్రహరీ!
సుగుణవనవిహారీ! సుందరీమానహరీ!
విగతకలుషపోషీ! వీరవిద్యాభిలాషీ!
స్వగురుహృదయతోషీ! సర్వదా సత్యభాషీ!

9-736-గద్యము

ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య
 పోతనామాత్య ప్రణీతంబైన శ్రీ మహాభాగవతం బను మహాపురాణంబు నందు
 సూర్యవంశారంభంబును, వైవస్వతమనువు జన్మంబును,
 హైమచంద్రకథనంబును, సుద్యుమ్నాదిమను సూనుల చరిత్రంబును, మరుత్తు,

తృణబిందు, శర్యాతి, కకుద్మి, సగర, నాభాగ ప్రముఖుల చరిత్రంబులును,
 నంబరీషుని యందుఁ బ్రయోగింపబడిన దుర్వాసుని కృత్యనిరర్థక యగుటయు,
 నిక్షాకు వికుక్షి మాంధాత్య పురుకుత్స హరిశ్చంద్ర సగర భగీరథ ప్రముఖుల
 చరిత్రంబులును, భాగీరథీప్రవాహ వర్ణనంబును, గల్మాషపాద ఖట్వాంగ
 ప్రముఖుల వృత్తాంతంబును, శ్రీరామచంద్ర కథనంబును, దదీయ వంశపరంపరా
 గణనంబును, నిమికథయును, జంద్రవంశారంభంబును, బుధ పురూరవుల
 కథయును, జమదగ్ని పరశురాముల వృత్తాంతంబును, విశ్వమిత్ర నహుష
 యయాతి పూరు దుష్యంత భరత రంతిదేవ పాంచాల బృహద్రథ శంతను భీష్మ
 పాండవ కౌరవ ప్రముఖుల వృత్తాంతంబును, ఋశ్యశృంగ వ్రతభంగంబును,
 ద్రుహ్యనుతుర్వసుల వంశంబును, యదు కార్తవీర్య శశి బిందు జామదగ్న్యాదుల
 చరిత్రంబును, శ్రీకృష్ణావతార కథాసూచనంబును నను కథలుగల నవమ
 స్కంధము సంపూర్ణము.